

novinar

glasilo Hrvatskog novinarskog društva i Sindikata novinara Hrvatske

MJERILA ZA POSLUŠNE I NEPOSLUŠNE MEDIJE I NOVINARE ■ FREELANCERI - KATEGORIJA KOJA RASTE ■ MEDIJSKI REKETARI BEZ SANKCIJA ■ BUDUĆNOST NEWS PORTALA UZ TISKANE MEDIJE ■ KVALITETNO NOVINARSTVO STVARA DODANU VRIJEDNOST ■ 50 GODINA DRUGOG PROGRAMA HR-a - PROGRAM UZ KOJI SU SE SLUŠATELJI MOGLI OPUSTITI ■ ITALIJA - NOVINAR POSTAJE ZANATLIJA BEZ RADNOG ODNOSA

Dossier:
Financiranje medija iz proračuna
KAKO SE DIJELI KOLAČ

sadržaj

Brzina bez granica!

Od sada hpekspresom još brža dostava pošiljaka u zemlje EU-a

- Žurne pošiljke predajte u poštanskom uredu ili ih mi možemo preuzeti na vašoj adresi
- Pošiljke za EU ne podliježu carinjenju
- Pratite svoju pošiljku *on-line* (track & trace)
- Sigurno i pouzdano šaljite pakete bez suvišne dokumentacije

Za sve dodatne informacije nazovite nas na besplatni broj kontaktnog centra hpekspresa: 0800 202 202.

www.posta.hr

glasilo Hrvatskog novinarskog društva i Sindikata novinara Hrvatske

Prvi broj izašao je 1946. godine

Izdavač:
Hrvatsko novinarsko društvo i Sindikat novinara Hrvatske, Zagreb, Perkovičeva 2/I
tel. (01) 4828-333, fax (01) 4828-332
e-mail: novinar@hnd.hr
www: <http://www.hnd.hr>

Za nakladnika:
Zdenko Duka

Žiro račun:
2360000-1101234838

Glavni urednik:
Ivica Buljan
e-mail:
ibuljan@hnd.hr

Redakcija:
Jozo Petričević
Melisa Skender
Goran Borković
Damir Petranović

Redaktorica:
Ankica Tomić

3500 primjeraka

Grafički urednici:
Danijel & Goran-Den Popović POP & POP,
Novomarska 27, Zagreb,
tel. (01) 3023-334,
fax (01) 3026-820,
e-mail:
pop-pop@zg.t-com.hr

Tisak **NOVI LIST** Rijeka

Uređivački odbor:
Viviana Ban
Anton Filić (predsjednik)
Toni Hnojčik
Andrej Matijašević
Žarko Modrić (potpredsjednik)
Željko Peratović
Vlado Vurušić
Branimir Zekić
Hrvoje Zovko

UVODNIK	Rent-a-car novine	<i>Ivica Buljan</i>	str. 4.
U SREDIŠTU	Za poslušne i neposlušne	<i>Ivica Grčar</i>	str. 10.
DOSSIER	Tko dobiva koji dio kolača	<i>Melisa Skender</i>	str. 12.
	Umijeće diplomatiquea	<i>Toni Gabrić</i>	str. 23.
	Za pluralizam i demokraciju	<i>Milan Cimeša</i>	str. 28.
ANALIZA	Tko je pljačkao i opljačkao Hrvatsku	<i>Živko Gruden</i>	str. 31.
MEDIJSKA SCENA	Novine Frana Supila - hoće li preživjeti?	<i>Josip Jagić</i>	str. 33.
	Budućnost news portala uz tiskane medije	<i>Ante Pavić</i>	str. 36.
	Medijski reketari bez sankcija	<i>Branimir Zekić</i>	str. 38.
	Tko je vlasnik vlasnika	<i>Margareta Zouhar Zec</i>	str. 41.
	Kvalitetno novinarstvo stvara dodanu vrijednost	<i>Ante Gavranović</i>	str. 43.
	Freelanceri - kategorija koja raste	<i>Gabrijela Galić</i>	str. 45.
IZ RADA HND-a I SNH-a			str. 46.
MEDIJI U SVIJETU	Novinar postaje zanatlija bez radnog odnosa	<i>Silvije Tomašević</i>	str. 49.
MEDIJI U SVIJETU	Hoće li bivši urednici News of the Worlda završiti u zatvoru	<i>Ozren Podnar</i>	str. 51.
OBLJETNICA	Program uz koji su se slušatelji mogli opustiti	<i>Vojo Šiljak</i>	str. 54.
RECITE IM...	Nogomet i futsal	<i>Nives Opačić</i>	str. 57.
INTERVJU: FREDI KRAMER	Novinari su nekad bili nepotkupljivi	<i>Jozo Petričević</i>	str. 58.
NOVE KNJIGE			str. 64.
IN MEMORIAM			str. 66.

Ovaj broj ilustriran je fotografijama **Brune Konjevića**

Pozivamo sve zainteresirane kolege fotoreportere da pošalju svoje radove za rubriku Foto broja na mail: ibuljan@hnd.hr

Rent-a-car novine

Prošle su još jedne Zimske olimpijske zimske, a kada netko u budućnosti bude listao ili pretraživao novinske arhive po hrvatskim tiskovinama, neće pronaći obilje podataka i izvještaja s ovogodišnjih Igara u Sočiju. Nažalost, naše, prije svega dnevne novine, u svojim sportskim rubrikama drugi najveći sportski događaj ove godine (prvi je naravno SP u Brazilu) pratile su skoro pa da se može reći na marginama. Možda urednici, izdavači ili tko sve već određuje u našim medijima uređivačku politiku nisu neki sportski fanovi, ali bi trebali voditi računa o svojim ionako sve manjim tiražama. No, u vodstvima novina ništa se nije promijenilo unatrag dvadeset i kusur godina i još se misli da "sise i guzice" prodaju novine. Stvarnost je tu velemnu dosjetku već odavno demantirala. Olimpijske igre su događaj koji ljudi pozorno prate, a osobito mlada publika, koja svoje

čitateljske navike stječe upravo na praćenju takvih velikih sportskih manifestacija. Lijepo je napisao jedan kolega za Jakova Faka da je postao vrhunski sportaš zahvaljujući praćenju Eurosporta i sjajnih utrka Olea Einara Bjoerndalena, norveškog biatlonca olimpijca i rekordera po broju osvojenih medalja na svim dosadašnjim zimskim igrama. Mnogi su dječaci tako ove zime visili pred televizorom ili na internetu, a neki bi da je bilo više informacija o olimpijskom turniru kupovali i novine. Međutim, osim u Sportskim novostima, specijaliziranom sportskom dnevniku, ne bi puno saznali o olimpijskim događajima da su kupili bilo koje naše dnevne novine. Sportske novine još se donekle drže starih novinarskih postavki i regula te uspijevaju opstati unatoč svemu, a vjerojatno su stekli neke nove čitatelje i tijekom trajanja ovih OI. Uvjeren sam da

stari prokušani recepti uvijek pale, a ovo *rent-a-car* novinarstvo, iznajmljivanje novinskih stranica za politička prepucavanja i zamagljivanje naše stvarnosti (umjesto da se analitički razmatra i ukazuje na stvarne probleme) i jadne svakodnevice čitatelji su već odavno prozreli. Tko može više progutati udicu o nekakvim veleizdajničkim potezima nekih novinara, dok isti sjede u Vladi i to u resoru od presudne važnosti za sigurnost države. Ili, pak, kome se čita o velesuđenim poduzetnicima od kojih dio uskoro završi u stečaju, predstečaju ili Remetincu. Kazat će jedan čitatelj: "Pa, ovi u novinama stalno ponavljaju da smo mi ovce, ali ovca više ne kupuje njihove novine pa neka propadnu. Bit će bolje bez njih." I što bi rekao Ante Kostelić na Olimpijadi ili nekom drugom sportskom natjecanju, u većini disciplina nema

muljanja. Pobjedi onaj koji je brže odskijao, dao više golova, ušao prvi kroz cilj... I o tim ljudima ipak u osnovi volimo čitati, ma koliko nas netko uvjeravao da su najčitaniji tekstovi o starletama, lopovima, varalicama i prevarantima... Dakako da ih se čita, ali nitko me ne može uvjeriti da su to tekstovi koji su od presude važnosti za dostizanje uspješnih tiraža i, što je još važnije, uspješnih novina. Naprosto to stvarnost i brojke demantiraju, jer tiraže su se srozale do krajnje moguće granice koje doslovce ugrožavaju opstanak novina. A naši "medijski stručnjaci" i nadalje pile o sisama i guzicama, kao jedinom uspješnom receptu za tiražne i uspješne novine. I na kraju, u novinama nam treba ne samo više sporta, nego dakako i glazbe, osobito rock and rolla, jer teme kao što su Bare, Olič i Čiro, a može i Seve - nepoderive su. Sport i glazba, to je recept za uspješne i tiražne novine ■

transferi

"Balkanski CNN"

popunjava redove

"Balkanski CNN", kako kolokvijalno nazivaju novu regionalnu televizijsku mrežu N1, polako popunjava ekipu koja bi, prema najavama, već u travnju trebala startati s programom. Nakon Zorana Šprajca i Dunje Drvar Mazocco, u redove N1 s HTV-a prelazi i Anka Bilić-Keserović koja je zatražila od glavnog ravnatelja HRT-a Gorana Radmana sporazumni raskid radnog odnosa. Nagadanja o idućim pojačanjima su brojna, a najčešće se spominju Željko Matić s Radija 101 i Josip Šarić s HRT-a, kao i Ivana Dragičević Veličković, Mašenka Vukadinović i Iva Repač, te Tihomir Ladišić sa 24sata TV-a, Mislav Bago s Nove TV i Hrvoje Krešić s RTL-a. Direktor programa za Hrvatsku Dubravko Merlić najavio je da će N1 biti ambiciozan i složen projekt koji želi postaviti visoke profesionalne standarde kao temeljno polazište u kreiranju programa. "Stoga je cilj angažirati profesionalce koji će točnim, brzim i atraktivnim vijestima privući gledatelje da gledaju i vjeruju našem kanalu. Na konkurentnom hrvatskom TV tržištu to je ambiciozan, ali izvediv cilj", rekao je Merlić.

N1 je partner Turner Broadcasting System Europe Limitedu, kao matičnoj kompaniji CNN Internationala. Emitirat će program iz tri velika informativna produkcijska centra u Zagrebu, Sarajevu i Beogradu.

ndv

Lokalni tjednici
traže PDV od 5 posto

Izdavači lokalnih i regionalnih tjednika zatražili su da PDV plaćaju po stopi od 5 posto, jednako kao i dnevne novine. Traže ujedno da im se trošak distribucije izjednači s troškom koji plaćaju izdavači dnevnih listova. Regionalni i lokalni informativni tjednici prate sve političke, gospodarske, kulturne događaje, zapošljavaju ljude, obavljaju važnu društvenu funkciju i zato nije u redu da PDV plaćaju po stopi od 13 posto, umjesto 5 posto koliko imaju dnevne novine, smatra Mirko Jurić, predsjednik Grupacije lokalnih i regionalnih izdavača informativnih tjednika, koja djeluje pri Hrvatskoj gospodarskoj komori. Jurić kaže da lokalni izdavači žele da im distribucija ne uzima 46 posto prihoda, nego najviše 32 posto, koliko se uzima dnevnim listovima. Grupacija ima 32 člana, koji zapošljavaju više od 350 novinara i urednika od Čakovca do Dubrovnika i od Pule do Osijeka. Zahtjeve su poslali Ministarstvu kulture i Ministarstvu financija, a u njima podsjećaju i na rješenje Ustavnog suda o ukidanju odluke o 25.000 riječi kao mjerilu za drukčiji porezni tretman. Prema tom rješenju, svaka neopravdana razlika u postupanju prema novinama izravno utječe na slobodu tiska, ističu u Grupaciji. Prema podacima HGK, još 2011.

godine količina papira koju koriste tjednici i regionalni listovi nadmašila je količinu papira koja se upotrebljava za tiskanje dnevnih novina pa i to svjedoči o veličini i važnosti tih medija. Lokalni nakladnici jednako su pogođeni krizom kao i izdavači dnevnih novina, a i inače teže dolaze do oglašivača nego mediji koji pokrivaju veće područje. U cijeloj Europskoj uniji regionalnim medijima priznaje se bitna uloga u informiranju građana, dok je kod nas ovaj dio izdavaštva stavljen u neravnotežan i podređen položaj, upozoravaju u Grupaciji.

24sata tv

Styria odustaje

od projekta 24sata TV

Strateški zaokret prema povećanju videosadržaja na web portalima, kao i korištenje web portala kao primarnog kanala distribucije 24sata TV, najavila je Uprava Styrije preostalim zaposlenicima news televizije koja je prije tri godine pokrenuta na IPTV platformi.

Gubici koje taj projekt od svojeg nastajanja neprekidno proizvodi sada su povećani i za nužno obnavljanje televizijske opreme, a za loše poslovne rezultate "prozvan" je odjel mozaičnog programa. Stoga su te emisije od 17. veljače skinute s programa, a odjel je ugašen. Tako je, doslovno preko noći, bez posla ostalo barem 19 stalnih suradnika televizije. Posao je ostalima zasad siguran, uvjerava Uprava, jer će 24sata TV nastaviti emitirati informativni program, ali na web platformi. Procjena je Uprave da će televizijski format bolje prolaziti na web stranicama gdje Styria već ima vodeću poziciju i zamjetno povećanje prihoda od videooglašavanja uz videosadržaje.

Program 24sata TV mogao bi tako, prema nekim procjenama, već prije ljeta ove godine nestati s IPTV platforme i malih ekrana. (ms)

enh

Novi vlasnici EPH morat će pričekati
pravomoćnu sudsku odluku

Rekordnom podrškom vjerovnika pohvalio se Jutarnji list javljajući o prihvaćenom planu restrukturiranja EPH, uz naglasak da sestrinske firme s upisanim iznosom potraživanja nisu sudjelovale u glasanju. Temeljem potraživanja stečen udio od 90 posto Hypo Grupa će, međutim, moći upisati tek kad predstečajna nagodba postane i pravomoćna.

"Do toga je još dug put", objašnjava predstečajna upraviteljica Davorka Huljev koja će i dalje nadzirati poslovanje EPH i čija će suglasnost biti potrebna na svako plaćanje.

Najprije se, naime, moraju riješiti sve na predstečajnu nagodbu pristigle žalbe i tek tada se može tražiti sazivanje

ročišta na Trgovačkom sudu koji će predstečajnu nagodbu ocijeniti pravomoćnom i tako omogućiti upis novih vlasnika. EPH je u svojem izdanju Jutarnji list već najavio zanimanje koje su za udjele pokazali odvjetnik Marijan Hanžeković, točnije jedna od njegovih tvrtki te američki investicijski fond u vlasništvu Gavina Susmana, jednog od osnivača tvrtke Adriatic Media odnosno portala net.hr, koji je svoju redakciju u Koransku preselio još prošli mjesec. Preostalih 10 posto vlasništva EPH zadržat će dosadašnji suvlasnici, njemačka kompanija WAZ i Ninoslav Pavić koji je očuvanje medijskih brendova i ljudi koji ih proizvode nazvao ključnim ciljem nagodbe. (ms)

zadarski list

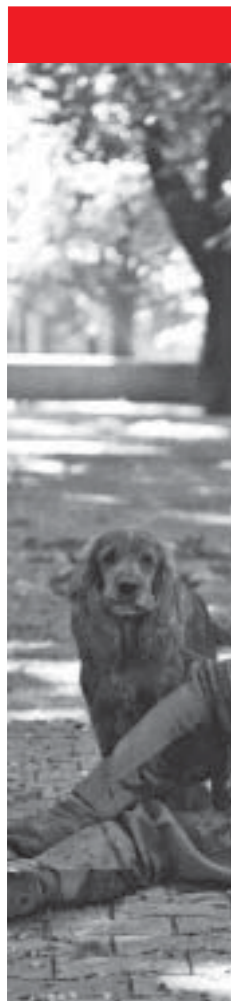
Maričić umjesto Šprljana

Nakon manje od godinu dana Edvard Šprljan smijenjen je s pozicije glavnog urednika Zadarskog lista. Formalno, zapelo je na nakladi, iako je Šprljan u uredničkom mandatu otvorio niz nacionalno relevantnih tema sa

zadarskog područja. Zadarski list zadnjih se mjeseci uhvatio u koštac sa spornim predstečajnim nagodbama u kojima su sudjelovali neki od glavnih protagonista zadarske javne i poslovne scene, poput Rena Sinovčića i njegove televizijske kuće VOX. "Iznenaden sam načinom na koji je sa mnom raskinuta suradnja, zapravo ništa konkretno nije rečeno. Vrijeme i nova urednička politika pokazat će jesu li razlog tome bile i teme koje smo otvarali na nov i drukčiji način. O nakladi ne mogu govoriti, jer mi Uprava nije ustupala te podatke", rekao nam je Šprljan.

Zadarski je list prije godinu dana od Tankerske plovidbe preuzeo vlasnik Novog lista Alberto Faggian, a za novog glavnog urednika imenovan je dugogodišnji novinar lista Damir Maričić. "Šprljan je angažiran izvana kako bi u određenom vremenu napravio napredak u kvaliteti novina. Bilo mi je iznimno drago surađivati s njim kao kolegom i prijateljem, ali s obzirom na ekonomska kretanja, odlučili smo naći rješenje unutar vlastitog sustava", izjavio je Maričić za lokalni portal 057.info.

U jedinom zadarskom dnevnom listu zaposleno je 18 novinara, urednika i fotoreportera, uz još desetak honoraraca kojima bi se uprava nakon Šprljana također mogla zahvaliti na suradnji. (bz)

vijeće za medije

Hrvatsko vijeće za medije nastavlja s radom

Hrvatsko vijeće za medije (HVM), samoregulatorno tijelo koje su osnovali HND i nakladnici vodećih tiskanih i elektroničkih medija radi praćenja i sankcioniranja kršenja novinarske etike, održalo je danas Skupštinu na kojoj je jednoglasno odlučeno da se nastavi s radom, unatoč organizacijskim i financijskim problemima. Na čelnim dužnostima udruge i njezina etičkog povjerenstva izmjenjuju se predstavnici nakladnika i novinara, a današnjom odlukom je za predsjednicu udruge HVM imenovana Ana Raić Knežević, potpredsjednica HND-a i novinarka Novog lista, dok je njezin zamjenik, ispred HUP-Udruge novinskih izdavača, postao Zdravko Milinović, izvršni urednik Večernjeg lista. Istom logikom, predsjednik etičkog povjerenstva bit će Milinović, a njegova zamjenica Raić Knežević. Na dosadašnjem angažmanu i uloženom trudu zahvaljeno je Sanji Mikleušević Pavić, urednici na HRT-u, koja je ispred HND-a bila predsjednica etičkog povjerenstva HVM-a, te Borisu Trupčeviću, direktoru Styrije za Hrvatsku, koji je bio predsjednik udruge. Zaključeno je da će novo vodstvo, do izvanredne Skupštine krajem lipnja, izraditi izmjene Statuta kako bi se operacionalizirao rad jednog ovako ambicioznog i kompliciranog, samoregulatornog mehanizma. Smisao HVM, tijela kakvo postoji i u većini drugih europskih zemalja, jest snažno implementiranje etičkih načela u rad medija, koja će njih i njihove novinare štiti od svih vrsta pritiska, ali i publiku od neodgovornosti medija. Dogovoreno je da će se do Skupštine razraditi pitanje članarine potrebne za normalno funkcioniranje udruge, plan aktivnosti za sljedeće razdoblje, kako bi se moglo aplicirati za sredstva fondova, te poraditi na promociji udruge. HVM-u se građani mogu javiti sa svojim žalbama na adresu vijece@hvzm.hr, a upute se nalaze na službenoj stranici Vijeća, na adresi www.hvzm.hr. Osnivači Hrvatskog vijeća za medije su, uz HND i HUP-UNI, Hrvatska udruga radija i novina (HURIN), Nacionalna udruga televizija (NUT), HRT, Nova TV, RTL televizija i IAB Croatia (Udruga internetskih portala).

stanje medija

Do kraja godine izvještaj o stanju u hrvatskim i medijima regije

Ukupno 23 aplikacije, od toga četiri iz Hrvatske, stigle su na poziv South East European Media Observatoryja civilnim udrugama da predlože svoje programe za slobodne, nezavisne i raznovrsne medije te pomognu njihovoj boljoj vidljivosti u javnosti. "Ideja je da se organizacije civilnog društva fokusiraju na one teme koje su za medije u njihovoj zemlji najvažnije. Pored Hrvatske, u akciju su uključene još četiri zemlje regije; Bosna i Hercegovina, Makedonija, Srbija i Albanija", objašnjava Saša Leković, predsjednik Centra za istraživačko novinarstvo u Hrvatskoj, organizacije koja, uz još šest nevladinih organizacija iz sedam zemalja, provodi ovaj projekt. Najveći problemi s kojima se susreće novinarstvo kao profesija, uostalom, u ovih su pet zemalja prilično slični. Od prekarnog rada, preko nejasne strukture vlasništva nad medijima, zbog čega su oni podložni interesima, kako političkih tako i financijskih moćnika, te sve prisutnije autocenzure među novinarima koji strahuju od gubitka posla na tržištu koje im ne otvara nove mogućnosti zaposljavanja. "Ovo je najveći projekt takve vrste u regiji.

Bilo je nekih istraživanja, ali usudio bih se reći kako je ovo prvo sustavno istraživanje problema medija u regiji gdje će svi prikupljeni podaci biti obrađeni jasnom znanstvenom metodologijom. Krajem godine izaći će izvještaji iz svih pet zemalja. Na portalu projekta mediaobservatory.net u međuvremenu se mogu čitati tekstovi na teme koje su u kolovozu prošle godine predlagali novinarski timovi iz ovih pet zemalja, a čije je istraživanje financirano iz projekta", kaže Leković.

Medijski institut u Ljubljani glavni je partner projekta za provođenje kojeg je sredstva iz IPA fonda dobio konzorcij sedam nevladinih organizacija iz sedam zemalja. Pored Slovenije u projekt je uključena i Mađarska kao druga zemlja članica EU dok je to Hrvatska postala tek lani, nakon što je projekt SEE Media Observatoryja već krenuo, i tako se našla među pet zemalja u kojima se projekt provodi. Ovo je ujedno i posljednji IPA fond koji Hrvatska koristi jer namijenjeni su zemljama koje se spremaju ući u članstvo EU. "Projekt će trajati dvije godine, no nakon toga svi su izgledi da će biti produljen za još dvije, kada će u njega vjerojatno biti uključene i organizacija iz Turske, koja i sada ima status promatrača, te organizacije iz Crne Gore i Kosova", najavljuje Leković tumačeći kako je svih sedam u konzorcij uključениh nevladinih organizacija zapravo dio South East European Network for Professionalization of the Media (SEENPM), organizacije koja je osnovana prije 10 godina i u kojoj djeluje sada već 19 nevladinih organizacija iz 15 zemalja istočne i jugoistočne Europe. (ms)

panel

Digitalizacijom do otvorenosti informacija

Međunarodni dan otvorenih podataka bio je povod za panel-diskusiju "Više od otvorenosti" koju su organizirali Gong i kolektiv za kreativne komunikacije Rational International, u cilju otvaranja podataka koji bi svakom građaninu, temeljem Zakona o pravu na pristup informacijama, trebali biti dostupni i razumljivi. Ove dvije organizacije najavile su i skoro pokretanje aplikacije pitaj.to, hrvatske verzije digitaliziranog zahtjeva za pristup informacijama kakvu je već razvila britanska organizacija civilnog društva My Society. Ovo digitalno rješenje, koje automatizira upite državnim tijelima i njihove odgovore, ujedno bi služilo kao koristan alat ne samo građanima koji bi konačno dobili jednu adresu za sve svoje upite, već i povjerenicima za pravo na pristup informacijama čijem uredu nisu osigurana dovoljna sredstva za, primjerice, inspektore koji bi nadzirali kako se Zakon o pravu na pristup informacija provodi. Kako se pak provodi, iz osobnog je iskustva svjedočio Miroslav Schlossberg, voditelj stručne grupe Open Zagreb, koji se bavio otvorenosću proračuna, a u svojem istraživanju često nailazio na prepreke, od toga da je do podataka bilo teško doći, do toga da su uglavnom bili u različitim

formatima, od dopisa koji stižu poštom do zaključanih pdf-ova koje nije moguće strojno pretraživati. Standardizacija i lakša dostupnost podataka koja bi javnosti omogućila da prati, ali i nadzire poslovanje države, očekivanja su od Središnjeg državnog portala koji bi se, prema najavama iz Ministarstva uprave, trebao otvoriti najkasnije do ljeta. Portal bi trebao objediniti 44 domene različitih tijela državne uprave. Redizajnirana stranica Vlade najavljuje početak projekta, a prema riječima Tomislava Vrančića, jednog od načelnika u Upravi za e-Hrvatsku, portal je gotov i sada se čeka na institucije koje bi ga trebale napuniti sadržajem. Dio podataka neka su ministarstva već i objavila, pa je tako na stranicama Ministarstva financija moguće pronaći ostvarenje proračuna za sve županije, grad Zagreb i državni proračun s arhivom od 1998. godine. No, već kad se za primjer uzme Hrvatski zavod za statistiku, jasno je koliko smo daleko odmakli s digitalizacijom javnih podataka. Istovremeno, i Središnji državni portal zasad ima tek 68 baza podataka dok ih, primjerice, nedavno pušten francuski takav portal ima oko 9 tisuća. Ovakva neažurnost državne uprave teško je objašnjiva ako se zna kako bi otvaranjem baza podataka i sami imali manje posla u korespondenciji s građanima. Novinarima bi, pored toga, otvoren pristup podacima bitno skratio vrijeme koje odvajaju za njihovo prikupljanje. Pametna administracija je, pored toga, i područje u koje se namjerava uložiti najveći dio Europskog socijalnog fonda iz kojeg Hrvatska do 2020. može povući 400 milijuna eura. (ms)

novi dnevnik

Od travnja novi zagrebački list na kioscima

Usred krize koja već šestu godinu trese Hrvatsku, posebno njenu medijsku scenu, nisu česti pokušaji osnivanja novih dnevnih novina. Unatoč neizvjesnosti i iznimno teškoj situaciji na tržištu, nekoliko novinara odlučilo je pokrenuti projekt zagrebačkog dnevnog lista koji bi trebao početi izlaziti početkom travnja. Bit će orijentiran isključivo na čitatelje u Zagrebu i u Zagrebačkoj županiji gdje će se moći kupiti. Bavit će se lokalnim temama vezanima za navedeno područje. Jedan od inicijatora pokretanja novina Branko Karapandža kaže da su se odlučili na taj korak shvativši da u drugim dnevničkim izdanjima sadržaj vezan uz Zagreb nije dovoljno zastupljen. Osim njega, u realizaciji projekta sudjeluju i drugi iskusni profesionalci koji su prije radili (ili još rade) u vodećim medijskim kućama. Glavna urednica bit će bivša novinarka Vjesnika Iva Markulin. Karapandža, koji je bio glavni urednik Zagreb.hr-a, naglašava da su otvoreni za suradnju sa svim novinarima. Čitateljima žele ponuditi kvalitetan sadržaj bez "žutih tema". Ističe da će javnosti uskoro objaviti i ime vlasnika projekta, budući da - za razliku od nekih drugih medija - žele da sve bude transparentno. Novi dnevnik tiskat će se u Tiskari Zagreb, imat će format Poslovnog dnevnika, a koštat će pet kuna. (gb)

vem

Milijun kuna za neprofitne elektroničke medije

Vijeće za elektroničke medije objavilo je 5. ožujka u Narodnim novinama javni natječaj za raspodjelu sredstava Fonda za pluralizam neprofitnim elektroničkim medijima. Natječajem koji je otvoren do 4. travnja ove godine raspodijelit će se ukupno 972 tisuće kuna, odnosno 3% sredstava Fonda izdvojenih u 2013. godini. Određeni su i najveći mogući iznosi pa je tako za elektroničke publikacije ili internetske stranice predviđen maksimum od 100 tisuća kuna, za proizvodnju i prikazivanje audiovizualnog programa najveći pojedinačni iznos može biti 150 tisuća kuna, a za radijsku produkciju i program ne smije prelaziti 120 tisuća kuna. (ms)

Kad se analizira što su javni mediji objavljivali nakon usvajanja Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, uočljiv je rast broja objavljenih novinarskih priloga u kojima se suprotno ostvarenim rezultatima prekomjerno hvali ministra Linića i njegov tim, osobito pomoćnika Branka Šegona. Pojednostavljeno, dio novinara, nastojeći sačuvati svoja radna mjesta u bankrotiranim javnim medijima, veliča ministra Linića (jedini ministar koji nešto radi)

Ti bi zbog jednog teksta o ministru Liniću, sada kad je Ministarstvo financija pokrenulo postupak predstečajne nagodbe, riskirao egzistenciju 30-ak kolegica i kolega", ljutito je rekao glavni urednik. Nedugo nakon toga novinari su bili u obližnjem kafiću na "oprostajnom piću" s neopreznim kolegom koji je napisao tekst o ministru Liniću. Raspravljalo se, naravno, je li urednik imao pravo s obzirom na to da se ipak brinuo za cijelu redakciju. Rasprava je polako prestala nakon što je odlazeći novinar rekao da urednik možda ima pravo ako je u pitanju očuvanje 30-ak radnih mjesta, ali da to sigurno nije novinarstvo.

Kad se analizira što su javni mediji objavljivali nakon usvajanja Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, uočljiv je rast broja objavljenih novinarskih priloga u kojima se suprotno ostvarenim rezultatima prekomjerno hvali ministra Linića i njegov tim, osobito pomoćnika Branka Šegona (donedavno šefa predstečajnih nagodbi). Pojednostavljeno, dio novinara, nastojeći sačuvati svoja radna mjesta u bankrotiranim javnim medijima, veliča ministra Linića (jedini ministar koji nešto radi). Primjerice, usporedio s u EPH započetim postupcima predstečajnih nagodbi, 11. veljače 2013., u Jutarnjem listu objavljen je veliki napis Vanje Nežirović o

Branku Šegonu kao jednom od najuspješnijih poduzetnika među "vladajućim SDP-ovcima". Nakon što su postupci predstečajnih nagodbi u medijima poodmakli, pod egidom: "Božićni dar ministra financija" objavljen je tekst kolege Nikole Jelića u Jutarnjem listu pod naslovom: "Linić: 70.000 ljudi ne mora nam nikad vratiti 1,5 milijardi kuna. Sve opraštamo". I još se "prašina uzvitlana aferom Šegon" nije ni slegla, a u Večernjem listu, 19. veljače 2014., smijenjenog se Linićeva pomoćnika "rehabilitira" redakcijskim novinskim člankom (potpisanim: Deutsche Welle), prema kojemu stanovnici Vela Luke na otoku Korčuli ne sumnjaju da je riječ o "mutnim poslovima" i kreditima koje je bivši pomoćnik ministra financija dobio zahvaljujući svojim vezama, ali su svi suglasni da je Šegon puno učinio za njihovo mjesto. Zakonom o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi ovlasti s kompromitiranog sudstva prenesene su na kompromitiranu Poreznu upravu Ministarstva financija. Time je ukinuta jedina kakva-takva kontrola zakonitosti postupanja državne uprave. Ministarstvo financija i formalno je ovlašteno da medije i novinare koji, prema Linićevim mjerilima, nisu "kooperativni" Linić i poreznici podvrgavaju poreznim blokadama poslovnih računa, ovrhama, fiktivnim reprogramima poreznih dugova, prisilnim

ću nakon isteka tog roka pokrenuti upravni spor (zbog besmislenosti pokretanja takva sudskog spora činjenica je da oštećeni u predstečajnim postupcima praktično nemaju pravo na sudsku zaštitu).

Porezne prevare

Tu nije kraj prevarama Porezne uprave u predstečajnim nagodbama. Studenoga 2013. potpisano RPO-ovcu Porezna uprava blokira račune u Zagrebačkoj banci, jer u prvih šest mjeseci 2013. nije platio 13 tisuća kuna predujma poreza (valja naglasiti predujma, a ne poreza). Potpisani slobodni novinar, međutim, u prvih šest mjeseci 2013. na računu nije uopće imao prometa. Postavila su se stoga dva pitanja, čime plati predujam i predujam čega ako nema oporezivih prihoda. Spomenuti treba da je i prethodne godine bilo slično, ali je ovršni postupak Porezna uprava obustavila nakon što je konstatala da kad nema oporezivih prihoda, nema ni poreza. U očekivanju "utvrđenja da nema oporezivih prihoda", poreznici opravdavaju apsurdnu ovrhu (slično kao i čuvari koncentracijskih logora) time da "postupaju prema zakonu". Pa, možda i jest prema zakonu da se mora platiti predujam na porez kojeg sigurno neće biti, jer u poreznom razdoblju nije ostvaren oporezivi prihod.

Isti poreznici, međutim, ne sjedaju ovrhama na račune novinarima koji o ministru Liniću pišu lijepo. Primjerice, kolegi Davoru Butkoviću, donedavno zamjeniku glavnog urednika Jutarnjeg lista, u kojemu se o ministru Liniću piše tako lijepo, nije na vrijeme blokiran račun zbog neplaćenog predujma tako da je na popisu dužnika Ministarstvo financija samo objavilo da kolega Butković duguje 1,6 milijuna kuna dospjelih neplaćenih poreza i doprinosa (korumpiranim poreznicima ni na kraj pameti nije da objave zbog čega i kolegi Butkoviću nisu na vrijeme prisilno naplatili sve predujmove za tih 1,6 milijuna kuna dospjelih neplaćenih poreza i doprinosa). I ne samo to, nego su poreznici u međuvremenu odobrili kolegi Butkoviću i tzv. reprogram poreznog duga prema kojemu je i sada kolega Butković dužnik, a da mu račun nije blokiran kao potpisano slobodnom novinaru ili kolegi Renatu Baretiću i ostalima koji ne pišu lijepo o ministru Liniću. Očito poreznici prema novinarima imaju dvostruka mjerila, jedna prema onima iz medija koji pišu lijepo o ministru Liniću i predstečajnim nagodbama, a drukčija prema onima iz medija u kojima se usude ministra Linića kritizirati. A da poreznici nižeg platnog razreda ne diskriminiraju nepoćudne novinare sami, "na vlastitu ruku", najbolje pokazuje dopis kojim ministar Linić od Gorana Radmana, ravnatelja HRT-a, u vrijeme pregovora o fiktivnom reprogramu poreznog duga u iznosu 222,6 milijuna kuna traži da se potpisnika ovog napisa kao slobodnog novinara više ne poziva u TV emisije HTV-a (faksimil dopisa objavljujemo u prilogu). Nakon tog dopisa, međutim, potpisanog novinara kolegice i kolege s HTV-a pozivaju u svoje emisije kao nikad dotad. Potpisani novinar i ovim zahvaljuje kolegicama i kolegama s HTV-a koji su ga pozivali unatoč intervenciji ministra Linića ■

Fiktivni dug za doprinose

U tekstu u Jutarnjem listu pod naslovom "Linić: 70.000 ljudi ne mora nam nikad vratiti 1,5 milijardi kuna. Sve opraštamo", pojašnjava se da kad je riječ o dugovima prema državi, uglavnom je riječ o bivšim obrtnicima koji su zatvorili obrte, a ostao im je dug za doprinose. "Budući da su im obrti zatvoreni, teško je očekivati da će vratiti dug", u Novinaru broj 8 i 10 iz 2013., na 46 strani objavljen je napis o tome kako poreznici obmanjuju da novinari (i obrtnici) moraju plaćati doprinose i nakon bankrota (u razdoblju u kojemu nisu ostvarili prihode) jer su imali prava tobože na zdravstvenu zaštitu i mirovinski staž. Prema članku 24. Zakona o mirovinskom osiguranju, međutim, ako se ne plati doprinos za mirovinsko, ne ostvaruje se ni pravo iz tog osiguranja. Ili razumljivije, Linić oprašta dug koji nikad nije ni postojao jer doprinosi se ne mogu naplaćivati i kad obveznik doprinosa ne ostvaruje oporezive prihode ■

Tko dobiva koji dio kolača

Gradonačelnik Zagreba je, recimo, 2012. najveći pojedinačni iznos odlučio dati televiziji Z1 koja je do 5. siječnja 2012. bila u 100-postotnom vlasništvu Bandićeva bliskog suradnika Slobodana Ljubičića

Grad Zagreb ovih je dana raspisao novi natječaj za subvencioniranje programa lokalnih radijskih i TV postaja, raspisivanje natječaja za dodjelu sredstava Fonda za pluralizam medija očekuje se uskoro, a do ljeta trebao bi se raspisati i novi natječaj za neprofitne medije. Nekoliko milijuna kuna bit će tako iz proračuna ponovno raspodijeljeno medijima u interesu boljeg informiranja građana, no ako pitate o kriterijima prema kojima se sredstva dodjeljuju, nećete naići na standardizirani odgovor. Ministarstvo kulture prvi je natječaj za neprofitne medije raspisalo lani kada je 3 milijuna kuna Hrvatske lutrije razdijeljeno na 14 medija. Ponude je ocjenjivalo sedmeročlano povjerenstvo prema kriterijima o kojima se prije toga diskutiralo

na javnoj raspravi. Na stranici Ministarstva objavljene su i recenzije povjerenstva uz očekivanja za uloženi novac.

Koliko emisija za koliko para

Novac iz Fonda za pluralizam dodjeljuje sedmeročlano Vijeće za elektroničke medije (VEM) čije se članstvo bira većinom u Saboru na prijedlog Vlade i uz mišljenje Saborskog odbora za medije. Ovaj se Fond puni iznosom od 3% naplaćene HRT pristojbe, što godišnje u prosjeku bude 30 do 40 milijuna kuna. Novac iz Fonda dodjeljuje se emisijama koje, prema Pravilniku o kojem se također vodi javna rasprava, ocjenjuju članovi VEM-a. Popis subvencioniranih medija objavljuje se u tablici gdje je, osim medija i iznosa koji mu je dodijeljen, naveden i popis emisija, dinamika njihovog emitiranja i broj koji treba proizvesti. Grad Zagreb ističe se kao jedina lokalna samouprava koja uopće provodi sustav javnog natječaja za subvencije medijskog sadržaja. Ipak, povjerenstvo koje ocjenjuje sadržaj ne objavljuje svoje ocijene javno, a nepoznata je i dinamika emitiranja subvencioniranih emisija. Nepoznat je, konačno, i broj emisija koje treba proizvesti zahvaljujući subvenciji. Subvencije medijima iz državnog proračuna godinu za godinom se, zbog recesije, smanjuju. Usprkos tome, barem 92 milijuna kuna uloženo je 2012. godine što u oglašavanje, što u sadržaj hrvatskih medija. Veći dio tog iznosa, oko 50 milijuna kuna, moguće je pratiti u smislu da znamo koji je medij dobio koliko novca i za što. Ipak, kad je o programskim sadržajima riječ, a radi se o ulaganju od 40 milijuna kuna, nitko ne zna ni jesu li sve plaćene emisije uopće emitirane, a kamoli da je napravljena bilo kakva analiza koliko uloženi novac uistinu doprinosi boljoj informiranosti građana. Ono što se pak može primijetiti jesu velike razlike u iznosu subvencija pojedinim medijima gdje najbolje prolaze oni sa sjedištem u bogatijim lokalnim samoupravama, te oni koji su umreženi pa sredstva izvlače iz više različitih lokalnih proračuna. Tako je gotovo 4 milijuna kuna uplaćeno tijekom 2012. godine medijima u vlasništvu tvrtki koje stoluju na istoj zagrebačkoj adresi, u Aveniji Većeslava Holjevca 29. Zgradu u kojoj su smještene dvije radijske mreže, jedan nacionalni radio i popularna Antena Zagreb podigao je tamo 2004. Juraj Hrvačić. Spomenutih 4 milijuna kuna uplaćeno je za 11 lokalnih radija, agenciju vijesti Media servis i tvrtku Multimedijski centar grupa, osnovanu 2012. godine, nakon prvog neuspješnog pokušaja preuzimanja tvrtki od lani naglo umirovljenog Hrvačića. Pribrojimo li tome preko pola milijuna kuna koje je ovih 10 postaja, s izuzetkom Antene

Zagreb, dobilo od Fonda za pluralizam i raznolikost medija, dolazi se do ukupnog iznosa od 4,5 milijuna kuna u godini.

Fond je ovoj radijskoj mreži u 2012. sufinancirao proizvodnju ukupno 66 radijskih emisija na deset radija iznosom od 586 tisuća kuna. Ukupno je u 2012. iz Fonda podijeljeno 36 milijuna kuna za proizvodnju 1446 programa od kojih je nadzor, prema izvještaju predanom Saboru, obavljen tek za 191 subvencioniranu televizijsku emisiju. Pored Fonda za pluralizam, najveći iznos potpora za medije u 2012. dijelio je Grad Zagreb. Ukupno preko 16 milijuna kuna.

Pred lokalne izbore

Najveći dio, 12 milijuna kuna, podijeljen je natječajem raspisanim 21. ožujka 2012. godine, a koji je isplatu odobrenih sredstava predviđao u 2013., godini lokalnih izbora u Hrvatskoj. Milijune su tako dobile tri lokalne zagrebačke televizije i pet radijskih postaja na području Zagreba i regije. Najveći pojedinačni iznos, 2,9 milijuna kuna, dobila je Z1, lokalna zagrebačka televizija za tri svoje emisije: "Slika Zagreba", "Izvidnica" i "Zagreb u 7 dana". Odobrena sredstva trebala su, prema propozicijama, pokrivati najviše 50 posto ukupnih troškova proizvodnje emisija pa je tako Z1 u njih trebala uložiti još toliko i to u naredne dvije godine jer su sredstva uplaćena s projekcijom za 2013. i 2014. Ipak, ni jedna od tri emisije više ne postoji na programu Z1 televizije. "Izvidnica" i "Slika Zagreba", urednika i voditelja Branka Kuzele, s programa su skinute već iste godine. Ekonomičnost i dugoročnost usluga, jedan od četiri kriterija prema kojima su ocjenjivani programi, tako je očigledno iznevjeren. Sumnjiv je i kriterij po kojem se ocjenjivala originalnosti i inovativnost sadržaja. I "Slika Zagreba" i "Izvidnica" bile su, naime, studijske emisije u kojima urednik i voditelj razgovara s gostima, dakle tip emisije koji i inače čini glavnu vlastitu produkcije gotovo svih lokalnih televizija u Hrvatskoj. Tu je bio i kriterij značaja emisije za informiranje građana o gradskim zbivanjima te procjena sposobnosti nakladnika da realizira predloženu proizvodnju. Programe je prema ovim kriterijima ocjenjivalo peteročlano povjerenstvo koje je zagrebački gradonačelnik Milan Bandić imenovao dan uoči otvaranja ponuda. Člana tog povjerenstva, pročelnika u Uredu gradonačelnika Miru Lacu, pitali smo za kriterij ekonomičnosti i dugoročnosti, odnosno ako je subvencija podrazumijevala određeni broj emisija, dinamiku i razdoblje emitiranja. Kako se moglo dogoditi da emisije sufinancirane iz proračuna u najvećem pojedinačnom iznosu uopće dodijeljenom nekom lokalnom hrvatskom mediju nestanu s programa Z1 televizije za manje od godinu dana? Pored toga, ni Zagrebački radio Plavi 9 ne emitira više ni jednu od sedam emisija za proizvodnju kojih su na istom natječaju dobili nešto više od milijun kuna. Odgovor koji je stigao potpuno je zanemario pitanje i podsjetio tek na opća mjesta. Subvencije se tako dijele temeljem odluke gradske Skupštine, a na prijedlog povjerenstva gradonačelnik donosi zaključak o

Grad Zagreb ističe se kao jedina lokalna samouprava koja uopće provodi sustav javnog natječaja za subvencije medijskog sadržaja

utvrđivanju liste programskih sadržaja za dodjelu subvencija. Zaključkom je tako gradonačelnik 2012. najveći pojedinačni iznos odlučio dati televiziji Z1 koja je do 5. siječnja 2012. bila u 100-postotnom vlasništvu Bandićeva bliskog suradnika Slobodana Ljubičića. Samo dva, tri mjeseca prije raspisivanja tog natječaja Ljubičić je osnivačka prava prenio na Anu Krivić. Ova televizija inače je od 2010. do danas šest puta mijenjala vlasnike.

Istraživanje o financiranju medija

Istraživanje o financiranju medija iz proračuna, u suradnji s Balkanskom istraživačkom mrežom u Beogradu, u Hrvatskoj je obuhvatilo 16 gradova i 15 županija, od kojih su, međutim, traženi podaci samo za lokalne radijske i TV postaje i portale. Zbrojeno, samo iz lokalnih proračuna u medije je 2012. uloženo više od 40 milijuna kuna. Najveći dio u programske sadržaje. Dio podataka o oglašavanju tijela državne vlasti i tvrtki u većinskom vlasništvu države može se pronaći u izvještaju VEM-a za 2012. Tamo gdje bi podatke o iznosu uloženom u oglašavanje iz državnog proračuna, uz specifikaciju iznosa uplaćenog pojedinačnom lokalnom mediju, trebalo objaviti 161 državno tijelo i tvrtke, izvješća nije dostavilo njih 26, no Ministarstvo unutarnjih poslova i Ministarstvo vanjskih i europskih poslova dostavili su nam podatke na upit. Ministarstvo financija, pak, sudeći prema izvještaju koji je VEM predao Saboru, nije imalo nikakvih izdataka za oglašavanje. Najveće troškove po stavki promidžba

i informiranje imali su za službene objave u Narodnim novinama. Nula kuna je u oglašavanje u medijima tijekom 2012. uložilo i Ministarstvo zdravlja koje je u proračunu raspolagalo s više od 6 milijuna kuna za promidžbu i informiranje u sklopu programa prevencije malignih bolesti. Stavka promidžba i informiranje inače je, osim za medije, rezervirana i za druge programe, poput manifestacija, tiskanja promidžbenih letaka i materijala, oglašavanje u Narodnim novinama... Iz državnog proračuna na tu je stavku, prema Izvještaju o izvršenju za 2012., potrošeno nešto više od 70 milijuna kuna. Prema onome što se može iščitati iz VEM-ova izvještaja, nešto više od 16 milijuna kuna iz državnog proračuna uloženo je u oglašavanje u medijima. Više od dvije trećine tog iznosa, ili preko 11 milijuna, uloženo je u nacionalne medije. Do podataka o oglašavanju u nacionalnim medijima iz državnog proračuna može se doći samo slanjem posebnog upita na 161 adresu tijela i tvrtki po zakonu dužnih o troškovima svojeg oglašavanja obavještavati VEM. Neke među njima, poput Hrvatske poštanske banke, i odbit će zahtjev za pristup toj informaciji pozivajući se na poslovnu tajnu. Zbrka oko toga što se sve smatra ulaganjem u medije dogodila se i kod komunikacije s Gradom Zagrebom. Prepiska je trajala mjesecima, primitke odgovora moralo se svaki put potpisati pošti kod preuzimanja, stiglo ih je sigurno više od pet, a manje od deset dok nismo riješili dilemu. Ugovore potpisane s medijima temeljem javne nabave ili pak za oglašavanje u medijima posredstvom kakve marketinške

Svoje medije najviše plaćaju građani Dubrovnika koji su u 2012. godini odvojili 61 kunu po glavi, a najmanje oni u Krapinsko-zagorskoj županiji koja u medije ne ulaže ni jednu jedinu kunu

agencije u zagrebačkom uredu javne nabave ne smatraju ulaganjem u medije.

Samo Zagreb dijelio prema programskom kriteriju

Ako se ulaganjem u medije smatraju samo iznosi podijeljeni temeljem javnog natječaja u kojem je prevladavajući kriterij kvaliteta sadržaja, onda je 16 gradova i 15 županija tijekom 2012. u medije uložilo 13,9 milijuna kuna. Samo Zagreb je, naime, novac dijelio prema programskom kriteriju. Premda su programski kriteriji načelno u svakoj lokalnoj samoupravi isti, pa se podupire i financira informiranje stanovnika o zbivanjima na području samouprave, planovima, akcijama i projektima tijela lokalnih vlasti i tvrtki u njihovu sustavu, sve ostale lokalne jedinice obuhvaćene istraživanjem ova su pitanja rješavale ugovorom o poslovnoj suradnji ili, u nekim slučajevima, javnom nabavom, birajući prema kriteriju najniže ponude. Takav model financiranja čini veći dio ukupnog iznosa, dok je manji dio uplaćivan po narudžbenicama za određenu uslugu, uglavnom oglašavanje. Visok je i udio subvencija, najviše u Karlovcu koji iz proračuna financira Karlovački tjednik kojem je Grad i jedini vlasnik, te Hrvatski radio Karlovac u kojem ima 25% udjela. Gledajući ukupne godišnje prihode tog radija koji pokriva šire područje grada Karlovca, i uspoređujući ih sa sredstvima koja su dobili iz različitih proračuna, javne financije čine čak tri četvrtine ukupnih prihoda Hrvatskog radija Karlovac.

Nešto bolje stoji Kanal RI, regionalna televizija s područja Primorsko-goranske županije koja je iz županijskog proračuna u 2012. dobila subvenciju od 1,7 milijuna kuna za pokrivanje gubitaka iz prethodnih godina i nabavku dijela opreme. Televizija koju neprekidno restrukturiraju, a u kojoj najveći pojedinačni udio od 29,65 posto ima Primorsko-goranska županija, zauzela je drugo mjesto ljestvice najvećih proračunskih korisnika među lokalnim medijima zbog iznosa od 1,6 milijuna kuna, koliko joj je temeljem ugovora o poslovnoj suradnji uplaćeno iz proračuna Grada Rijeke. Tim je novcem sponzorirana emisija "Riječka ura", zakupljeno vrijeme u emisiji Planet RI, plaćena obaveza Kanala RI da jednom mjesečno izravno prenosi sjednice Gradskog vijeća i napravi reportažne prikaze sjednica pod nazivom "Na Korzu". Uz oglase četiriju ministarstava Kanal RI skupio je 3,5 milijuna kuna iz proračuna, dok su ukupni prihodi televizije u 2012. iznosili 7,599 milijuna kuna.

Na trećem je mjestu ove ljestvice već spomenuta zagrebačka Z1 televizija koja je oko 100 tisuća kuna dobila iz proračuna Grada Velike Gorice, a uz 2,9 milijuna kuna sa zagrebačkog natječaja i dva naručitelja oglasa iz državnog proračuna ujedno je i medij s najmanjim brojem različitih izvora javnih financija koji se na ljestvici plasirao tako visoko. Mreža lokalnih radija koja je na prvom mjestu sredstva crpi iz barem 20 različitih proračuna, čak i Kanal RI obilno subvencioniran od Primorsko-goranske županije i Grada Rijeke imao je barem 6 različitih izvora prihoda javnih

financija u 2012. Nezavisna moslavačka televizija NET primala je iste godine sredstva iz proračuna pet različitih lokalnih jedinica, emitirala oglase četiriju ministarstava i dviju državnih tvrtki, no s ukupno prikupljenih 2,6 milijuna kuna ipak je zauzela tek peto mjesto. Na četvrtom je još jedna zagrebačka televizija, OTV ili Jabuka.

Bandić rekorder

Zapravo, zahvaljujući iznosu od 12 milijuna kuna na raspisanom natječaju, Milan Bandić je na top 10 listu lansirao čak sedam medija čiji je sadržaj odlučio financijski podržati. Zahvaljujući njegovoj potpori, na šestom je mjestu još jedna radijska mreža. Većina postaja Soundset mreže u većinskom je vlasništvu tvrtke Cratis Retis, čiji je osnivač Josip Majher. Svojevrna baza mreže Soundset je zagrebački radio Plavi 9 koji je na istom natječaju Grada Zagreba za sedam svojih emisija dobio potporu malo veću od milijun kuna. Zagreb je, konačno, na raspisivanje natječaja bio primoran zbog visokog iznosa subvencija koje je Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja odobrila pod određenim uvjetima. Ostali su gradovi i županije uglavnom dijelili potpore male vrijednosti, dakle manje od 1,5 milijuna kuna za razdoblje od tri fiskalne godine. Izuzetak od ovog pravila su ranije sklopljeni ugovori o poslovnoj suradnji na koje se sustav državnih potpora ne odnosi. Zahvaljujući tome, Grad Rijeka i Lani je, temeljem ugovora o suradnji, televiziji Kanal RI isplatila 1,1 milijun kuna. Ugovorom o usluzi objava u dnevnom tisku regionalni dnevni list Glas Slavonije dobio je 172 tisuće kuna od Osječko-baranjske županije. Najveći dio javnih prihoda u 2012. tom je tiskanom mediju i njegovoj postaji Slavonski radio, isplaćen temeljem javne nabave iz gradskog proračuna Osijeka i komunalne gradske tvrtke Vodovod Osijek. Većinski vlasnik sa 75% dionica Glasa Slavonije menadžerska je kompanija Osječki list, jedna od dvije osnovane u okviru programa radničkog dioničarstva, 15% vlasništvo je Hypo Alpe-Adria-Banka, a 10% u vlasništvu je malih dioničara. Tako je vlasničku strukturu opisala Uprava Glasa Slavonije, demantirajući na T-portalu kako je na bilo koji način povezana s interesima političke stranke HDSSB, što joj se inače često predbacuje. Ipak, iz gradskog proračuna Osijeka i proračuna Osječko-baranjske županije, gdje je HDSSB na vlasti, Glas Slavonije dobio je najveći dio ukupnog iznosa od 1,8 milijuna kuna javnih sredstava.

Osmo mjesto liste zanimljivo je najprije zato što se uopće ne radi o mediju. Iz proračuna Grada Zagreba i u 2012. je, temeljem javnog natječaja, posao izdavanja službenog glasnika Zagreb.hr naručen i plaćen Medijskoj mreži u iznosu iznad 1,5 milijuna kuna. Ta je agencija za marketing i PR osnovana u ožujku 2008. da bi u kolovozu popisu svojih djelatnosti dodala i izdavaštvo. Slučajno, baš na dan kada je Zagrebački Holding putem javne nabave oglosio kako traži usluge novinske agencije koja bi, za 10,2 milijuna kuna, preuzela na godinu dana izradu, tisak i distribuciju novog zagrebačkog dvotjednika. Naime, pored Službenog glasnika u kojem se objavljuju odluke i akti gradskih tijela, gradska

Najviše je iz proračuna medijima isplatio Grad Zagreb, slijedi Karlovac koji subvencijama iz proračuna podmiruje obaveze medija kojima je vlasnik, te Grad Osijek koji je, osim Glasu Slavonije, više od pola milijuna kuna temeljem javne nabave platio i za usluge Televizije Slavonije i Baranje

Skupština odlučila je 2008. podržati osnivanje posebnog dvotjednika koji bi se kao službeno glasilo distribuirao besplatno na kućne adrese građana. Posao traganja za najpovoljnijom ponudom i troškovi izdavanja glasila prepušteni su komunalnom poduzeću Zagrebački Holding čijim je financijama upravljala Skupština u kojoj je gradonačelnik Milan Bandić bio jedini član. Prve dvije godine do 2010. Zagrebački Holding isplatio je Medijskoj mreži više od 19 milijuna kuna za usluge izdavanja Zagreb.hr-a koji se tada tiskao u tiraži od 400 tisuća primjeraka i građanima besplatno dostavljao na kućnu adresu. Taj iznos je drastično rezan 2010. kada je Skupština Zagrebačkog Holdinga dobila 11 novih članova, a financiranje dvotjednika Zagreb.hr prebačeno je s proračuna gradskog komunalnog poduzeća na Ured gradonačelnika.

Slučajno ili ne

Od tada do danas i svake sljedeće do 2017. godine u zagrebačkom je proračunu za Medijsku mrežu predviđeno barem 1,5 milijuna kuna godišnje, iako je Zagreb.hr u međuvremenu postao mjesečnik koji se distribuira samo javnim ustanovama.

Zanimljivo je kako se više od 10 milijuna kuna i ideja o pokretanju novog dvotjednika pojavila baš uoči lokalnih izbora 2009. na kojima se gradonačelnik prvi put birao izravno glasovima birača. Posljednji milijunski iznos kojim je iz gradskog proračuna intervenirano na zagrebačkoj medijskoj sceni došao je također uoči lokalnih izbora na proljeće 2013. godine. Naravno, možda se radi tek o slučajnim podudarnostima iz kojih je nezahvalno izvlačiti bilo kakve zaključke. Ipak, u prošloj je godini gradonačelnikov ured, temeljem javnog natječaja, podijelio znatno manji iznos, tek malo više od 2,5 milijuna kuna. Između ostalog, razdijeljen je većem broju medija pa su se tako pojavili i novi korisnici, među kojima i hvaljen neprofitni portal h-alter.org koji je iz gradskog proračuna lani primio ukupno 48 tisuća kuna. Portal dnevno.hr, čiju je huškačku uređivačku politiku javno osudilo i Hrvatsko novinarsko društvo, dobio je, međutim, iz zagrebačkog proračuna, temeljem programskog natječaja, 258 tisuća kuna. Kako isti portal djeluje u Bosni i Hercegovini i Srbiji, tako i šira regija ima priliku plastično se uvjeriti o kriterijima kojima se rukovode zagrebački gradonačelnik i njegovo povjerenstvo prilikom ocjene kvalitete sadržaja i iznosa kojim će ga podupirati iz javne blagajne za koju svi odvajamo dio novca.

Kad brojeve promatramo iz tog kuta, odnosno proračunske iznose za medije podijelimo s brojem stanovnika pojedine lokalne samouprave, ispada kako svoje medije najviše plaćaju građani Dubrovnika koji su u 2012. godini svaki odvojili 61 kunu, a najmanje oni u Krapinsko-zagorskoj županiji koja po glavi stanovnika u medije ne ulaže ni kunu. Ne treba, međutim, zaboraviti kako se podaci po županijama odnose samo na lokalne elektroničke medije. Trendovi su jasni. Najviše je iz proračuna medijima isplatio Grad Zagreb, slijedi Karlovac koji subvencijama iz proračuna podmiruje obaveze medija kojima je vlasnik, te Grad Osijek koji je, osim Glasu Slavonije, više od pola milijuna kuna

temeljem javne nabave platio i za usluge Televizije Slavonije i Baranje. Na četvrtom mjestu je Grad Dubrovnik koji je medijima u 2012. isplatio 2,6 milijuna kuna ako računamo i oglase Dubrovačke zračne luke.

Oglašavanje kroz tisak

Na petom je mjestu Grad Rijeka koji je, osim Kanala RI iz svojeg proračuna, što temeljem ugovora, što javnim natječajem, veća ulaganja imao u dnevne novine Novi list. Dio ulaganja u nacionalne medije vidljiv je u elektronskoj javnoj nabavi pa je tako u oglašavanje kroz tiskana izdanja EPH, što izravno, a što preko marketinške agencije Europapress Holdinga 4Media, u 2012. uloženo 2,2 milijuna kuna. Još jedno jako izdavačko poduzeće, Styria, u svoja dva dnevna izdanja, Večernji list i 24 sata, objavilo je oglasa u vrijednosti od 1,1 milijun proračunskih kuna, koliko se moglo pronaći u registrima javne nabave. Novi list uspio je izvući tek nešto više od pola milijuna kuna proračunskih sredstava, najviše od Grada Rijeke. Podaci o proračunski financiranim oglasima na dvije komercijalne televizije s nacionalnom koncesijom zanemarivi su u odnosu na činjenicu da najveći dio ukupnog ulaganja oglašivača odlazi upravo televizijskom mediju. Prema podacima o javnoj nabavi, RTL je tako 2012. primio oko 790 tisuća kuna, a Nova TV 557 tisuća. Dio novca nacionalnim medijima iz proračuna dolazi i posredstvom marketinških agencija, a koliko je iz registara javne nabave vidljivo, za 2012. godinu preko agencija je naručeno medijskih usluga ukupne vrijednosti 5,2 milijuna kuna. Poslovanje s medijima posredstvom marketinških agencija najprisutnije je u Zadru.

Zbrojimo li sve prikupljene iznose, uz 40 milijuna lokalnih samouprava, 16 milijuna iz državnog proračuna i 36 milijuna iz Fonda za elektroničke medije, građani Hrvatske u svoje su medije 2012. uložili barem 92 milijuna kuna. To je tek malo više od ukupnog iznosa oglašavanja na internet medijima koji su i 2012. bili na uvjerljivo zadnjem mjestu među medijima kojima oglašivači plaćaju oglase. Ipak, to je i trideset puta više od onih 3 milijuna kuna koliko je Ministarstvo kulture lani razdijelilo na 14 neprofitnih medija s najvećom pojedinačnom uplatom od 400 tisuća kuna.

Posljednje izmjene Zakona o elektroničkim medijima koje su predvidjele da se dio sredstava Fonda za pluralizam također rezervira na neprofitne medije izazvala je buru reakcija. Najglasnije su bile dvije najjače udruge komercijalnih elektroničkih medija, lokalnih radija okupljenih u HURIN-u, na čijem je čelu i danas Juraj Hrvačić koji okuplja lokalne televizije na čelu s predsjednikom Denisom Mikolićem, glavnim urednikom pulske TV Nove.

U iščekivanju medijske strategije

Medijska strategija na kojoj radi Odjel za medije Ministarstva kulture, kršeći pritom sve rokove, u nekim je istupima ljudi iz Ministarstva dobila jasne naznake kako će dio proračunskih sredstava za medije ubuduće biti rezerviran za one koji su registrirani kao neprofitne organizacije. Ministarstvo se očigledno nada kako će na taj način spriječiti

Prve dvije godine, do 2010., Zagrebački Holding isplatio je Medijskoj mreži više od 19 milijuna kuna za usluge izdavanja Zagreb.hr-a koji se tada tiskao u tiraži od 400 tisuća primjeraka i građanima besplatno dostavljao na kućnu adresu

rasipanje namjenskog, proračunskog novca na druge troškove, poput režija, dugovanja za poreze, doprinose i slično. Da se takve stvari događaju, potvrdila je početkom prošle godine zviždačica Ivana Lekšić, nakon što je na Hrvatskom radiju Čazma odbila lažirati emisije kako bi pravdala sredstva Fonda koja su očito bila uložena u neke druge troškove. Ako VEM, kao regulatorno tijelo koje na raspolaganju ima i stručnu službu u vidu Agencije za elektroničke medije, nije u stanju nadzirati sve programe koje sufinancira javnim novcem, teško je očekivati da će to činiti peteročlano povjerenstvo imenovano kako bi otvorilo ponude pristigle na natječaj ili pak gradonačelnik, odnosno župan osobno. Tehnički je najjednostavnije taj zadatak povjeriti Ministarstvu financija koje po službenoj dužnosti nadzire knjigovodstvo i neprofitnih društava koje zakon obavezuje da dobit ulažu u temeljnu djelatnost, a ograničava i osobna primanja zaposlenih u takvim organizacijama.

Financijski izvještaji koji se u pravdanju sredstava Fonda moraju predati na kontrolu VEM-u i njegovoj Agenciji također su tek brojke na papiru, a prema svjedočenju Ivane Lekšić i drugih njezinih kolega koji su izabrali ostati anonimni, honorare koje vlasnici medija prikazuju kao troškove proizvodnje emisija, ljudi koji su na njima radili nikad nisu vidjeli na svojem računu. Ništa se ne ulaže ni u produkciju emisija, zbog čega novinari malo kada uopće odlaze na teren, a o nekim detaljnijim istraživanjima nema ni govora. Uobičajena je praksa da se subvencijama krpaju rupe i dugovanja navodno komercijalnih medija čiji opstanak ovisi o proračunskim sredstvima. U prilog tome govori i podatak kako je većina komercijalnih nakladnika na koncu odlučila pristati na to da se za neprofitne medije u Fondu rezervira 6 posto umjesto 3 posto koliko su isprva predlagali. Tu su širokogrudnost objasnili nuždom da se natječaj za subvencioniranje programa čim prije raspíše ■

TOP 5 LOKALNIH SAMOUPRAVA S NAJVEĆIM IZDVAJANJEM ZA MEDIJE IZ PRORAČUNA

LOKALNA SAMOUPRAVA	MODEL	IZNOS	MEDIJ	BROJ EMISIJA/PRILOGA	AGENCIJA
ZAGREB	natječaj	205000	INDEX	gradske vijesti	
	natječaj	195000	ZAGREBANCIA	gradske vijesti	
	natječaj	190000	POLITIKA PLUS	gradske vijesti	
	natječaj	160000	TJEDNO.HR	gradske vijesti	
	natječaj	145000	DALJE	gradske vijesti	
	natječaj	100000	JAVNO	gradske vijesti	
	natječaj	95000	NOVI-ZAGREB.HR	gradske vijesti	
	natječaj	90000	MOJZAGREB.INFO	gradske vijesti	
	natječaj	90000	URBANCULT.HR	gradske vijesti	
	natječaj	30000	TJEDNO.HR	gradske vijesti	
	natječaj	30000	POLITIKA PLUS	gradske vijesti	
	natječaj	27000	MOJZAGREB.INFO	gradske vijesti	
	natječaj	27000	NOVI-ZAGREB.HR	gradske vijesti	
	natječaj	45000	INDEX	gradske vijesti	
	natječaj	45000	DALJE	gradske vijesti	
	natječaj	225000	OTV	3 emisije	
	natječaj	155000	NET	3 emisije	
	natječaj	100000	RADIO 101	2 emisije	
	natječaj	2010000	OTV	6 emisija	
	natječaj	2910000	Z1	3 emisije	
	natječaj	1410000	NET	1 emisija	
	natječaj	1290000	ANTENA ZAGREB	2 emisije	
	natječaj	1140000	PLAVI 9	7 emisija	
	natječaj	1080000	TOTALNI FM	2 emisije	
	natječaj	1050000	HIT FM	3 emisije	
	natječaj	1110000	RADIO KAJ	6 emisija	
	javna nabava	1574800	ZAGREB.HR	službeni glasnik	MEDIJSKA MREŽA
	javna nabava	467267		oglas	QUANTUM MEDIA
ZG HOLDING	javna nabava	398125	VEČERNJI LIST	oglas	
	javna nabava	323000	24 SATA	oglas	
UKUPNO		16717192		BROJ STANOVNIKA	790017
				CIJENA PO STANOVNIKU	18 kn
KARLOVAC	ugovor	96145	KA VISION/ TV 4 RIJEKE	prijenosi sjednica i oglasi	
	ugovor	100284	VEČERNJI LIST	oglas	
	ugovor	19625	RADIO 047/TREND RADIO	oglas	
	ugovor	10106	RADIO MREŽNICA	1 emisija i oglasi	
	ugovor	4750	KA-PORTAL	oglas	
	subvencija	1220000	HR RADIO KARLOVAC	subvencija	
	ugovor	156187	HR RADIO KARLOVAC	"1 emisija, prijenosi sjednica"	
	subvencija	1305000	KARLOVAČKI TJEDNIK	subvencija	
	ugovor	188023	KARLOVAČKI TJEDNIK	oglas	
UKUPNO		3100120		BROJ STANOVNIKA	55705
				CIJENA PO STANOVNIKU	55 kn

LOKALNA SAMOUPRAVA	MODEL	IZNOS	MEDIJ	BROJ EMISIJA/PRILOGA	AGENCIJA
OSIJEK	javna nabava	"800,000"	TV SLAVONIJE I BARANJE/STV	usluge informiranja	
	javna nabava	863254	GLAS SLAVONIJE	usluge informiranja i oglasi	
	narudžbenica	41476	"GRADSKI RADIO 99,1"	usluge informiranja i troškovi organiziranja priredbi	
	narudžbenica	43436	JANUS/RADIO PLUS	usluge informiranja	
	ugovor	71887			CLARITAS
	narudžbenica	84043			YPSILON
	ugovor	5000	HINA	manifestacija Zlatni cvijet Europe	
	narudžbenica	18672	HRT	usluge informiranja	
VODOVOD OSIJEK	javna nabava	787500	GLAS SLAVONIJE		
UKUPNO		2715268		BROJ STANOVNIKA	108048
				CIJENA PO STANOVNIKU	25 kn
DUBROVNIK	ugovor	685480	DUBROVAČKA TV	usluge informiranja i snimanja i prijenosa sjednica	
	ugovor	208280	RADIO RAGUSA		
	ugovor	89780	PRO RADIO/RADIO LAUS		
	javna nabava/ugovor	423369	DUBROVAČKI VJESNIK	usluge oglašavanja	
	ugovor	57500	DU LIST		
	javna nabava/ugovor	230120	TELE 5/GLAS GRADA	usluge oglašavanja i informiranja	
	ugovor	243277	FOTON		
	ugovor	30000			KENOVA
	narudžbenica	31565	SLOBODNA DALMACIJA		
DU ZRAČNA LUKA	javna nabava	190906	TELE 5/GLAS GRADA		
	javna nabava	150000	TELE 5/GLAS GRADA		
	javna nabava	291250	DUBROVAČKI VJESNIK		
UKUPNO		2631527		BROJ STANOVNIKA	42615
				CIJENA PO STANOVNIKU	61 kn
RIJEKA	javna nabava	420972	NOVI LIST	oglas	
	ugovor	120000	NOVI LIST	prilog	
	ugovor	1637105	KANAL RI	4 emisije i prijenosi	
UKUPNO		2178077		BROJ STANOVNIKA	128624
				CIJENA PO STANOVNIKU	16 kn

NAPOMENA: Iznosi su navedeni bez decimala, neke lokalne samouprave dale su nam iznose s PDV-om, neke bez.

TOP 10 MEDIJA PREMA IZNOSU SREDSTAVA IZ PRORAČUNA

1. RADIJSKE MREŽE TOTALNI FM I EXPRES RADIO

PRORAČUN	MODEL	IZNOS	FOND/BROJ EMISIJA	UKUPNI PRIHODI 2012.
TOTALNI FM				
RADIO SISAK				
SISAK	javna nabava	149928	107418 kn/10	
SISAČKO-MOSLAVAČKA	ugovor	60000		
DRŽAVNI ARHIV		1187		
HR LUTRIJA		3150		
MINISTARSTVO OBRANE		1168		
BOROVO		4550		
CRO OSIGURANJE		24200		
UKUPNO		244183		1251169
RADIO VELIKA GORICA				
VELIKA GORICA	ugovor	50062	59428 kn/7	
ZAGREBAČKA	ugovor	231248		
MINISTARSTVO OBRANE		2376		
UKUPNO		283686		1196304
TOTALNI FM				
ZAGREB	natječaj	1080000		
CRO OSIGURANJE		36818		
UKUPNO		1116818	5041731	
VANGA/TOTALNI FM PULA				
PULA	javna nabava	59760	14508 kn/2	
UKUPNO		59760		956312
MORSKI ZVUK/TOTALNI FM SPLIT				
NOVI RADIO/TOTALNI FM ĐAKOVO			63892 kn/10	2183171
CRO OSIGURANJE		1248	41851 kn/6	
UKUPNO		1248		975377
PRIMORSKI RADIO/TOTALNI FM RIJEKA I PRIMORJE				
MINISTARSTVO OBRANE		2396	43264 kn/6	
UKUPNO		2396		1907050
MEA MEDIA/RADIO AKTIV				
			48547 kn/6	1324385
EXPRES RADIO				
NOVI RADIO ZADAR				
HR LUTRIJA		28533	146200 kn/10	
NP PLITVIČKA JEZERA		2568		
MUP		10000		
PETROKEMIJA		13260		
UKUPNO		54361		2544729
OTOČNI RADIO KORNATI				
NP KORNATI		12250	47152 kn/7	
UKUPNO		12250		344021
JANUS				
OSIJEK	narudžbenica	43436	57432 kn/6	
OSJEČKO-BARANJSKA	narudžbenica	5865		
CRO OSIGURANJE	15000			
UKUPNO		64301		1027442
OBITELJSKI RADIO/ANTENA ZAGREB				
ZAGREB	natječaj	1290000		
HR LUTRIJA		79536		
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA		69903		
MINISTARSTVO GRADITELJSTVA		46642		
UKUPNO		1486081		24730274
MEDIA SERVIS				
MINISTARSTVO VANJSKIH I EU POSLOVA		337443		
UKUPNO		337443		5914933
MULTIMEDIJSKI CENTAR GRUPA				

PRORAČUN	MODEL	IZNOS	FOND/BROJ EMISIJA	UKUPNI PRIHODI 2012.
MUP		209421		
UKUPNO		209421		16977110
SVEUKUPNO PRORAČUN		3871948	586428 kn/66	66374008

2. KANAL RI

RIJEKA	ugovor	1637105	598748 kn/10	
PRIMORSKO-GORANSKA	subvencija	“1,702,215”	237341 kn/6	
	narudžbenica	80000		
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA		27000		
MINISTARSTVO GRADITELJSTVA		9000		
MINISTARSTVO VANJSKIH I EU POSLOVA		45756		
MUP		30000		
UKUPNO		3531077		
SVEUKUPNO PRORAČUN		3531077	836089 kn/16	7599634

3. Z1

VELIKA GORICA	ugovor	74250	330379 kn/5	
	ugovor	28075	249218 kn/5	
ZAGREB	natječaj	2910000		
JANAF		145680		
MINISTARSTVO GRADITELJSTVA		30000		
UKUPNO		3188005		
SVEUKUPNO PRORAČUN		3188005	579597 kn/10	10357729

4. OTV

ZAGREB	natječaj	225000	606331 kn/8	
	natječaj	2010000	646937 kn/10	
SISAK	javna nabava	211500		
HRVATSKA POŠTA		29836		
JANAF		45000		
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA		90000		
MINISTARSTVO GRADITELJSTVA		63000		
CRO OSIGURANJE		3750		
MINISTARSTVO VANJSKIH I EU POSLOVA		68305		
MUP		24125		
UKUPNO		2770516		
SVEUKUPNO PRORAČUN		2770516	1253268 kn/18	17125186

5. NET NEZAVISNA TELEVIZIJA MOSLAVINA

ZAGREB	natječaj	155000	905455 kn/11	
	natječaj	1410000	607289 kn/10	
BJELOVAR	ugovor	227827		
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	javna nabava	143750		
KRAPINSKO-ZAGORSKA	narudžbenica	32250		
SISAČKO-MOSLAVAČKA	ugovor	325204		
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA		60000		
MINISTARSTVO GRADITELJSTVA		40000		
PETROKEMIJA		104000		
CRO OSIGURANJE		58500		
MINISTARSTVO VANJSKIH I EU POSLOVA		61346		
MUP		25000		
UKUPNO		2642877		
SVEUKUPNO PRORAČUN		2642877	1512744 kn/21	10732677

6. SOUNDSET MREŽA/CRATIS RETIS

CRATIS RETIS				
RADIO BROD				
	STEČAJ, OTVORENA NOVA FIRMA			
SLAVONSKI BROD	javna nabava	201045	104349 kn/10	
BRODSKO-POSAVSKA	narudžbenica	3894		
CRO. OSIGURANJE		3847		
HR. LUTRIJA		2450		
PETROKEMIJA		7200		
UKUPNO		218436		951168

PRORAČUN	MODEL	IZNOS	FOND/BROJ EMISIJA	UKUPNI PRIHODI 2012.
RADIO BROD INFORMIRANJE I MARKETING				
PORTO RE/RADIO POSTAJA GRADA KRALJEVICE		15066 kn/2		
RADIO TRSAT				
LUKA RIJEKA		20875	37108 kn/4	
AUTOCESTA RIJEKA-ZAGREB		17220		
MUP		4125		
UKUPNO		42220		713045
PLAVI 9				
ZAGREB	natječaj	1140000	42967 kn/4	
HR LUTRIJA		25000		
JANAF		110071		
UKUPNO		1275071		1973157
SOUNSET POŽEGA/MIROSLAV KRALJEVIĆ				
ORLJAVA		1875	178443 kn/9	
UKUPNO		1875		1063669
SOUNSET/CRATIS RETIS				
HRVATSKA POŠTA		491611		
MINISTARSTVO VANJSKIH I EU POSLOVA		110208		
UKUPNO		601819		10948517
SVEUKUPNO PRORAČUN		2139421	377933 kn/29	15649556
7. GLAS SLAVONIJE				
SLAVONSKI BROD	javna nabava	42983	141675 kn/7	
OSJEČKO-BARANJSKA	ugovor	172150	31806 kn/2	
OSIJEK	javna nabava	863254		
VODOVOD OSIJEK	javna nabava	787500		
DRŽAVNI ARHIV OSIJEK		2539		
HR LUTRIJA		17060		
UKUPNO		1885486		
SVEUKUPNO PRORAČUN		1885486	173481 kn/9	37454000
8. MEDIJSKA MREŽA/ZAGREB.HR				
ZAGREB	javna nabava	1574800		
UKUPNO		1574800		
SVEUKUPNO PRORAČUN		1574800		3323899
9. RADIO KAJ				
ZAGREB	natječaj	1110000	117300 kn/7	
KRAPINSKO-ZAGORSKA	narudžbenica	25000		
VARAŽDINSKA	ugovor	30000		
CRO OSIGURANJE		24150		
HR LUTRIJA		91070		
JANAF		12152		
MINISTARSTVO OBRANE		6920		
MINISTARSTVO VANJSKIH I EU POSLOVA		33062		
MUP		16337		
UKUPNO		1348691		4953185
SVEUKUPNO PRORAČUN		1348691	117300 kn/7	
10. VARAŽDINSKA TELEVIZIJA/VTV				
VARAŽDIN	ugovor	225090	896682 kn/10	
MEĐIMURSKA ŽUPANIJA	ugovor	37884	608773 kn/10	
CRO OSIGURANJE		62500		
HEP		6300		
MINISTARSTVO VANJSKIH I EU POSLOVA		175739		
MINISTARSTVO GOSPODARSTVA		35750		
MINISTARSTVO GRADITELJSTVA		30000		
MUP		25000		
UKUPNO		598263		
SVEUKUPNO PRORAČUN		598263	1505455 kn/20	4880630

NAPOMENA: Iznosi su navedeni bez decimala, neke lokalne samouprave dale su nam iznose s PDV-om, neke bez.

Umijeće diplomatiqea

Uzgaja li Ministarstvo kulture RH poseban odnos prema zadruzi Kop Medija i njezinim članovima i članicama, i zašto bi to uopće javnosti bilo zanimljivo?

Kop Medija nakladnik je hrvatske franšize mjesečnika Le Monde diplomatique koji u njezinu izdanju izlazi od početka 2013. godine. Početkom lipnja 2012. osnovalo ju je desetak novinara i civilnodruštvenih aktivista, nakon čega je, u srpnju iste godine, upisana u registar zagrebačkog Trgovačkog suda kao društvo s ograničenom odgovornošću.

Sredinom 2012. delegacija Kop Medije posjetila je ministricu Andreu Zlatar Violić. Rezultat sastanka bilo je pismo koje je ministrica 15. lipnja uputila u Pariz, u središnjicu Le Monde diplomatiquea. Sadržaj toga pisma dobili smo legalnim putem od Ministarstva. Objavljujemo ga u cijelosti, u originalu, pod naslovom "Foreign Policy Topics".

Otvoreno je pitanje je li ministrica ovakvom susretljivošću prema osnivačima nove inicijative došla do ruba dopuštenog ili ga je prekoračila. Nekoliko stvari tu je sporno.

"The soon to be open call for proposals for granting of a three-year financial support (2013-2015)" odnosi se na

natječaj za časopise koji su javna potreba u kulturi, a koji je bio raspisan u ljeto 2012. godine. Istina jest da, prema Pravilniku o utvrđivanju programa javnih potreba u kulturi, koji je ministrica donijela neposredno prije njegova raspisivanja, u lipnju 2012. godine, ministrici pripada ovlast konačnog odlučivanja o potporama; međutim, nekakva se procedura tu ipak mora poštovati. A procedura koju određuje taj pravilnik jest da kulturna vijeća i povjerenstva prethodno podnesu ministrici prijedlog odluke o financiranju s prijedlogom visine potpora, i to nakon "stručnog vrednovanja". Stručno pak vrednovanje mora biti provedeno uz primjenu jedanaest kriterija koji su taksativno pobrojani u tom pravilniku. Prethodnim pismenim obvezivanjem pariškom Le Monde diplomatiqueu i njegovoj hrvatskoj ispostavi, ministrica je prekoračila proceduru koju je sama propisala i dovela je stručne vrednovatelje iz kulturnog vijeća pred gotov čin. A kao što smo već više puta pisali (1), javnosti su nedostupni zapisnici kulturnih vijeća, a stručni elaborati najčešće ne postoje (koliko god propisi nalažu kulturnim vijećima da ih izrađuju).

prijevoza putnika i tereta u domaćem i međunarodnom prometu" (čl. 3. Pravila zadruge). Pravila su na idućoj skupštini, 22. srpnja 2013. reducirana, pa su izbrisane pojedine djelatnosti, ali su ostale "promidžba (reklama i propaganda), kupnja i prodaja robe" i "obavljanje trgovačkog posredovanja na domaćem i inozemnom tržištu". Proizlazi da, čak i kad bi skupština te zadruge odlučila sav višak prihoda uložiti u unapređenje rada - to još uvijek ne bi nužno značilo da se (sav) višak prihoda ulaže u "komunikacijske potrebe javnosti", kako bi htjeli u Ministarstvu kulture, nego bi se, recimo, moglo ulagati u "reklamu i propagandu" ili "kupnju i prodaju robe".

Šesto, prema Zakonu o elektroničkim medijima, na koji se pozivaju u Ministarstvu kulture, tijelo vlasti zaduženo za provođenje toga zakona je Agencija za elektroničke medije. Što u njoj kažu o utvrđivanju neprofitnosti zadruga - medijskih nakladnika? "Odredbama ZEM-a kao ni Pravilnika u upisniku pružatelja medijskih usluga, elektroničkih publikacija i neprofitnih proizvođača audiovizualnog i/ili radijskog programa (...) nije kao uvjet određeno da neprofitne zadruge kao neprofitni pružatelji medijskih usluga moraju biti upisane u Registar neprofitnih organizacija. Međutim, kako i sami navodite da je upis u navedeni registar uvjet da bi neprofitna zadruga mogla voditi odgovarajuće neprofitno računovodstvo, podrazumijeva se da će subjekt koji se naziva neprofitnom zadrugom biti upisan u Registar neprofitnih organizacija", stoji u dopisu koji nam je 28. siječnja 2014. uputio ravnatelj Agencije na odlasku Zdenko Ljevak. Ni s tog aspekta, dakle ne drži vodu stav Ministarstva da ono može/smije, letimičnim uvidom u temeljni dokument nekog subjekta, utvrditi je li on neprofitan ili nije.

Premda Kop Medija na kraju nije dobila novac, šteta koja je napravljena sastoji se u proizvođenju stanja pravne

nesigurnosti, pri čemu nadležno tijelo vlasti jedne te iste regule tumači od prilike do prilike, kako nekom odgovara, i to neovlašteno. A pravna nesigurnost definitivno nije okoliš u kojem mogu cvasti građanske, pa ni novinarske slobode.

No dobro, što je sve moglo dovesti do promjene stava Ministarstva kulture od 22. srpnja, kada je tvrdilo kako zadruga, da bi se prijavila na natječaj za neprofitne medije, mora biti upisana u RNO, do 25. studenog, kada je okrenulo ploču i počelo tvrditi da to nije nužan uvjet? Ministarstvo kulture je 1. siječnja 2013. angažiralo dvoje osnivača Kop Medije za izradu istraživanja, tzv. nacionalnog izvještaja o medijima, koje je više puta službeno spomenuto kao bitna pretpostavka za izradu dugo očekivane medijske strategije. Zašto je angažiralo baš njih?

"U radu na izvještaju angažirani su i vanjski suradnici Igor Lasić i Andrea Milat s kojima je odnos reguliran ugovorima o autorskom djelu, a koje možete dobiti na uvid (...). Urednički odabir vanjskih suradnika proizlazi iz potrebe da u izradi izvještaja sudjeluju i medijski radnici - novinari - koji, uz poznavanje medijske problematike i mediološke refleksije, posjeduju i neposredno iskustvo u medijskoj proizvodnji", stoji u dopisu koji nam je 28. studenoga uputila glasnogovornica Ministarstva kulture. Na naše naknadno pitanje upućeno 4. prosinca, kako to da se Ministarstvo, među stotinama novinara koji zadovoljavaju navedene kriterije odlučilo upravo za ovo dvoje - odgovoreno nam je 6. veljače ove godine, da Zakon o javnoj nabavi u ovakvom slučaju ne propisuje raspisivanje javnog natječaja.

Dobili smo ipak, legalnim putem, izvještaj o radu koji su Lasić i Milat uputili Ministarstvu početkom lipnja, nakon šest mjeseci rada. Citiramo ga u cijelosti, u okviru pod naslovom "Izvještaj o šestomjesečnom radu".

Registar nije važan

Glasnogovornica Nataša Perinjak: "(Iz regula natječaja), pretpostavljamo, jasno proizlazi da se u ovom Programu, kao i u komplementarnom Programu dodjele bespovratnih sredstava neprofitnim medijima - uz pravne osobe koje u taj registar nisu upisane, poput neprofitne zadruge Kop Medija, osnivača novina Le Monde diplomatique ili Fakulteta političkih znanosti, osnivača Radija Student, na čiju se inicijativu i odustalo od ranije intencije da se neprofitnost medija definira upisom u Registar neprofitnih organizacija (ispričavamo se što tu proširenu definiciju nismo proveli i u - iako neslužbenom - na stranicama Ministarstva kulture objavljenom eksplanatornom dokumentu o ciljevima, pravilima i kriterijima programa koji potpisnik citira). Uža definicija neprofitnih medija putem upisa u RNO, iako dovoljno jednostavna da bi omogućila efikasnu primjenu, imala bi za nedostatak sužavanje kruga mogućih prijavitelja. Zato je primijenjena definicija neprofitnih medija koja se oslanja na Zakon o elektroničkim medijima.) Tamo se (...) u članku 48. neprofitni mediji određuju bez oslonca na Registar neprofitnih organizacija. (...) U Zakonu o elektroničkim medijima određeno je da neprofitni mediji mogu biti 'obrazovne i manjinske ustanove, studentske udruge, školske udruge te udruge građana i druge nevladine udruge s pravnom osobnošću' (...), a 'dobit smiju koristiti samo za unapređenje i razvoj vlastite djelatnosti', što znači da sav eventualni višak prihoda u odnosu na rashode mora biti utrošen za 'zadovoljavanje informativnih, obrazovnih, znanstvenih, stručnih, umjetničkih i kulturnih' komunikacijskih potreba javnosti." ■

Daleko važnije od pitanja tko je od koga prepisao taj polugodišnji izvještaj, za našu temu jest činjenica da je ovo dvoje vanjskih suradnika angažirano bez ikakva natječaja, da Milat pritom nema gotovo nikakvog novinarskog iskustva, a Lasić nema formalno obrazovanje koje bi uključivalo znanje iz metodologije znanstveno-istraživačkog rada. Čak i ako ne postoje formalne obaveze raspisivanja natječaja za obavljanje ovoga posla, Ministarstvo ga je, zbog osjetljivosti teme i odgovornosti prema novinarima koje je istodobno bilo pozvalo da se uključe u radne grupe za kreiranje medijske politike, moralo raspisati. Iz izvještaja se čita da je bilo devet sati tjednog sastančenja s odgovornima iz Odjela za medije kroz čitavo polugodišnje razdoblje, a nemamo informaciju o tome jesu li se razmatranja medijskih politika produljila istim intenzitetom i na drugo polugodište - u svakom slučaju, bilo je vremena za razgovor o svemu.

Vratimo se opet na uvodno pitanje: Uzgaja li Ministarstvo kulture RH poseban odnos prema zadrugi Kop Medija i njezinim članovima? Odgovor glasi: da, posebnom odnosu ime je privilegiranje.

Prijedimo sada na drugo uvodno pitanje: Zašto bi to uopće bila stvar od javnog interesa?

Što znači 300.000 kuna donacije nekom mediju, čiju kvalitetu uopće ne želimo ovdje propitivati, u zemlji u kojoj deseci milijuna kuna propadaju u crnu rupu korupcije u sferi građevinarstva, energetike, eksport-importa i financija? Što znači seciranje podzakonskih akata u zemlji u kojoj, u stvarima koje se predstavljaju kao teme od prvorazrednog nacionalnog interesa, dva suda u tri dana donose dijame-tralno suprotne presude? Nudimo nekoliko razloga zašto smatramo da privilegiranje Kop Medije ipak jest "tema".

Prvo, kako već dvije godine slušamo iz službenih ili poluslužbenih kanala, jedno od bitnih polazišta strategije medijske politike (8) bit će da se javni interes u medijima financira javnim sredstvima. Nije potrebno posebno dokazivati da će to biti zaista moguće samo pod uvjetom strogog nadzora svakog oblika zlorabe neformalnih

veza na relaciji donatori javnih sredstava - medijski nakladnici.

Drugo, vidljiva je ideološka bliskost pripadnika Kop Medije i pojedinih djelatnika Odjela za medije Ministarstva kulture. Doista se radi o lijevim političkim stremljenjima, čiji je važan element, najgrublje rečeno, zalaganje za daleko aktivniju ulogu države na planu zaštite javnog dobra, pa tako i ("odgovornog") novinarstva i medija. Uporaba državnih mehanizama radi pribavljanja koristi, pa makar i s ciljem realizacije projekta koji bi imao javno opravdanje, može na dulji rok izazvati odij javnosti prema državnoj regulaciji. Ona pokazuje još nešto - zabludu da kapilarna korupcija pripada samo diluvijalnom dijelu hrvatskoga puka. Od nje nisu cijepljeni ni pripadnici njegova "progresivnog", pače lijevog dijela, što se ne može opravdavati isključivo "objektivnim razlozima", poput strukturnih karakteristika perifernog kapitalizma.

Treće, taj odij već je početkom prošle godine došao do izražaja, u dijelu novinara koje je Ministarstvo okupilo u radne grupe radi raspravljanja mjera medijske politike. Kad se vidjelo da Ministarstvo neke od njih privilegira, izbila je svađa, grupe su se raspale i nastala je dosta velika šteta.

Četvrto, radi se o kredibilitnosti novinara. Javno financiranje medija moguće je pod uvjetom javnog deklariranja nezavisnosti i prava na iznošenje kritičkog stava novinara i redakcija od strane nosilaca vlasti, ali i odbacivanja konformizma i prihvaćanja nečasnih ponuda od strane novinara i redakcija. Novinari glasila dotiranih javnim sredstvima, da bi uopće mogli opstati kao novinari, ne smiju se prema svojim donatorima odnositi analogno načinu na koji vlasnici medijskih korporacija od djelatnika s njihovih platnih lista traže da se ponašaju prema svojim omiljenim tajkunima. Neprozirnost natječaja, nepoštivanje procedura, nejasni propisi, mutni odnosi između vlasti i nakladnika - garantiraju da od novinara koji su u to upetljani, u Kop Mediji ili bilo gdje drugdje, nećemo tako skoro moći pročitati kritički tekst o vladajućoj garnituri koja ih privilegira, osim možda poneki lažnjak ■

Savjet za nacionalne manjine RH financira ukupno 54 manjinska tiskana medija razne dinamike izlaženja, od dnevnika do tromjesečnika ili polugodišnjaka, koje izdaje 17 manjina. Od toga izlazi 12 dječjih novina koje izdaje osam nacionalnih manjina. U 2013. godini 47 posto svih sredstava Savjeta, oko 38 milijuna kuna, otišlo je na financiranje tih novina

Manjinsko informiranje i manjinski mediji u RH

Za pluralizam i demokraciju

Kaže se da se demokracija temelji na trodiobi vlasti, na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, ali se istovremeno tvrdi da su četvrti stup demokracije informiranje odnosno mediji, kao svojevrsni korektivni faktor. U tom smislu, a posebno u višenacionalnim zajednicama i državama, jer gotovo da i nema nacionalno homogenih država, na značaju dobivaju mediji nacionalnih i narodnih manjina. Hrvatska u tome nije izuzetak i svoju je zakonsku regulativu uredila, kako Ustavom tako i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina i ostalim pratećim zakonima. Međutim i nažalost, kod nas su teorija i praksa u kontinuiranom raskoraku, a kako je država već šest-sedam godina u dubokoj ekonomskoj krizi, kao veliki problem nametnulo se financiranje manjinskih

medija. Uglavnom tiskanih jer nacionalne manjine u Hrvatskoj uglavnom nemaju vlastitih elektronskih medija. Tu bi funkciju trebali, po teoriji, preuzeti javni mediji od razine države do općine, ali ni tu stvari ne štimažu jer javni mediji uglavnom ne ispunjavaju svoju zakonsku obavezu, na primjer HTV, ali im se zbog toga svejedno ništa ne događa. Kakvo je, dakle, stanje na hrvatskoj manjinskoj medijskoj sceni?

Prije svega - informiranje

“Savjet za nacionalne manjine RH financira ukupno 54 manjinska tiskana medija razne dinamike izlaženja, od dnevnika do tromjesečnika ili polugodišnjaka koje izdaje 17 manjina. Od toga izlazi 12 dječjih novina koje izdaje osam nacionalnih

za svoje potrebe dobiti 20 posto manje sredstava. Od svih medija tri su na “tržištu” i mogu se naći na kioscima, ne da se zaradi, već da se izide iz svojevrsnog geta, da se kaže: eto, i mi izlazimo i dostupni smo svima. To su Panorama, La Voce del Popolo i Novosti. Tolnauer ističe kvalitetu tih novina jer svrha nije da sami pišemo o sebi i da sami o sebi čitamo u svojim novinama.

Novosti su tjednik Srpskog narodnog vijeća iz Zagreba i ove će godine, 17. prosinca, obilježiti 15 godina od izlaska prvog broja (17. prosinca 1999.). Zadnjeg dana veljače izišao je 741. broj.

“Moguće je da sam subjektivan, ali mislim da su Novosti danas jedan od najrespektabilnijih kritičkih listova u Hrvatskoj, pa i šire. Politički smo, ali i manjinski list, koji sustavno otvara prostor za neke sasvim drukčije poglede na našu društvenu stvarnost, uz naglasak na manjinskoj problematici. No, cilj nam je stalno podizati kvalitetu novina u svakom smislu. Planiramo i pokretanje portala koji bi trebao biti nešto drukčiji u odnosu na postojeće news-portale”, rekao je Ilica Đikić, glavni urednik Novosti.

Vukovarski Radio Dunav osnovan je 1991. godine. Prati aktivnosti i problematiku nacionalnih manjina, iako nije registriran kao manjinski medij, nastojeći ukazati na njihov značaj u zajednici i pomoći u nadilaženju problematike pa i mogućih konfliktnih situacija, s obzirom na to da je riječ o sredini koja je bila zahvaćena ratom i koja je po još mnogočemu specifična, pa tako i po poimanju nacionalnih manjina i njihovih prava i obaveza.

“U 22 godine kontinuirano realiziramo emisije posvećene nacionalnim manjinama koje su imale potporu brojnih međunarodnih, državnih i gradskih organizacija, nevladinih udruženja, manjinskih vijeća i institucija, matičnih država pojedinih nacionalnih manjina kao i Fonda za pluralizam koji djeluje pri Agenciji za elektroničke medije. Emitiramo program na srpskom jeziku, a pripadnici manjinskih zajednica imaju mogućnost putem različitih emisija promovirati svoj rad i djelovanje. Lokalni mediji kontinuirano prate rad manjinskih institucija, organizacija i udruženja i pojedinaца i njihovu integraciju u društvo, suradnju s matičnim zemljama te problematiku s kojom se suočavaju u ostvarivanju svojih ljudskih i manjinskih prava. Upravo takvi, otvoreni lokalni mediji postaju s vremenom javni servis nacionalnim manjinama, a često njihova dobra suradnja rezultira i partnerstvom na pojedinim projektima zaštite manjinskih prava. Takve činjenice idu svakako u prilog važnosti postojanja manjinskih medija, osobito elektronskih. Bez njih bi manjine nerijetko i dalje bile tretirane kao remetilački faktor u društvu, bez naglaska na njihova Ustavom i zakonima zajamčena prava”, ističe Senka Nedeljković, glavna i odgovorna urednica vukovarskog Radio Dunava.

Koliko se razumijemo?

“Velika je važnost i tiskanih i elektroničkih medija. U tiskanom se vidi pismo, kako se pišu pojedine riječi, a u elektroničkim medijima kako se stvarno govori. Ovo posebno vrijedi za nacionalne manjine još iz Jugoslavije, npr. Mađare, Talijane, Nijemce, Čehe, Slovake, Ukrajince... dok su se

manjina. U 2013. godini 47 posto svih sredstava Savjeta, oko 38 milijuna kuna, otišlo je na financiranje tih novina. Mi u potpunosti nismo zadovoljni onim što izlazi, ali se ipak nismo miješali u uređivačku politiku. Funkcija tih medija moralo bi biti informiranje pripadnika manjina unutar sebe kao i informiranje većine o događajima u određenoj nacionalnoj manjini. Ne smije se raditi o svojevrsnoj propagandi, čega je do sada dosta bilo, pa će Savjet organizirati razgovor sa svim urednicima tih novina. U apsolutnom iznosu sve novine su financirane s nepunih 18 milijuna kuna”, rekao je Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH.

Zbog krize ove će godine na raspolaganju biti oko 35 milijuna kuna, dakle, desetak posto manje, dok će sam Savjet

“Jezik i pismo osnovni su elementi identiteta svake manjinske zajednice i ako oni ne dostaju, tada je osjećaj pripadnosti kroz svijest o identitetu ugrožen, što neumitno vodi do asimilacije nacionalnih manjina. Poticanjem i održavanjem kulturne autonomije nacionalnih manjina kroz informiranje na jeziku i pismu manjinske zajednice, čuva se raznolikost i bogatstvo prostora i sredine u kojoj, zajedno s većinskim narodom, žive pripadnici nacionalnih manjina”, kaže Renata Trischler

južnoslavenski narodi u to vrijeme jako dobro razumjeli. U posljednje vrijeme tiskani su mediji osobito važni zbog pisma, u Hrvatskoj gotovo proskribirane ćirilice, za Srbe, Makedonce, Bugare, Ruse..., ali nije nikako dobro ni svekoliko inzistiranje i uvećavanje razlika između govornog i pisanog hrvatskog, srpskog, crnogorskog i bošnjačko-bosanskog jezika. To je kao da se inzistira na razlikama engleskog jezika koji se govori i piše u Ujedinjenom Kraljevstvu, SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu i još nekim državama u svijetu. Svi oni koji govore engleski vrlo se dobro razumiju i ne trebaju prevoditelja ni titlanje filmova, kao što se i mi jako dobro razumijemo, kada ne glumatamo.”

“Jezik i pismo osnovni su elementi identiteta svake manjinske zajednice i ako oni ne dostaju, tada je osjećaj pripadnosti kroz svijest o identitetu ugrožen, što neumitno vodi do asimilacije nacionalnih manjina. Poticanjem i održavanjem kulturne autonomije nacionalnih manjina kroz informiranje na jeziku i pismu manjinske zajednice, čuva se raznolikost i bogatstvo prostora i sredine u kojoj, zajedno s većinskim narodom, žive pripadnici nacionalnih manjina”, kaže Renata Trischler, izvršna direktorica Njemačko-narodnosne zajednice, Zemaljskog udruženja Podunavskih Švaba u Hrvatskoj iz Osijeka.

Ona dodaje da je njemačko-austrijska manjinska zajednica u RH u specifičnom položaju u odnosu na druge manjine jer njena manjinska udruženja nisu ni postojala do prije dvadesetak godina, a njemački jezik više nije materinji za oko 3000 pripadnika njemačko-austrijske manjine u RH, i to zbog povijesnih razloga i događaja nakon 1945. godine. Zato je informiranje njemačko-austrijske manjinske zajednice u RH specifičan projekt što ga provodi njemačka zajednica kroz izdavanje glasila Nijemaca i Austrijanaca “Njemačka riječ - Deutsches Wort”.

Nema mjesta optimizmu

“Glasilu je dvojezično, na njemačkom i hrvatskom jeziku, upravo zato što pripadnici ne govore više njemačkim kao materinim jezikom. Izdavanje takve revije vrlo je skupo zbog potrebe stručnog prevođenja tekstova koji se objavljuju, a sredstava iz državnog proračuna, osigurana putem Savjeta za nacionalne manjine RH, iz godine u godinu sve su manja, što otežava ionako nepovoljan položaj udruženja nacionalnih manjina u RH. Nažalost, za optimizam nema puno prostora jer svako smanjivanje sredstava nužno za sobom povlači i smanjenje ukupnih prava nacionalnih manjina, što si RH kao članica EU nikako ne bi smjela dopustiti upravo zbog visokih standarda koje si je kroz zakonodavni okvir postavila prije desetak-dvadesetak godina”, zaključuje Trischler.

Usvajanjem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, javni mediji na svim su razinama preuzeli obvezu informiranja pripadnika nacionalnih manjina, zapravo - dano je pravo pripadnicima manjina da na javnim medijima sami pripremaju i uređuju emisije kao i da objavljuju “svoje” tekstove u javnim tiskanim medijima. To se osobito odnosi na lokalne javne medije. Nažalost, u tom je smislu malo toga učinjeno.

“Manjinski su mediji važni jer su oni jedan od važnih indikatora svakog demokratskog pluralističkog društva. Moramo propitivati i analizirati sadržajnu stranu, publiku do kojih ti magazini stižu, te mogućnosti da i pripadnicima većinskog naroda ti mediji budu bliži. Hrvatska je dostigla vrlo visoke standarde upravo u omogućavanju pripadnicima svih nacionalnih manjina da na svojim jezicima i na svom pismu pišu o različitim temama koje smatraju relevantnima. Bilo bi dobro da se s njima upozna i većinsko stanovništvo, odnosno da većina zna da ti problemi još uvijek postoje i da nisu riješeni, poput pitanja povratka, vlasništva, obnove kuća i slično”, kaže Gordana Vilović, profesorica novinarstva na zagrebačkom Fakultetu političkih znanosti.

“Problem vidim u činjenici”, dodaje prof. Vilović, “da se odabirom tema u većem dijelu novina za manjine piše u ‘revijalnom tonu’, a da se ne otvaraju prava životna pitanja građana. Problematično je i kada u okviru iste manjine postoji više udruženja koje izdaju više novina, pa se onda to često koristi za međusobne obračune i promicanje partikularnih interesa”, zaključuje prof. Vilović.

Prof. dr. sci. Stjepan Malović smatra da mediji nacionalnih manjina imaju veliku važnost i ulogu i to u očuvanju baštine i kulturnog identiteta manjina kao i u njihovu informiranju.

“Čuvanje baštine, jezika pa i pisma, kao što je slučaj s listom Novosti, koji se djelomice tiska i na ćirilici, jest ona bolja komponenta medija nacionalnih manjina. Ti mediji manje-više uspješno podsjećaju na običaje, nošnju i kulturnu specifičnost koja odlikuje tu manjinu. Vrlo često se evociraju uspomene na značajne događaje i osobe koje su utjecale na život i običaje manjine. To omogućuje kontinuitet, mladi imaju mogućnost naučiti nešto o svom identitetu”, kaže Malović.

“No, informativna uloga medija za manjine znatno je lošija”, dodaje prof. Malović. Ne zbog kvalitete novinara, jer je bilo vrlo dobrih novinara koji su djelovali u medijima za manjine, već zbog toga što manjinski vlastodršci žele samo pozitivne informacije o svojoj djelatnosti, koja se ipak najčešće svodi na protokol ili izvještavanje o redovnim i posve, za javnost, nevažnim sjednicama raznih tijela manjinske zajednice, smatra Malović.

“Kritika je gotovo nezamisliva, osim ako nije u pitanju neki obračun u redovima manjinskih djelatnika. A to nije novinarstvo. Onog dana kada mediji manjina budu kritički pisalo o čelnim ljudima i političkim ili društvenim organizacijama neke manjine, moći ćemo reći da su to mediji u pravom smislu riječi. Do tada, to su mediji koji promoviraju, u informativnom smislu, samo stavove vladajuće strukture neke manjine”, smatra Malović.

Iz svega bismo mogli zaključiti da su manjinski mediji nužni za očuvanje tradicije i informiranje manjina kako unutar sebe, tako i informiranja većine o događajima u pojedinoj manjini. Kada je kvaliteta u pitanju, može se zaključiti da su manjinski mediji zapravo slika i prilika općeg stanja u hrvatskom novinarstvu i medijskom prostoru, gdje se unatrag četvrt stoljeća radi po principu: veži konja gdje ti gazda kaže ■

Tko je pljačkao i opijačkao Hrvatsku

Pod naslovom “Josipović: Nadamo se da ime Titova trga nikad neće biti izmijenjeno”, riječki Novi list 19. siječnja, u vrhu treće stranice, na četiri stupca, uz poveću fotografiju, donosi informaciju o obilježavanju 70. godišnjice osnivanja *Desetog korpusa “zagrebačkog”*. Uz nekoliko podataka o Desetom korpusu - da je prilikom osnivanja, 19. siječnja 1944. u Zagrebu, u njemu bilo oko 7500 boraca, na kraju rata više od 17.000, da je broj poginulih i ranjenih bio veći od 7000, Novi list daje nekoliko izvoda iz govora koji je na svečanosti održao hrvatski predsjednik Ivo Josipović, među njima i onaj da u Zagrebu postoji trg čovjeka koji je vodio antifašističku borbu i da se on nada da to ime nikada neće biti promijenjeno, za što je, kako ističe list, dobio veliki aplauz. Prisutnost predsjednika Josipovića na ovoj svečanosti novinari su iskoristili da mu postavljaju pitanja o nekoliko tada aktualnih političkih i (li) medijskih tema, među ostalim i o slučaju njegove operacije očnog kapka, koji je dospio na Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa, pa Josipovićevi odgovori na ta pitanja čine približno polovinu informacije Novog lista s te svečanosti.

Ni riječi, ni slova

Dva velika hrvatska dnevna lista, koji izlaze u Zagrebu, a nakladom znatno nadmašuju riječki Novi list, na prvi pogled upće nisu imali informaciju o obilježavanju 70. obljetnice

osnivanja *Desetog korpusa “zagrebačkog”*. Kažemo, na prvi pogled, jer je Večernji list, 19. siječnja, u informaciji pod naslovom “Predsjednik o operaciji: Iskoristio sam svoje pravo da odaberem liječnika kojeg poznajem”, napisao da je predsjednik Josipović odgovore na novinarska pitanja o izručenju Perkovića i svojoj operaciji dao “nakon jučerašnje svečane akademije održane u Zagrebu u povodu obilježavanja 70. obljetnice osnutka Desetog zagrebačkog korpusa NOVH-a”. Štoviše, Večernji je u toj informaciji o Josipovićevim odgovorima na novinarska pitanja, dao i fotografiju, doduše vrlo malu, s mjesta na kojem su odgovori dati - snimku predsjednika Josipovića i drugih visokih gostiju u prvome redu na svečanosti sjećanja na *Deseti korpus “zagrebački”*. A Jutarnji? Kako 19. siječnja u opremi tekstova nigdje nije bilo *Desetog korpusa*, dali smo se u potragu za informacijom u vezi s Josipovićevom operacijom. Vrlo smo je lako našli, pod naslovom: “Josipović o operaciji oka: Iskoristio sam pravo kao pacijent i uzeo liječnika kojem vjerujem”. Ali, nasuprot Večernjaku, u informaciji o izjavi predsjednika Josipovića u povodu njegove operacije - istovjetnoj onoj koja je toga dana bila objavljena u Novom i Večernjem, u Jutarnjem listu nema napomene o tome gdje je, odnosno kojom prilikom, ta izjava dana. Drugim riječima, u Jutarnjem o *Desetom korpusu*, čak ni *en passant*, ni slova. Čovjek bi rekao da bi za dnevne listove

Pod naslovom “Josipović: Nadamo se da ime Titova trga nikad neće biti izmijenjeno”, riječki Novi list 19. siječnja, u vrhu treće stranice, na četiri stupca, uz poveću fotografiju, donosi informaciju o obilježavanju 70. godišnjice osnivanja *Desetog korpusa “zagrebačkog”*. Prisutnost predsjednika Josipovića na ovoj svečanosti novinari su iskoristili da mu postavljaju pitanja o nekoliko tada aktualnih političkih i (li) medijskih tema, među ostalim i o slučaju njegove operacije očnog kapka, koja je dospjela na Povjerenstvo za sprječavanje sukoba interesa, pa Josipovićevi odgovori na ta pitanja čine približno polovinu informacije Novog lista s te svečanosti

Potkraj siječnja svi su hrvatski mediji prenijeli tvrdnju predsjednika HDZ-a Tomislava Karamarka, izrečenu u govoru u Valpovu, da je "SDP nasljednik Saveza komunista Hrvatske koji u 45 godina bivšeg sustava nije samo pljačkao i uništavao hrvatski narod, nego je i ubijao ljude". Začudo, novinskih osvrta na tu Karamarkovu tvrdnju gotovo da i nije bilo

koji izlaze u Zagrebu i u njemu se nemalim dijelom naklade prodaju, morala biti zanimljiva informacija o okrugloj obljetnici antifašističke borbene formacije koja nosi ime Zagreba, a još i više informacija o tome da je obilježavanju te obljetnice prisustvovao šef države i pritom održao govor u kojem se glasno i jasno založio za nemijenanje naziva zagrebačkog Trga maršala Tita, što je u današnjim našim (ne)prilikama izjava koja ima itekakvu političku težinu. Uzgred, u listovima u kojima je *Deseti korpus* bio spominjan, njegov je naziv bio dosljedno pogrešan, tj. Deseti zagrebački korpus, što bi značilo da je postojalo (bar) deset "zagrebačkih korpusa"; međutim od tada ukupno postojećih devetnaest partizanskih korpusa, samo je jedan, onaj čije su postrojbe bile dobrim dijelom sastavljene od zagrebačkih dečkih i operirale u okolini Zagreba, nosio naziv "zagrebački". Bio je to *Deseti korpus "zagrebački"*.

Kako je Hrvatska bila opljačkana

Potkraj siječnja svi su hrvatski mediji prenijeli tvrdnju predsjednika HDZ-a Tomislava Karamarka, izrečenu u govoru u Valpovu, da je "SDP nasljednik Saveza komunista Hrvatske koji u 45 godina bivšeg sustava nije samo pljačkao i uništavao hrvatski narod, nego je i ubijao ljude". Začudo, novinskih osvrta na tu Karamarkovu tvrdnju gotovo da i nije bilo. Da li po onoj pouci da se na sve i sva što se od naših političara iz dana u dan može čuti, zaista ne vrijedi osvrnati? Možda, ali iz dana u dan nam u medijima stižu i poruke i pouke da bi se, istine radi, nerijetko i na notorne izmišljotine i gluposti trebalo reagirati. U povodu Karamarkove tvrdnje da je hrvatski narod od 1945. do 1990. bio pljačkan, moglo se, primjerice, posegnuti za knjižicom akademika Vladimira Stipetića "Hrvatsko gospodarstvo - okruženje, naslijeđe i mogućnosti", koju je nedavno, prošle godine, objavila Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, pa ponuditi javnosti nekoliko podataka iz u njoj sadržanih tablica i grafikona. Na primjer, da je Hrvatska, u razdoblju od 1950. do 1973. imala godišnju stopu rasta 5,40 posto, slično Njemačkoj (5,68), Italiji (5,64), Austriji (5,35) i Francuskoj (5,05), kojim povodom su "teoretičari gospodarskog razvoja govorili o europskom gospodarskom 'čudu', jer tako visoke stope rasta nigdje dotad nisu bile zabilježene". Doduše, od 1973. do 1989. ta je stopa bila prepolovljena - spala je na 2,56 posto - međutim, Stipetić napominje da "prepolavljanje stope rasta u tom razdoblju imaju gotovo sve zapadnoeuropske zemlje". A kako je to bilo sljedećih godina, nakon što je prekinuta "komunistička pljačka Hrvatske"? Prema Stipetićevoj knjizi, od 1989. do 2012. godišnja stopa rasta BDP-a Hrvatske bila je 0,12 posto. Što će reći dvadesetak - odnosno, pedesetak - puta manja nego u razdobljima kada je Hrvatska, prema Karamarku, doživljavala pljačku. A da na netočnosti, neistine, izmišljotine treba reagirati i u slučajevima kada izgleda da su tako prozirne da nitko živ neće u njih povjerovati, svjedoči, na primjer, i kolumna s portala Index, objavljena potkraj siječnja, prema kojoj je govoriti o Jugoslaviji "kao manjem zlu od zla Lagera" "u najmanju ruku cinično, znajući

analiza

izvješće ministra unutrašnjih poslova i šefa tajne policije u SFRJ Aleksandra Rankovića iznesenog na Skupštini u Beogradu 1. veljače 1951.: "Kroz naše zatvore između 1945. i 1951. prošlo je 3.777.776 uhapšenika, a likvidirano je 568.000." Dakle, ako kolumnist uglednog medija bez imalo rezervi i sumnji, kao posve vjerodostojnu, prenosi, reklo bi se, svakome očitu izmišljotinu da je Jugoslavija u razdoblju poraća, između 1945. i 1951., ubijala sto tisuća ljudi godišnje, štoviše, da se time na najvišem nivou i u sav glas hvalila, onda, doista, ni nad kakvim medijskim budalaštinama ne treba odmahivati rukom.

Holokaust u Srebrenici?

Piše li se HOLOKAUST velikim ili malim početnim slovom? Listajući naše novine, zaključit ćemo - malim. Listajući pak literaturu, ozbiljnu, znanstvenu, kako našu, hrvatsku, tako i prevedenu, ostat ćemo u dilemi: u nekima od tih knjiga HOLOKAUST se piše isključivo malim početnim slovom, u drugima - isključivo velikim početnim slovom. Ima li pritom razlike u značenju riječi HOLOKAUST ovisno o tome piše li se malim ili velikim slovom? I ima i nema: u knjigama u kojima se HOLOKAUST piše velikim slovom, njegovo je značenje, gotovo uvijek, isključivo nacistički genocid nad Židovima u godinama Drugog svjetskog rata, dok u knjigama u kojima se HOLOKAUST piše početnim slovom, iz konteksta, s više ili manje sigurnosti, zaključujemo da je riječ ili o nacističkom genocidu nad Židovima u Drugom svjetskom ratu, ili o genocidu nad Židovima i pripadnicima drugih etničkih skupina u Drugom svjetskom ratu ili pak i o drugim genocidima koji su se dogodili u povijesti, dakle, da je HOLOKAUST sinonim za genocid. Bacimo li oko u naše pravopisne priručnike, zaključit ćemo da su novinski urednici i lektori u pravu kada HOLOKAUST pišu isključivo malim početnim slovom. Tako se, naime, HOLOKAUST piše i prema Hrvatskom pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje iz 2013., a i prema Hrvatskom pravopisu Matice hrvatske iz 2007. godine. Doduše, pravopisni rječnici ne daju definicije riječi, pa ne znamo kakvo je značenje HOLOKAUSTA u spomenutim pravopisima - je li to genocid nad Židovima u Drugom svjetskom ratu, genocid uopće ili nešto treće. Posegnimo zato za enciklopedijama i leksikonima. Prema Hrvatskoj enciklopediji Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, mrežno izdanje, 2013., pojam HOLOKAUST "u moderno doba označava sustavno uništenje Židova i drugih nearijevskih naroda u razdoblju nacizma (1933-45)" i piše se malim početnim slovom. A prema Hrvatskom enciklopedijskom rječniku, Novi Liber, 2003., HOLOKAUST je "genocid nad Židovima u nacističkoj Njemačkoj i u zemljama pod njezinom okupacijom i utjecajem za vrijeme 2. svjetskog rata (kada je ubijeno gotovo 6.000.000 ljudi, pretežno u koncentracionim logorima)" i piše se velikim početnim slovom. Sudeći po svakodnevnim novinskim kontekstima u kojima se pojavljuje riječ HOLOKAUST, njezino je značenje ili genocid nad Židovima izvršen u Drugom svjetskom ratu ili genocid nad Židovima i pripadnicima nekih drugih etničkih

medijska scena

Piše Josip Jagić

skupina izvršen u Drugom svjetskom ratu ili, pak, genocid uopće. Kad se riječ HOLOKAUST koristi u značenju kakvo ima u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku, a i u onom kakvo ima u Hrvatskoj enciklopediji - tj. u značenju posve određenog povijesnog događaja ili događanja - tada bi se, valjda, trebala pisati velikim početnim slovom, kao što se velikim početnim slovom pišu Drugi svjetski rat, Oktobarska revolucija... Ako se, pak, piše malim početnim slovom, tada je HOLOKAUST, u stvari, sinonim za genocid, za genocid uopće. HOLOKAUST i genocid, međutim, kako ih shvaća i ona najšira i ona stručna javnost, nisu sinonimi. Da jesu, i o srebreničkom bi se masakru, na primjer, govorilo i pisalo kao o HOLOKAUSTU u Srebrenici, a ne isključivo kao o "genocidu u Srebrenici".

Tajna uništenja Haludova

Na dan 10. veljače preko cijele jedne stranice Novog lista krupni naslov: "Iz Rusije muk: Ni vlasniku ni prokuristu Haludova ni traga". U posljednjih dvadesetak godina takvih je naslova - kad je riječ o Haludovu, nekoć jednom od najvećih i najvrednijih dragulja hrvatskog turizma - u Novom listu, a i u drugim našim dnevnim i tjednim listovima, bilo u izobilju, možda i koja stotina. Haludovo je, prema podacima koji su nam pri ruci, privatizirano 1993., a u ruke armenskog (ruskog) tajkuna Are Abramyana dospjelo je 2002. godine.

Ono što su u tih dvadesetak godina čitatelji naših novina iz tekstova o Haludovu mogli saznati jest da taj turistički kompleks, nekoć ponos Krka, iz dana u dan propada, da je već gotovo posve uništen, pretvoren u ruševinu, ali da, eto, s vremena na vrijeme, ima naznaka da će uskoro započeti investicije u njegovu revitalizaciju i da će Haludovo jednoga lijepog dana iz ruševine ponovno postati turistički dragulj. Ono, pak, što čitateljima naših novina do danas nije ponudeno - čak nije bilo ni takvih pokušaja - jest kako se i zašto događalo da Haludovo, od prvih dana nakon privatizacije, pa sve do danas, iz dana u dan propada. Tko je sve imao, ako ne interes za uništavanje Haludova (kakav interes, očito, već cijelo desetljeće ima sadašnji pretežni vlasnik Ara Abramyana), a onda posvemašnju nezainteresiranost za ponovno uključivanje Haludova u hrvatski turizam? Po kakvoj je cijeni i pod kojim ostalim uvjetima Haludovo privatizirano? Tko je bio prvi (većinski) vlasnik? Po kakvoj je cijeni, kada i pod kakvim ostalim uvjetima prvi privatni vlasnik prodao Haludovo sljedećem gazdi? Što se u prvom desetljeću privatnog Haludova događalo? Kako se i pod kojim uvjetima Haludova dočepao Abramyana? Zašto je njemu, očito, najprofitabilnija solucija da Haludovo pretvara u ruševinu? Zar hrvatska vlast nema baš nikakvih mogućnosti spriječiti takvo štetočinstvo na svoj račun? Svojedobno, prije nekoliko godina, čak su se i mogla čuti upozorenja da će se protiv takvog ponašanja Abramyana poduzeti neke "pravne mjere", ali ni pravnih ni bilo kakvih drugih mjera, pa čak ni pokušaja poduzimanja nekih mjera kojima bi se zaustavilo uništavanje Haludova, nikada nije bilo. Zašto? Pitanja su to koja sigurno zanimaju javnost, ali oni koji su trebali potražiti, istražiti i objaviti odgovore na njih, do sada se, po svemu sudeći, uopće nisu potrudili to učiniti ■

Novine Frana Supila Hoće li preživjeti?

Od 110 zaposlenih u vrijeme drugog kruga tužbi, Glas Istre tužilo je 53 zaposlenih, od kojih s krajem prošle godine u Glasu Istre nije bilo zaposleno desetero ljudi, tako da su tamo zaposlena još 43 tužitelja

Nakon gotovo tri mjeseca pregovora, sastanaka sindikata, uprave i vlasnika pulskog Glasa Istre, Alberta Faggiana, i dalje nije izvjesno hoće li u tim istarskim dnevnim novinama doći do novog vala otkaza i smanjivanja plaća, a nije izvjesna ni budućnost njihovih kolega u riječkom Novom listu, još jednim novinama koje je Faggian kupio kreditom.

Početak prosinca prošle godine, sindikatu novinara zaposlenih u Glasu Istre uprava je uputila dopis kojim ih obavještava o svojoj odluci da iz novina otpusti još 35 zaposlenih od oko stotinu. Kako se zaposlenici s time nisu složili, umjesto programa otpuštanja zaposlenici su sami ponudili još jedno smanjenje plaća, sve kako bi zadržali radna mjesta. Direktor Slaven Žmak uputio je protuprijedlog kojim je zaposlenicima ponudeno da otkaza ne bude ako svi

Kako su se zaposlenici odbili odreći svojih već zaradenih, utuženih i sudski dobivenih plaća, u sindikatu su predložili Faggianu da dogovori neki prolongirani rok otplate za razdoblje od nekoliko godina, no ovaj je to odbio, izjavivši kako tih četiri milijuna kuna nema danas, a iz poslovanja Glasu Istre neće ih moći zaraditi ni u sljedeće četiri godine

zaposlenici pristanu na manje plaće, uz postotak o kojem se tek trebalo pregovarati, da zaposlenici mahom odustanu od tužbi koje su protiv Glasu Istre podigli zbog ranijeg jednostranog smanjenja plaća, kao i da tvrtki vrte novac koji su već dobili temeljem pravomoćnih presuda u prvim tužbama zbog smanjenja plaća. Od 110 zaposlenih u vrijeme drugog kruga tužbi, Glas Istre tužilo je 53 zaposlenih, od kojih s krajem prošle godine u Glasu Istre nije bilo zaposleno desetero ljudi, tako da su tamo zaposlena još 43 tužitelja. Na sastanku s predstavnicima radnika, predstavnici uprave izjavili su kako će na sudu sigurno izgubiti, što znači da bi Glas Istre trebao isplatiti još oko četiri milijuna kuna duga svojim novinarima, grafičarima i ostalim zaposlenicima. Radnici bi, prema prijedlogu uprave, trebali vratiti glavnici i kamate, a uprava bi im "izašla u susret" time što bi sa svakim pojedinačno, prema njegovim mogućnostima, dogovorili dinamiku otplate duga.

Trošak proizvodnje

Faggian je na sastanku održanom sredinom siječnja izjavio kako 90 posto troškova Glasu Istre otpada na trošak novinske proizvodnje, odnosno na plaće zaposlenika, tisak i marketing, i ne otpuste li tridesetak ljudi, Glas Istre bi se mogao ugasi. Iz sindikata su predložili da svi zaposlenici budu stavljeni na listu za otkaze, da mogu otići oni koji to žele, no Faggian je to odbio. Odbio je i prijedlog da se smanji broj popratnog osoblja, poput tajnica, da *outsourcingom* riješe računovodstvo i troškove čišćenja, a sve kako se ne bi smanjivao broj novinara i lokalnih dopisnika Glasu Istre, jer bez novinara nema ni novina. Kako su se zaposlenici odbili odreći svojih već zaradenih i utuženih i sudski dobivenih plaća, u sindikatu su predložili Faggianu da dogovori neki prolongirani rok otplate kroz period od nekoliko godina, no ovaj je to odbio, izjavivši kako tih četiri milijuna kuna nema danas, a iz poslovanja Glasu Istre neće ih moći zaraditi ni u sljedeće četiri godine. Glas Istre trgovina, koja je pokrivala dio troškova Glasu Istre novina, stoji loše, priznao je Faggian, i ne može iz svojeg poslovanja pokrивati novine. Kupci su produžili rokove plaćanja Trgovini na više od

60 dana, dobavljači skratili na 15 dana, žalio se tako Faggian, a kupci oglasa u Glasu Istre rokove plaćanja produžili i na duže od šest mjeseci.

Priznao je i kako je sve veći pritisak Novog lista na Glas Istre da plati troškove tiska, a riječ je o nemalom iznosu od pet milijuna kuna. Samo zahvaljujući činjenici da su Faggian i Žmak članovi Nadzornog odbora Novog lista, taj dug nije naplaćen, tvrdio je. Sindikalni povjerenik Novog lista Marinko Glavan potvrdio je Faggianove riječi, ali ih tumači znatno drukčije. Kako kaže, očito je da uprava Novog lista ne čini ništa da bi zaštitila interese tvrtke u odnosu na vlasnika Faggiana, odnosno da naplati taj dug. Za njega su najveći problem Novog lista upravo dugovanja Faggianovih povezanih tvrtki, Glasu Istre i Zadarskog lista, prema riječkim novinama i njihovoj tiskari. Kad bi oni plaćali svoje dugove Novom listu, situacija ne bi bila toliko teška i neizvjesna. Glavan ocjenjuje kako situacija u Novom listu trenutačno nije alarmantna koliko u Glasu Istre, ali podsjeća da je u protekle tri godine iz Novog lista otišlo stotinjak zaposlenika i nekoliko desetaka suradnika, honoraraca i novinara u RPO odnosu. Na kraju 2012. u Novom listu bilo je zaposleno tristetinjak ljudi. A Faggianov dolazak u posjed Novog lista novinari su, unatoč pričama o njemu, potkraj 2011. i dočekali s određenim olakšanjem zbog činjenice da su glavni konkurent za preuzimanje novina bili tzv. riječki dečki, skupina bliska ministru financija Slavku Liniću i njegovu prijatelju i poslovnom partneru s kojim ide u posjete državnim tvrtkama, Jozi Kalemu. Da su Kalem i riječki gospodarstvenici došli do novina, svi novinari koji su kritički pisali o Kalemu, Liniću i prijateljima, misle kolege iz Novog lista, ostali bi bez posla.

Na minimalcu

Novinari i ostali zaposlenici, kaže Glavan, aktivno traže nove poslove, a za žrtvu opstanku firme već su se ranije odrekli pedeset posto vrijednosti boda za plaću. Tako danas primaju minimalac i polovicu bodova, pa ispada da imaju tridesetak posto niže plaće nego ranije. Usto, njihove se tekstove prenosi u Glasu Istre i Zadarskom listu, a Glavan kaže kako novinari od toga nemaju nikakve koristi. Na to je upozoravao i sindikalni povjerenik Glasu Istre Paulo Gregorović, koji je Faggiana i pitao hoće li se Glas pretvoriti u podlistak Novog lista. Glavan kaže i kako uprava svakog mjeseca krši kolektivni ugovor i kasni s isplatom plaće, i svjesni su kako će kod njih doći do promjena, ali još nemaju pojma kakvih. Srećom, kaže, u Novom listu još ne prijete otkazima, ali se boje kako bi se Novi list, nakon 114 godina izlaza, obzirom kolikim je kreditima opterećen, mogao uskoro i ugasi. Zato su u kontaktu s kolegama u Glasu Istre i ne isključuju mogućnost zajedničkih sindikalnih akcija. A Faggianov poslovni model, u kojem je svoj ekonomski i politički utjecaj u Istri i na Kvarneru planirao održavati i kroz kontrolu najutjecajnijih regionalnih medija, mogao bi skoro doći svojem kraju. Iako, ne bez borbe, jer se čini kako Faggian ne odustaje tako lako od Puljanke i Brionke, svojih trgovinskih i prehrambenih poduzeća zbog kojih ga se naziva i istarskim Todorićem. Naime, na stranicama Financijske agencije u ponedjeljak, 24. veljače, pojavio se izmijenjeni plan financijskog restrukturiranja Puljanke, najveće tvrtke pod kontrolom

Faggiana i njegovih suradnika, i jedne od firmi koja je trebala omogućiti i opstanak njegovih medijskih poslova. No, zbog pada maloprodaje, velikih dugova i oštre konkurencije maloprodajnih lanaca u Istri, Puljanka je u predstečajnoj nagodbi od kolovoza prošle godine. Kada je predsjednik uprave Puljanke Zoran Vencl predao dokumentaciju za nagodbu, ukupan dug Puljanke iznosio je 180,707 milijuna kuna, ali polugodišnje izvješće o poslovanju u 2013. pokazalo da dugovi tvrtke dosežu preko 340 milijuna kuna, od kojih dugoročne obveze 116,2 milijuna kuna, a kratkoročne astronomskih 227,38 milijuna kuna. Preko 101 milijuna kuna odnosio se samo na obveze prema dobavljačima, više od 32 milijuna kuna na kredite bankama, a 71,6 milijuna kuna na obveze prema vrijednosnim papirima.

Dokapitalizacija

U novom, izmijenjenom planu predstečajne nagodbe, kao "spasitelj" Puljanke pojavljuje se zagrebačka tvrtka CCS ulaganja koja bi tvrtku dokapitalizirala s 34 milijuna kuna. Riječ je o firmi starog Faggianova poslovnog partnera Predraga Đorđevića, s kojim je najavljivao propalo ulaganje u trgovačko-poslovni centar u Puli, u iznosu od čak sto milijuna eura. Prema podacima koji su u drugoj polovici siječnja objavljeni na stranicama Središnjeg depozitarno klirinškog društva, CCS je dao ponudu za preuzimanje 51,05 posto dionica Puljanke i to po cijeni od 50 lipa po komadu, pa ispada da bi Đorđević trebao postati većinski vlasnik Puljanke za cijenu od samo nešto manje od 270 tisuća kuna, dok cijela Puljanka vrijedi tek nešto više od pola milijuna kuna. Prema planu restrukturiranja, dug Puljanke trebao bi biti smanjen za 34 milijuna kuna glavnice i šest milijuna kuna kamata, uz dokapitalizaciju od 34 milijuna kuna, a novi većinski vlasnik postao bi Faggianov kompanjon Đorđević. Od vjerovnika se očekuje da se odreknu 30 posto glavnice uz otplatu preostalog duga u tri rate do kraja rujna 2016., dok bi se Ministarstvo financija trebalo odreći tek deset posto potraživanja, stoji u prijedlogu nagodbe. Od oko 172 milijuna kuna prijavljenih tražbina, uz potraživanja banaka, najveća su ona tvrtaka Enty trade i Infoart, u visini gotovo 64 milijuna kuna. Vlasnica Enty tradea je Faggianova Brionka, dok se za Infoart Borivoja Sirovica iz javno dostupnih izvora ne može utvrditi je li na koji način povezan s Faggianom i je li njegovo potraživanje prema Puljanki realno ili je napuhano kako bi Faggian u postupku predstečajne nagodbe lakše preglasao druge vjerovnike, kao u slučaju mnogih drugih predstečajnih nagodbi.

Zagrebačka banka

Najveći pojedinačni vjerovnik Puljanke je, kako stoji u dokumentaciji, Zagrebačka banka s preko 160 milijuna kuna potraživanja prema Faggianovoj tvrtki. Faggian je kreditom od čak 86 milijuna kuna Novi listi i preuzeo u kasnu jesen 2011. godine, za kojeg se vrlo brzo ustvrdilo da ga ne otplaćuje. Zbog zakonske obveze čuvanja banksarske tajne, u Zabi su već ranije odbili komentirati poslovne odnose s Faggianom, dok je Faggian opet bio nedostupan, pa se može pretpostaviti kako su potraživanja Zabe prema Puljanki zapravo posljedica osiguranja kredita za Novi list

nekretninama Puljanke, iako se Zaba već osigurala i dionicama Novog lista. Tako ispada da bi, u slučaju Faggianove propasti, Zaba postala vlasnicom i Novog lista i Glasu Istre, ali i mogla bi se naplatiti i iz nekretnina Novog lista i Puljanke te Brionke, još jedne Faggianove tvrtke u predstečajnoj nagodbi. A nedugo nakon preuzimanja Novog lista, u prvoj polovici 2012. godine digao je Faggian još jedan kredit, od 670 tisuća eura, za pokrivanje minusa kod RBA. Ni ta banka se nije propustila osigurati, upisom založnog prava na zgradu Novog lista. Prema godišnjem izvješću za 2012., nekretnine i oprema Novog lista procijenjeni su bili na ukupno 131,65 milijuna kuna. Na kraju 2012., kreditna zaduženja Novog lista iznosila su nepunih osam milijuna kuna, ali su zato nenaplativa potraživanja prema povezanim društvima, koja Novi list ima zahvaliti Ježiću, prijatelju Ive Sanadera i Slavka Linića, iznosila gotovo 30 milijuna kuna. Deset milijuna kuna prema Novoj reviji te 19,83 milijuna kuna prema Diokiju. No, noviji podaci iz druge polovice prošle godine pokazali su da su sve nekretnine Novog lista u Rijeci založene za 21 milijun kuna kredita podignutog ponovno u Zabi. Za Novi list 13 milijuna kuna, za vraćanje starih kredita i otpremnine, dok je osam milijuna kuna namijenjeno bilo tvrtkama Glasu Istre, Novinama i Trgovini. Baš su Glas Istre novine i Trgovina bili jamci za dio kredita koji je Faggianova tvrtka Andre podigla za preuzimanje Novog lista. Zauzvrat, Novi list je svojom imovinom jamac za kredite Glasu Istre. Novi list je 2012. godinu završio s dva i pol milijuna kuna dobiti, uz pad prihoda od 14 posto na 104,6 milijuna kuna u odnosu na 2011. Danas, potraživanja su prebačena i na Puljanku. Zaposlenici Novog lista su, zbog brige oko svih zaloga na nekretnine novina, tražili i sastanak s predstavnicima Zabe kako bi saznali što banka namjerava učiniti s njima i nekretninama, ali, kako kaže Glavan, od bankara ni traga ni glasa.

Blokirani računi

Poslovni računi Andrea, Faggianove tvrtke preko koje kontrolira udjele u Novom listu, Glasu Istre, Puljanki, Brionki i ostalim svojim poslovima, u blokadi su od polovice siječnja ove godine.

A osim što im prijete gašenjem Glasu Istre, nije poznato što Faggian planira sa svim medijima koje drži pod svojom kontrolom. Jer, osim Novog lista i Glasu Istre te Zadarskog lista, Faggian je krajem prošle godine imao udjele u Glasu Slavonije te TV Istri. Ne treba sumnjati da mu je motiv da nastavi opsluživati svoje političke partnere i sponzore iz Istarske demokratske stranke, s kojima je sudbinski povezan. No, kako kažu poznavatelji političke i medijske scene u Istri, Faggian želi biti u dobrim odnosima sa svakim relevantnim političkim faktorom na poluotoku.

Teško je reći hoće li uopće Faggian biti ikakav faktor, nakon što se od imovine tvrtki koje je zadužio kako bi preuzeo Novi list i Glasu Istre i održao poslovanje svojih drugih tvrtki, naplate njegovi najveći vjerovnici. No, lako za Faggiana, veće je i važnije pitanje hoće li Faggianove akrobacije preživjeti Novi list i Glasu Istre, ili će dnevne novine koje su osnovali Frano Supilo i istarski antifašistički borci pasti žrtvom njegove pohlepe i banksarskih zadužnica ■

Žmak o rezultatima prodaje dnevnh novina

Na jednom od sastanaka uprave i predstavnika zaposlenika, direktor Glasu Istre Slaven Žmak iznio je podatke o rezultatima prodaje dnevnh novina u Hrvatskoj, prema kojima su najveći pad prodaje od studenog 2012. do studenog 2013. godine zabilježila Styrijina 24sata (pad od 16 posto), a s padom od 15 posto slijedi Večernji list. Dvanaest posto u istom je periodu, prema Žmaku, pala prodaja Jutarnjeg lista, devet posto Slobodne Dalmacije, osam posto Novog lista, a sedam posto Glasu Istre (autor prenosi detalje iz zapisnika sastanka u Glasu Istre i ne jamči za točnost brojki) ■

Budućnost news portala uz tiskane medije

Propast medija i njihova mrtva utrka prema dnu nije ništa novo i iznenađujuće u Hrvatskoj, ali je umiranje news portala novi moment u zemlji u kojoj su sve brojniji analitičari bili hrabri u posljednje vrijeme otvoreno izjaviti kako je tiskano novinarstvo mrtvo i kako je budućnost u tekućem kristalu, a ne u prerađenom drvu

Jedan od najčitanijih i najveći medijski news portal iza kojeg ne stoji ni jedna od većih medijskih kuća, T-portal, također se nije uspio othrvati zovu klasične reorganizacije rada u Hrvatskoj: rezanjima radnih mjesta. T-portal je dvama zaposlenicima ponudio drugo radno mjesto u call centru, a nastavit će i s otpuštanjem pojedinih stalno zaposlenih, rješavanjem honoraraca i nekih komentatora te vanjskih suradnika. Time je nastavljeno urušavanje nezavisnih news portala, započeto velikim padom i serijom otkaza na Net.hr-u te najavom stečaja portala Index.hr.

Mrtva utrka prema dnu

Europapress Holding, kojemu je nedavno odobrena predstečajna nagodba, preuzeo je Net.hr iako će sve strane u toj transakciji ustvrditi da je riječ samo o "partnerskom povezivanju". Index.hr, kojemu nedavno nije odobrena predstečajna nagodba, po svojoj prilici na prijedlog Državnog

odvjetništva završiti u stečajnom postupku. Kad je riječ o Indexu i T-portal, oni su prema servisu Gemius, koji oglašivačima služi kao putokaz, smješteni na četvrto odnosno peto mjestu po čitanosti u Hrvatskoj. Index ima 992.336, a T-portal 881.459 jedinstvenih posjetitelja. T-portal je do sada bio najorganiziraniji samostalni news portal u Hrvatskoj koji se mogao pohvaliti i najvećim brojem autorskih tekstova u odnosu na konkurenciju. Reorganizacijom, odnosno smanjenjem radnih mjesta, postavilo se pitanje u kolikoj će mjeri uspjeti zadržati tu laskavu titulu.

Propast medija i njihova mrtva utrka prema dnu nije ništa novo i iznenađujuće u Hrvatskoj, ali je umiranje news portala novi moment u zemlji u kojoj su sve brojniji analitičari bili hrabri u posljednje vrijeme otvoreno izjaviti kako je tiskano novinarstvo mrtvo i kako je budućnost u tekućem kristalu, a ne u prerađenom drvu. Ako se to doista i pokaže točnim, onda svi ovi primjeri govore da se novinarima piše crnje nego dosad.

Pokazalo se da na životu mogu ostati samo oni news portali koji su vezani za velike medijske kuće i svoja tiskana izdanja. Doduše, T-portal je dio velike multinacionalne telekomunikacijske korporacije, ali ga ni to (možda i baš zbog toga) nije spasilo od menadžerskog zbrajanja i oduzimanja u Excel tablici koja je na kraju kolone pokazala minus. U HT-u je došlo do promjene na vrhu kojemu očito ne pada na pamet odvajati suvišan novac za ono što novinari rade na tom portalu. To znači da će ubuduće morati raditi mnogo više nego dosad.

Tepanja o budućnosti

Upravo je to jedan od najvećih problema današnjih uvjeta rada na portalima, neovisno o tome jesu li vezani za neku medijsku kuću ili nisu. Usprkos tepanju kako su upravo oni budućnost novinarstva, menadžmenti medijskih kuća, njihova glavna uredništva i oglašivači i dalje ih ne doživljavaju ozbiljnijim medijem koji ima jednaku financijsku moć i utjecaj. Zbog toga je i rad na portalima danas drukčiji nego u tisku. Ljudi koji rade na portalima uglavnom su vojska honoraraca koji su većinom plaćeni manje od svojih kolega u tiskanim medijima koji često s njima rade stol do stola. Takvi novinari ne doživljavaju se ozbiljno pa je postalo nekako normalno da nemaju jednaka prava i plaće.

Solidarnost novinara nikad nije bila jača strana, a to je osobito vidljivo analizira li se odnos novinara u tiskanim medijima prema kolegama web izdanja. Unutar novinarstva rađa se još jedna klasa novinara koja će postojati sjesti na stepenicu niže na društvenoj ljestvici medijskih kuća.

Rijetko koji novinar s portala uspijet će se izboriti isključivo za autorske tekstove.

Sve je to uvjetovano već postavljenim mehaničkim i automatskim načinom rada koji je počesto sličniji doslovno danonoćnim radu na industrijskoj traci, nego novinarstvu kakvim ga doživljava većina ljudi izvan struke. Riječ je o pomalo besmislenoj utrci u kojoj je najbitnije tko će prvi prenijeti tekst inozemnog ili domaćeg portala, odnosno izvještaje agencije uz što blještaviji naslov.

Nekvalitetno novinarstvo urušava tiražu

Na takvu su površnost sve manje imuni i tiskani mediji, pa kako onda ne bi bili portali. Novinari na portalima vrlo rijetko ili nikada ne pišu autorske tekstove jer najčešće nemaju ni vremena, radeći po načelu "brže i više". Rad je postao sličniji prebacivanju lopatom s jedne hrpe na drugu, nego promišljanju o (pre)pisanom tekstu. Na portalima nema vremena za čekanje jer gladna publika očekuje stalne

promjene vijesti tako da se i eventualni autorski tekstovi zadržavaju jednako dugo na naslovnici kao oni prevedeni ili zalijepljeni s nekog drugog izvora. Kvalitativno razlikovanje gotovo da ne postoji, a radno vrijeme sve je dulje i novinari cijeli dan stoje prikovani za svoje monitore. Greške su stoga češće, ali ih je i mnogo jednostavnije ispraviti nego u tiskanim izdanjima. Novinari koji rade isključivo na portalima tako su mnogo manje motivirani: plaća im je mala, a smisao zanata sve veća nepoznanica.

Ulogu dublje obrade teme i istraživačkog novinarstva danas su preuzeli sve brojniji neprofitni mediji. Riječ je o medijima koje silom prilika osnivaju iskusni novinari koji su zadnjih nekoliko godina iz različitih razloga ostali bez posla. Ti portali uglavnom se financiraju iz proračuna Ministarstva kulture te sudjelovanjem u brojnim novinarskim projektima koje nudi Europska unija, Ministarstvo ili nevladine organizacije. Ni njihova egzistencije, međutim, nije sigurna i jednako se tako tuku na prilično zahtjevnom tržištu, ali ne samo u borbi za čitatelje, nego i borbi za dobivanje projekata.

Jedan od najvećih problema je što do sada nitko nije otkrio model zarade portala i tajnu njihove profitabilnosti, unatoč mnogo manjim troškovima nego za tiskana izdanja. Oglašivači, financijeri medija koji uz plaćanje oglasa žele i utjecaj na uređivačku politiku, radije će platiti nekoj televizijskoj kući ili tiskanom mediju, nego portalu jer je očito da ih ne smatraju dovoljno utjecajnim, što štošta otkriva i o načinu rada samih portala, ali i navikama čitatelja. Čak i da plate oglas, on će najčešće biti povezan s oglašivačkim paketima neke klase novinara koja će postojati sjesti na stepenicu niže na društvenoj ljestvici medijskih kuća. Stoga portali djeluju kao dodatna pogodnost za oglašivače i dio su šire marketinške akcije. U svijetu je bilo pokušaja da se sadržaj portala zaključa i da se otvoreni pristup dopusti samo pretplatnicima, ali i taj se model pokazao neuspješnim. Danas portali uglavnom zaključavaju samo sadržaj koji prenose iz tiskanih izdanja.

Pad čitanosti tiskanih medija u posljednjih nekoliko godina nije isključivo vezan uz pad standarda čitatelja, nego i uz sve površniju obradu tema, fokusiranje na trivijalnosti i ukidanje sektorskog praćenja uslijed uvrnute ekonomske logike da se s mnogo manje ljudi može napraviti kvalitetniji proizvod. Uza sve to, medijske korporacije u Hrvatskoj polako odustaju od općih, news portala i okreću se specijaliziranim portalima, poput brojnih kuharskih, automobilskih ili informatičkih, koji se obraćaju usko ciljanoj skupini. Stoga bi se predviđanja futurologa novinarstva i njihovo mantranje o brojnim modernim "platformama" moglo shvatiti kao najava vrlo upitne tranzicije prema budućnosti koja iz ove perspektive izgleda kao pogled iza ramena ■

Ljudi koji rade na portalima uglavnom su vojska honoraraca koji su većinom plaćeni manje od svojih kolega u tiskanim medijima koji često s njima rade stol do stola. Takvi novinari ne doživljavaju se ozbiljno pa je postalo nekako normalno da nemaju jednaka prava i plaće

Medijski reketari bez sankcija

U većini tranzicijskih zemalja Jugoistočne Europe medijski vlasnici su građevinari, trgovci nekretninama, vlasnici lokalnih nogometnih klubova, kladionica ili nečeg sličnog. Mediji su tek sredstvo za realizaciju drugih biznisa. Najstrašnija je činjenica da su novinari postali taoci takvih vlasnika i svjesni su svog položaja, kaže Gordana Vilović s Fakulteta političkih znanosti

Udar na privatni život, klevetanje i huškanje, na mala se vrata vraćaju u hrvatsko novinarstvo, godinama nakon gašenja “perjanica” ove novinarske forme, Slobodnog tjednika i Imperijala. Možda najznakovitiji primjeri medijskog sunovrata u septičku jamu posljednjih mjeseci događaju se u Zadru, gdje kontroverzni poduzetnik Reno Sinovčić preko svojih medijskih projekata - televizije Vox i tjednika Zadarski regional - najvulgarnije nasrće na novinare i druge javne osobe koje propituju sumnjive predstečajne

nagodbe njegovih tvrtki. Zadnja žrtva je novinarka Zadarskog lista Suzana Bandić. Sinovčićev tjednik Zadarski regional objavio je bez ikakve zadržke osobni obračun gazde s novinarkom, u kojemu je ovaj bivši nogometni sudac nezapamćeno cipelari i omalovažava.

”Jedan muškarac koji je bio kod nje, pričao je da joj je rekao: Suzi, da moja mater ovo vidi, zbog šporikice mi ne bi dala da te ženim. Vjerujem da je tako, jer kad je otišla iz tvrtke Vox, u kojoj je dobila priliku da od čistačice postane novinarka, nitko

”Ne čude me Sinovčićeve klevete jer na isti ili sličan način kroz svoje medije godinama reketari ne samo novinare, nego i političare, pripadnike sigurnosnih službi i sve druge koji stanu na put njegovim poslovnim interesima. Na meti je sada i pročelnica zadarske porezne uprave Stoja Mučaji, nakon što se usprotivila predstečajnoj nagodbi televizije Vox i otpisu poreznih dugova. Sinovčić je etiketira psihički bolesnom osobom, a njegovi mediji to uredno prenose. HND redovito osuđuje takve istupe, ali u tome više ne vidim smisao, jer se ništa ne mijenja. Od stresa sam dobila herpes, kći i ja imamo problema s nesanicom. Nema sluha ni od zadarskog pravosuđa, jer suđenja za klevetu traju četiri, pet godina. Među ljudima koje Sinovčić reketari zavlada je apatija, osjećamo se bespomoćno jer mu institucije dopuštaju da se tako ponaša”, upozorava Bandić. Kako može potpisati tekst s naslovom “Kroz stan Suzane Bandić prođe više policajaca nego na kolodvoru, a kažu da je prljavo unutra”, pitamo i glavnu urednicu Zadarskog regionala Valentinu Fuzul. U telefonskom razgovoru prvo traži “jedan dan da promisli što će odgovoriti”, a potom se javlja e-mailom. Suzana Bandić, navodi Fuzul, objavila je niz klevetničkih članaka kojima je narušavala ugled direktora medijske kuće Vox Rena Sinovčića. “Smatrala sam da je njegovo pravo da joj odgovori na isti način, iako osobno mislim da je bolje izbjegavati takav stil. Taj članak je iznimka u našim medijima, a do njega je, nažalost, došlo kao odgovor na neprimjeren i neprofesionalan način pisanja kojemu je Sinovčić dulje izložen”, kaže Fuzul i tvrdi da na nju “kao urednicu i autoricu članka nikad nije bilo pritiska da ga objavi”.

Lijeka za klevetnike zasad nema. Sudski postupci traju godinama, a opskurni reketarski mediji opomene strukovnog društva ignoriraju

Sudski postupci

Da ipak nije riječ o iznimci, na najgori se način uvjerio i dugogodišnji zadarski dopisnik Slobodne Dalmacije Ivica Neveščanin. U vrijeme pisanja o Sinovčićevoj bespravnoj gradnji zbog kojega mu je zatvoreno gradilište, te o neregularnostima na arhitektonskom natječaju za jedan od najvećih zadarskih poslovno-turističkih projekata, Neveščanin postaje meta Sinovčićevih novina, portala i televizije. U huškačkim tekstovima nazivaju ga “alkoholičarom, korumpiranim novinarom, kriminalcem i vikend-narkomanom”.

”Te tekstove po nalogu su potpisivali neuki lokalni novinari. Pokrenuo sam nekoliko sudskih postupaka i oni koji su završeni uglavnom su išli meni u korist. Odvjetnici kojima sam se obraćao za zastupanje redom su me odbijali, znajući da će biti izvrgnuti istim metodama javnog linča kao i ja”, prisjeća se Neveščanin hajke koja je krenula 2009. godine. Danas, budući da sa Sinovčićem još vode sudske sporove, izbjegava pisati o njegovim poslovima. Iako se s Neveščaninom solidariziralo niz kolega, a HND zbog klevete izrekao opomenu novinarima Sinovčićevih medija, njegov slučaj uglavnom je ostao u lokalnim okvirima. Suzana Bandić imala je sreću da je HTV u svom Dnevniku, kroz priloge Tomislava Kalouseka i Dražena Majića, najširu javnost upozorio na zadarski medijski reket. Profesorica novinarske etike sa zagrebačkog Fakulteta političkih znanosti Gordana Vilović napise o novinarki Zadarskog lista naziva - patologijom.

nije htio sjediti za njenim stolom ni koristiti kompjutor i ostalu opremu koju je ona koristila. Njene kolegice su govorile da je prljavo, da se boje zaraze, pa sam bio prisiljen sve baciti u smeće”, govori Sinovčić u intervjuu koji potpisuje glavna urednica tjednika Valentina Fuzul.

Klevetnički tekstovi

Napadnuta Suzana Bandić navodi da ovakvi ekscesi mogu iznenaditi samo nekoga tko slabo poznaje zadarsku novinarsku scenu.

Vox i tjednik Zadarski regional - najvulgarnije nasrću na novinare i druge javne osobe koje propituju sumnjive predstečajne nagodbe Sinovčićevih tvrtki. Zadnja žrtva je novinarka Zadarskog lista Suzana Bandić. Sinovčićev tjednik Zadarski regional objavio je bez ikakve zadržke osobni obračun gazde s novinarkom, u kojemu je ovaj bivši nogometni sudac nezapamćeno cipelari i omalovažava

Sramotno i neprofesionalno

”To je strašno. Uvreda za novinarsku profesiju, a posebno za ljude koji to kupuju i čitaju. Mogu samo zamisliti kako se osjeća novinarka Bandić, Zadar je mali grad. U Hrvatskoj imamo Vijeće za medije, pa se nadam da će javno reagirati ili je već reagiralo na ovaj užas!? Objavlivanje ovakvih tekstova punih uvreda čista je patologija, pretpostavljam da i sami novinari koji rade u tim medijima osjećaju sram zbog takvih napisa. Nažalost, nije to nikakva novost da vlasnici medija u nas ne mare za istinske medijske slobode kao i za potrebu da se javnost uravnoteženo informira o najvažnijim događajima. Njima je najvažnije braniti druge biznise kojima se bave i na kojima zarađuju. I nije to hrvatska karakteristika: u većini tranzicijskih zemalja Jugoistočne Europe medijski vlasnici su građevinari, trgovci nekretninama, vlasnici lokalnih nogometnih klubova, kladionica ili nečeg sličnog. Mediji su tek sredstvo za realizaciju drugih biznisa. Najstrašnija je činjenica da su novinari postali taoci takvih vlasnika i svjesni su svog položaja. Ostaju u redakcijama samo da bi preživjeli, oni i njihove obitelji. To mora da je frustrirajuće za novinare koji su u profesiju ušli s plemenitim ciljevima”, kaže Vilović. A da nam medijski prostor postaje sve toksičniji, vidimo i kad se maknemo s Kalesarje. Sve čitaniji portal Dnevno.hr, koji je na listama posjećenosti drastično skočio na valu propagiranja referenduma o braku, kontinuirano objavljuje tekstove pune govora mržnje, neproverenih informacija i bulevarskih tračeva. Kad baš posve pretjeraju, u strahu od kaznenog progona, tekstove povlače s portala, kao u slučaju antisemitskog pamfleta “Židovi upravljaju ovim svijetom, sada znamo i zašto! Najružasnije demonske provale skrivaju se u njihovoj svetoj knjizi Talmud”.

Na udaru - Židovi

“Postoje zapisi koji govore kako su u Hitlerovoj sjeni stajali upravo Židovi, postoje i tvrdnje kako su oni osmislili komunizam te da su iza svakog totalitarnog sustava u svijetu bili oni. Oni na ovom planetu uživaju bogatstvo, moć i kontrolu. Nama kršćanima to treba biti jasno jer smo mi itekako svjesni tko je knez ovoga svijeta te kome Židovi služe”, stoji u tekstu na Dnevno.hr, koji kao da je prepisan iz nacističke čitanke. Mržnja se cijedi i iz pera priučениh kolumnista portala Dnevno.hr. U jakoj konkurenciji ipak prednjači glumac Božidar Alić koji u zadnjem zapisu od 5. ožujka predsjednika Josipovića naziva “petokrakim ljigavim lignjunom”, “mozgom zla i kriminalcem koji se okružio četničkim i udbaškim istomišljenicima”. U jednom od ranijih zapisa, Alić saborskog zastupnika SDP-a Nenada Stazića imenuje “jednim od dvojice neuspjelih abortusa blizanaca Stazić”, a primjera još vulgarnijih uvreda na račun niza novinara, toliko je da ih je na ovome mjestu uputnije ne spominjati. “Nisam mogla vjerovati da tako može pisati zdrav čovjek, no još više me iznenađuje mogućnost da uredništvo portala nema potrebu reagirati na takve tekstove. To nije nikakva sloboda izražavanja u kolumnama. Čak i ako je riječ

o osobnom stavu autora, pri punoj svijesti, ne znači da redakcija to treba objavljivati. To je čista iracionalna mržnja kojoj nema mjesta u javnom mediju. Trebalo bi pitati redakciju zašto promovira takve stavove i autore, jesu li spremni snositi konsekvence za takav izričaj? To je definitivno javno poticanje na mržnju prema određenim skupinama u društvu. U suprotnosti je sa zakonima, ali i pravilima, preporukama i kodeksima ponašanja urednika i novinara, neovisno pripada li kategoriji tradicionalnih ili novih medija”, ističe Gordana Vilović.

Političari i ljubavnice

Prava pomutnja vlada i na terenu medija koji se dijelom financiraju proračunskim novcem, a mahom objavljuju najprizemnije tračeve. Tako opskurni portal Tjedno.hr, kojemu je Grad Zagreb na javnom natječaju u lipnju 2013. dodijelio 106 tisuća kuna bespovratne potpore, tjednima piše o navodnoj ljubavnici premijera Zorana Milanovića koja je, opet navodno, u tajnosti rodila u riječkoj bolnici. Na popisu portala čije trač rubrike financiraju građani Zagreba nije se našao Dnevno.hr, koji u svojoj tiskanoj verziji, zadnjem broju tjednika 7Dnevno, zato objavljuje veliku temu o brojnim ljubavicama gradonačelnika Milana Bandića. Neimenovani izvori, kuloarska šuškanja i kopanje po intimi - svi tabloidni sastojci udobljeni su u ovaj cušpajz od teksta. Na djelu je, kaže profesorica Vilović, povratak u devedesete. “Neki medijski proizvodi koji su se pojavili zadnjih mjeseci podsjećaju na novine tipa ST Ekskluziv i Imperijal. Nešto slično onome što je povijest novinarstva u Hrvatskoj označila instrumentima u sukobu pripadnika različitih špijunskih skupina, gdje su se iz tjedna u tjedan plasirale tzv. žestoke priče, u koje su onda upetljavali ljude iz političkih elita. Možete to čitati samo jednom, makar i cijena bila pristupačna, ali na duge staze - to je čisti gubitak vremena. Ipak, za same aktere koji se nenamjerno nađu kao kolateralne žrtve u tim tjednicima, to je užasno, iznimno ponižavajuće iskustvo. Preostaje im jedino sudska tužba ako imaju novca, jer ono što se objavi u novinama ili posebno u takvim novinama, ostaje zapamćeno i nikakav demanti ne pomaže”, kaže Vilović.

Lijeka za klevetnike zasad nema. Sudski postupci traju godinama, a opskurni reketarski mediji opomene strukovnog društva ignoriraju. Istovremeno, lokalni medijski mogul Sinovčić godinama ubire novac od Vijeća za medije, pa čak u sklopu predstečajne nagodbe Voxa planira u naredne tri godine dobiti osamsto tisuća kuna. Žrtvama njegova medijskog reketa, koji na programu TV Voxa prate Sinovčićeve monologe, s voditeljima koji u studiju služe samo kao dekoracija, to je posebno frustrirajuće. “Ja to doživljam kao blaćenje uz poticaj i pečat države”, rezignirano će Suzana Bandić.

Pad novinarskih standarda i bujanje mržnje, ironično, ide ukorak s odlukom nekih medija da ukinu anonimne komentare pod tekstovima. Njihovu ulogu preuzeli su ostrašćeni kolumnisti i dio novinara koji za mjesečnu plaću i bez pogovora - vežu konja tamo gdje im gazda kaže ■

Tko je vlasnik vlasnika

Ministarstvo kulture je potkraj kolovoza 2013. željelo saznati koliko tiskovina upisanih u Upisnik o izdavanju i distribuciji tiska, koji se vodi u Hrvatskoj gospodarskoj komori, ima statut medija. Ova anketa potaknuta je izmjenama Zakona o porezu na dodanu vrijednost, gdje je za područje tiskanih medija bilo određeno da poreznu stopu od 5% imaju dnevne tiskovine koje imaju statut medija i više od 25.000 tisuća riječi, da 10% poreza imaju časopisi za kulturu i umjetnost koji imaju statut medija, a ostali trebaju obračunavati PDV od 25%. Zato je Ministarstvo financija zatražilo od Ministarstva kulture da sagleda situaciju sa statutima medija! Dipl.oec. Rajko Naprta,

voditelj Odjela za papir, tisak i medije HGK, stoga je proveo anketu. Nakladnicima su upućena tri pitanja: 1. Imaju li redakcije statut medija? 2. Kad je statut stupio na snagu? 3. Ako ga nemaju, kada očekuju da bi mogao biti donesen? Anketa je bila provedena tijekom godišnjih odmora, od 21. do 28. kolovoza 2013. Pitanja su poslana, kako je rekao Rajko Naprta, na 865 adresa koje su prijavljene u Upisnik Hrvatske gospodarske komore. Do zaključenja ankete stiglo je 276 odgovora od nakladnika za 563 prijavljene tiskovine. Pedeset šest nakladnika koji izdaju 187 tiskovina odgovorili su da imaju statut medija, a 24 nakladnika koji izdaju 70 tiskovina

Rajko Naprta navodi da izmjene Zakona o medijima nisu dotaknule vrlo bitan dio zakona, a to je način evidencije tiskovina. Metodologije kojima se prate kretanja u tiskanom medijima nisu precizno razrađene u Zakonu. Vrijeme je pokazalo da postoji potreba za podacima iz kojih bi se moglo izravno očitati koliko je novinara zaposleno u redakcijama, kroz koje podatke bi se registrirao i broj novinara koji su ostali bez posla, zatim određeni statusi novinara u redakcijama

U 2013. prestale izlaziti 73 tiskovine

Prema evidenciji Hrvatske gospodarske komore, a ti se podaci nalaze na stranici www.hgk.hr, u ovih devet i pol godina izdana je 1861 potvrda o upisu u Upisnik HGK. Stanje je sada takvo da su nakladnicima izdane 844 potvrde za izdavanje tiskovina. Od toga 201 upisana tiskovina nije 2013. dostavila podatke o vlasničkoj strukturi, 25 tiskovina, prema izjavama nakladnika, "neće izlaziti" u 2013. godini, ali još nisu donesene odluke o prestanku izlaženja, 112 redakcija tiskovina ne odgovara dulje vrijeme na dopise, a 11 potvrda je za distribuciju tiska. Čak 499 tiskovina brisano je iz evidencije HGK jer su prestale izlaziti odlukom nakladnika. Od tog broja 46 tiskovina prestalo je izlaziti u 2011., 115 tiskovina u 2012., a 73 u 2013. godini. Zatim, 15 distributera je "povuklo svoje prijave" sukladno mišljenju Ministarstva kulture RH. Naime, distribucija tiskovina poštom od nakladnika pretplatniku ne smatra se distribucijom tiska u smislu Zakona te se ne upisuje u Upisnik HGK. Dva distributera objavila su svoje aktivnosti, 209 tiskovina promijenilo je nakladnika, 130 nakladnika promijenilo je adresu, a u 39 tiskovina promijenili su naziv ■

rekli su da su u procesu donošenja statuta. Anketu je pokazala da i nakon devet godina neki nakladnici u redakcijama razmišljaju o veličini svoje redakcije pa kažu: "Mi smo mali - zar trebamo imati statut?!" Pitali su i trebaju li udruge imati statut medija? A nakladnici koji nisu obveznici PDV-a? Iz MORH-a su pitali trebaju li i oni imati statut jer su njihovi odnosi riješeni posebnim zakonima, a to je opet jedno od pitanja koje nije razrađeno Zakonom o medijima. Nekoliko nakladnika pitalo je kako se izračunava ostvarena prosječna prodana naklada. Iz Odjela za tisak sugerirano im je da bi logično bilo da se ukupan broj prodanih primjeraka u jednoj godini podijeli ukupnim brojem izdanja. Odgovor na to pitanje u Zakonu o medijima nije izričito naveden. Ministarstvo kulture je odgovorilo da svi koji su se upisali u Upisnik HGK sukladno Zakonu o medijima moraju poštivati sve odredbe Zakona, uključivo i odredbu o statutu medija, bez obzira na broj zaposlenih novinara, broj izdanja, postojanje autorskih ugovora i slično. Potvrđeno je da se ostvarena prosječna prodana naklada izračunava na prethodno navedeni način. Anketu se pokazala uspješnom već time što je bio visoki odaziv anketiranih. Obveza prijave tiska, prema kojoj novinski nakladnik ima obvezu izdavanje tiska registrirati u Upisnik u Hrvatskoj gospodarskoj komori, propisan je u članku 12. Zakona o medijima. Upisnik tiskovina se vodi od 1. lipnja 2004. godine, a prije toga Upisnik je vodilo Ministarstvo kulture. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u razdoblju I-IX. 2013. godine, u odnosu na isto razdoblje prošle godine za tisak dnevnih novina, tj. novina koje prema statističkoj definiciji izlaze najmanje četiri puta tjedno (4,5,6,7 puta), potrošeno je 7,9% manje papira, a da su naklade 5,3% manje. To znači da se sve manje novina tiska. Kod časopisa naklade su manje za 14,1%, a papira za tisak je potrošeno 5,6% manje. Taj činjenični podatak, da se manje novina tiska, te da se troši manje papira za tisak, znači i da je i manje prostora za novinarske priloge.

Članak 26. definira statut medija

Člankom 26. Zakona o medijima, NN 59/4, 84/11, 81/13, propisano je da se odnosi između nakladnika, glavnog urednika i novinara te njihova međusobna prava i obveze utvrđuju statutom medija. Statut medija je samoregulatorni akt kojim se utvrđuje način sudjelovanja novinara u postupku imenovanja i razrješenja glavnog urednika, sloboda rada i odgovornost novinara te uvjeti i postupak po kojem glavni urednik, ali i ostali urednici, ima "pravo na ostavku uz pravičnu otpremninu". Statut medija donose nakladnik i predstavnik novinara uz prethodnu suglasnost većine novinara medija. Novinari svoga predstavnika biraju većinom glasova. Predviđeno je da ako nakladnik i predstavnik novinara statut medija ne donesu u roku od šest mjeseci od početka rada medija, statut bi, na zahtjev predstavnika novinara, u roku od tri mjeseca od dana primitka zahtjeva, trebala donijeti arbitraža sastavljena od jednakog broja predstavnika udruga nakladnika i novinarskih udruga. U stavku petom stoji da je nakladnik dužan sa svakom osobom od koje naručuje novinarski prilog prethodno zaključiti ugovor u skladu s propisima i statutom medija. Ugovorom se uređuju i autorska prava vezana za novinarski prilog - piše u spomenutom članku. Dalje piše da se novinarskim prilogom smatraju objavljeni pisani, izgovoreni, slikovni ili on line: izvještaj, vijest, komentar (bilješka ili osvrt, društvena kronika, članak, recenzija), kritika, karikatura, esej, intervju, reportaža (putopis, crtica, feature) te naslovi i najave. Novinarskim prilogom smatraju se i specijalistički poslovi i žanrovi, kao što su redakcija, fotografija, foto-vijest, foto-reportaža, fotomontaža i foto-karikatura. U posljednjem stavku članka 26. piše da je nakladnik dužan voditi posebnu evidenciju o ugovorima iz stavka petog ovog članka ■

Rajko Naprta navodi da izmjene Zakona o medijima nisu dotaknule vrlo bitan dio zakona, a to je način evidencije tiskovina. Metodologije kojima se prate kretanja u tiskanim medijima nisu precizno razrađene u Zakonu. Vrijeme je pokazalo da postoji potreba za podacima iz kojih bi se moglo izravno očitati koliko je novinara zaposleno u redakcijama, kroz koje podatke bi se registriralo i broj novinara koji su ostali bez posla, zatim određeni statusi novinara u redakcijama, dakle sva ona pitanja koja su se u zadnje vrijeme iskristalizirala. Tako kroz podatke nije evidentno koji se proces odvijaju u redakcijama. Metodologija je određena Zakonom o medijima koji je usvojio Hrvatski sabor. Članak 12. Zakona o medijima nije se mijenjao sve ove godine. Sve do sada vođene rasprave, uključujući i izmjene i dopune Zakona o medijima, koje su se vodile oko evidencije vlasničke strukture nakladnika tiskanih medija, nisu dale odgovor na pitanje koje je najerotičnije u cijeloj priči, tko je vlasnik vlasnika. To se iz postojeće evidencije ne može saznati. A to bi bili točni podaci o vlasništvu. Voditelj odjela za papir, tisak i medije primjećuje da čitav niz, čak oko 95% malih nakladnika, ima jednu, dvije ili tri osobe koji su vlasnici. Ne treba zaboraviti da najviše tih malih nakladnika istovremeno mora, da bi opstali na tržištu, podizati kredite, komunicirati i kooperirati s oglašivačima. Tu se krije pitanje tko je vlasnik vlasnika, odnosno je li vlasnik uspio sačuvati svoju neovisnost ili je ipak svoj novinski posao učinio prekomercijalnim, preko prihvatljive mjere. Ako nije, po nekim medijskim normama, taj i takav novinski i novinarski posao sve se više pretvara u kataloge plaćenih oglasa, a ne u točno informiranje čitatelja, što bi trebao biti zadatak profesije. Po sadašnjoj metodologiji, kada se, primjerice, netko interesira za vlasničku strukturu poznatih tiskanih medija, recimo 24sata ili Večernjeg lista, lako dođe do informacije da su oni u 100-postotnom vlasništvu Styrije ili da je vlasnik Jutamjeg lista, odnosno Globusa 100% EPH, što je točno, ali što i nije neki osobito revolucionaran podatak koji vodi do novih saznanja ■

Kvalitetno novinarstvo stvara dodanu vrijednost

Sve učestalije pitanje u široj javnosti, a posebice među medijskim djelatnicima jest kako izgleda budućnost novinarstva. Apokaliptičke prognoze da će tiskani mediji propasti ili da će uz pomoć Wikipedije armija amatera jednostavno uništiti novinarstvo kao profesiju, pokazali su se (ipak) preuranjenima. Nova medijska kakofonija u eri Twittera pokazala je svu važnost profesionalnog novinarstva, istraživanja i provjere činjenica. Možda više nego ikada. Novinarstvo zasnovano na izvanrednosti kamen je temeljac na kojem se sve drugo gradi ■

Ograničenja u korištenju on line

Riječi su to Marka Thompsona, direktora New York Timesa, na nedavnom skupu u Oxfordu u organizaciji Reutersa, koji se bavio upravo temom budućnosti novinarstva.

Slično misli i glavna urednica Le Mondea Nathalie Nougayrede: "Kvalitetno novinarstvo je dodana vrijednost. Ono ima svoju cijenu. Moramo ljude u to uvjeriti!" U prilog tim stavovima izneseni su i konkretni primjeri. Le Monde je u travnju prošle godine uveo određena ograničenja u korištenju on line izdanja, tzv. Freemium model. Opće pristupačne informacije su besplatne, dok se za interaktivne grafike ili background priče mora platiti. Digitalna pretplata mjesečno je 15 eura. New York Times je ograničenja uveo još u ožujku 2011. i pritom koristi Metered model. Na temelju tog modela moguć je pristup i korištenje određenom broju objavljenih članka. Rezultat nakon dvije godine: 700.000 digitalnih pretplata, 1,2 milijuna tiskanih primjeraka. U 2012. prvi put je prihod od pretplate nadmašio prihode od oglašavanja. Ipak, i dalje postoje dileme. Thompson ih je sazeo u zanimljivu

Nova medijska kakofonija u eri Twittera pokazuje kako profesionalno novinarstvo, istraživanje i provjera činjenica postaju važniji no ikada

Le Monde je u travnju prošle godine uveo određena ograničenja u korištenju on line izdanja, tzv. Freemium model. Opće pristupačne informacije su besplatne, dok se za interaktivne grafike ili background priče mora platiti. Digitalna pretplata mjesečno je 15 eura. New York Times je ograničenja uveo još u ožujku 2011. i pritom koristi Metered model. Na temelju tog modela moguć je pristup i korištenje određenom broju objavljenih članka

paradigmu: "Umjesto analognih dolara sad imamo digitalne penije." Izrazio je sumnju hoće li prihodi digitalnog oglašavanja ikada biti dovoljno veliki da osiguraju kvalitetno novinarstvo koje ima svoju cijenu. "Moramo paziti da novinari imaju vremena i za promišljanje i na taj način ograničiti (često poguban) utjecaj i ulogu Wikipedije i Twittera".

Nedostaje inovacijski menadžment

Tu dolazi do sučeljavanja i često sukoba interesa. Izdavači žele rezultate uz što manje troškove. S druge strane, kvalitetno novinarstvo vezano je uz više vremena i povećane troškove, uključivo istraživačke radnje i provjeru činjenica. Komunikacijski stručnjaci iz Austrije (Matthias Karmasin, Andy Kaltenbrunner i Daniela Kraus) nedavno su prikazali izvješće o inovacijama u medijima. Ističu kako postoji "mnogo dobrih ideja", ali "sve manje strpljenja da se one realiziraju". To je, jasno, vezano uz pomanjkanje sredstava u medijima, osobito u tiskanima. Autori izvješća naglašavaju kako mnogima još nisu jasne velike promjene u proizvodnim procesima unutar redakcija i u samoj distribuciji medija. Poruka je da se novinarstvo mora proizvoditi jeftinije i u suglasju s prihodima. Međutim, takav pristup ograničava ono što nazivamo kvalitetnim novinarstvom, koje opet čini bitnu razliku. Poslovni modeli u stvaranju prihoda bitno se razlikuju od analognog doba. Danas, u digitalnoj eri, javlja se potreba da korisnici medija participiraju u stvaranju kvalitetnog novinarstva. Ključno pitanje je u kojoj mjeri izdavači omogućuju da korisnici sudjeluju u dijalogu s novinarima i medijima i da se poistovjete s medijem. Istodobno bi izdavači morali suradnike više uključivati u inovacijske projekte i procese.

"Upravo to oslobađa znanje i kreativnost, a ujedno stvara novi potencijal - know-how". Ukratko, poruka spomenutog izvješća jest da je glavna zadaća upravljačkih struktura u medijima - iritiranje, i to kao sustavni način komunikacije. Jedino se stalnim podbadaњima stvara potrebna kritična masa koja se onda, također sustavno, pretvara u kvalitetu.

Od novinara stvarati brand

Položaj novinara u tako labavim okvirima postaje sve teži. "Nalazimo se u fazi vlastitoga pročišćavanja, u dramatskim promjenama branše koja (ipak) nije samo jedna branša ili samo jedna od privrednih djelatnosti. Ili barem ne bi trebala to biti", ističe prof. dr. Frank Überall s Visoke škole za medije, komunikacije i privredu (Köln/Berlin). Odmah postavlja i pitanje što te promjene znače za čitatelje i druge korisnike medija? Dobar posao traži više novca. To je svugdje tako, pa ni novinarstvo nije izuzeto od toga. "Načelo Cut the cost danas je, nažalost, dominantna poslovna filozofija u medijima. No, na dulje staze to ne može funkcionirati. Osobito ako se uzme u obzir demokratsko-teoretska, društvena i ustavna misija i uloga novinarstva. Različite ankete pokušavaju dati odgovor na čitanost, slušanost ili gledanost pojedinih medija. Prof. Überall upozorava na zamke i opasnosti koje nosi sa sobom nekritičko preuzimanje rezultata

medijska scena

Piše **Gabrijela Galić**

Freelanceri

Kategorija koja raste

Koliko ima aktivnih novinara? Koliko ih je u stalnom radnom odnosu, a koliko ih za život zarađuje u atipičnim oblicima rada? Odnosno, koliko ih honorarči, kako se to nekada nazivalo. S protokom vremena, zakonodavnim izmjenama nekadašnji honorarni rad pretvorio se u zvučnije "slobodnjaštvo". No, osnovna karakteristika slobodnog novinarstva nije se promijenila. Riječ je o nesigurnom radu koji postaje sve nesigurniji.

Hrvatska, zapravo, ne zna koliko ima aktivnih novinara i koliko je tih novinara u formalnim, nešto sigurnijim, oblicima rada. Pa se tako ne zna ni koliko novinara danas kruh zarađuje nudeći svoje tekstove ili priloge na tržištu. I nije to neka specifičnost Hrvatske. Problem pobrojavanja novinarske populacije blizak je svim zemljama Europske unije. Zadnja istraživanja tako kazuju kako se ukupan broj aktivnih novinara na razini Unije može procijeniti između 220 i 300 tisuća. Preciznije procjene teško je donijeti i to, kako se u jednom od zadnjih istraživanja radjenih na razini EU navodi, zbog razlika u definicijama koje se koriste u europskim zemljama, ali i nedostatka pouzdanih izvora.

Slobodnjaci, privremenjaci

Statističkih podataka je malo, posebno kada je riječ o slobodnjacima, odnosno *freelancerima*. No, generale procjene kazuju kako slobodnjaci u ukupnoj novinarskoj

populaciji predstavljaju udio od oko 27 posto. Iza tog skupnog postotka, međutim, kriju se goleme razlike - od 20 posto slobodnjaka u zemljama poput Bugarske ili Mađarske do više od 60 posto novinara koji nisu vezani uz jednu redakciju u Francuskoj ili Njemačkoj. Osim klasičnih slobodnjaka tu su i novinari angažirani temeljem privremenih ugovora ili drugih atipičnih oblika rada koji predstavljaju oko 10 posto novinarske populacije. U protekle tri-četiri godine, od kada datira ta okvirna slika novinarskog tržišta u Europi, situacija se vjerojatno razvijala u smjeru daljnjeg smanjenja tradicionalnih oblika zapošljavanja i rasta atipičnih angažmana. No, novijih cjelovitih podataka nema. A ono što su pokazala istraživanja rađena kada je medijski sektor već snažno bio ošinit krizom koja je promijenila izgled redakcija, kazuje i kako su muškarci češće od žena vlasnici stalnih ugovora o radu te da su netipični oblici zapošljavanja sve prisutniji u tiskanima i on line medijima nego na televizijama.

Reorganizacije redakcija, posebno u tiskanima medijima, započele su još 2008. godine. To je proces koji traje. I koji daje generalni sliku - rezovi u redakcijama u većini slučajeva popraćeni su povećanim korištenjem usluga slobodnih novinara. Drugim riječima, zamjetan je rast takozvanog ustupljenog radna u redakcijama. Promjene u strukturi redakcija, procesima rada, uvođenju novih platformi, odnosno novih izvora distribucije informacija javnosti, neminovno su

Hrvatska, zapravo, ne zna koliko ima aktivnih novinara i koliko je njih u formalnim, nešto sigurnijim, oblicima rada. Pa se tako ne zna ni koliko novinara danas kruh zarađuje nudeći svoje tekstove ili priloge na tržištu

najvećeg broja anketa. Relevantnost sadržaja u tim anketama nije na prvome mjestu, a vrlo često su upravo one odlučujući čimbenik u kreiranju sadržaja bilo kojeg medija. I to dovodi do raskoraka stvarnih želja i potreba korisnika, a vrlo nepovoljno utječe na kvalitetno novinarstvo. "Kvaliteta novinarstva je višeslojna tvorevina i, samo po sebi, izaziva dosta rasprava unutar same branše, gotovo podjednako kao rezultati već spomenutih anketa. S jedne strane kvaliteta dnevnih novina se atestira, pa i hvali, a s druge doživljava mnogo kritičkih tonova. Zašto i otkud taj raskorak? Zbog činjenica da bilo koji proizvod, okrenut masovnoj potrošnji, ne može uvijek zadovoljiti potrebe svakog pojedinca. Kvaliteta ovisi, među ostalim, i o izvorima - nije moguće svaku novinarsku priču ispričati opušteno, ne postoji uvijek mogućnost personifikacije, ne može se uvijek pojednostaviti tema, što bi bilo približavanje idealu infotainmenta, dominantnom pristupu koji se danas traži od medija", smatra prof. Überall. Jasno je da se članci u dnevnim novinama danas ne mogu pisati kao prije 40 godina. Suvremeni način prikazivanja tematike (storytelling) traži diferencirani stav, jasno strukturiranje članka, ali istodobno - i određeno komentiranje materije. Suvremene novine žive od toga da osvijetljavaju pozadinu određene vijesti ili događaja i utemeljeno ih analiziraju. "Kad kažem da novine od toga žive, istodobno želim reći da to objašnjava zašto mnoge novine odumiru ili jednostavno nestaju", tvrdi prof. Überall.

Nezaustavljiv on line trend

To znači da su potrebne novine koje pronalaze put prema suvremenim tendencijama i dosljedno ga se pridržavaju. S obzirom na pojačani on line trend i njegov nesumnjivi utjecaj na šire informiranje, treba voditi računa da se taj trend na najbolji način uklopi u pojam kvalitetnog novinarstva. Pritom treba početi od činjenice da internet i druge društvene mreže zamjenjuju danas ono što su nekad činili bulevarski listovi, koji su u izuzetnim situacijama ili događajima izlazili s posebnim brojevima. Internet treba shvatiti kao današnju uličnu prodaju novina. I na tome graditi čvrstu poveznicu s tiskanima izdanjima, pri čemu se ne bi smjela zapostavljati kvaliteta sadržaja. Korisnici medija očekuju od novina i određenu korist. To možda zvuči profano, ali to je put izgradnji vjerodostojnih novinskih brandova. U brandove, međutim, treba ulagati. Kako je redakcija srce svakog medija, ulaganja moraju biti usmjerena u novinare/ novinarke. Od njih treba stvarati prepoznatljivije brandove/ zaštitne marke, jer upravo oni svojom osobnošću predstavljaju vrijednosti koja čini zbroj ukupnih vrijednosti nekih novina. Vjerodostojnost, hrabrost, kvaliteta - to su vrijednosti koje čine potrebnu razliku i stvaraju potrebnu dodanu vrijednost. "Da bi novinari mogli prerasti u svojevrzni brand (ljudi s prepoznatljivim imenom u široj javnosti), potrebna im je određena sloboda u kretanjima. Prvo, moraju biti korektno plaćeni za svoj posao. Drugo, ne smije ih se degradirati u robote sadržaja, nego im ostavljati prostor za razmišljanje, istraživanje, odmjeravanje, diskutiranje. Za sve su to potrebna sredstva, ali - isplati se!", zaključuje prof. Überall ■

Generalne procjene kazuju kako slobodnjaci u ukupnoj novinarskoj populaciji predstavljaju udio od oko 27 posto. Iza tog skupnog postotka, međutim, kriju se goleme razlike - od 20 posto slobodnjaka u zemljama poput Bugarske ili Mađarske do više od 60 posto novinara koji nisu vezani uz jednu redakciju u Francuskoj ili Njemačkoj

utjecale i na ulogu novinara, ali i njihove zadatke. Tradicionalne podjele novinara na temelju vrste medija za koje rade sve su manje i manje bitne, a za sve veći broj novinara normalno postaje raditi za različite vrste medija. Pritom ne iznenađuje da više od 50 posto slobodnih novinara “šara” od medija do medija, odnosno istovremeno radi za različite medijske platforme. No, i značajan broj stalno zaposlenih novinara nalazi se u sličnoj situaciji.

Više posla, manje novca

Fragmentacija tržišta, logično je popraćena intenziviranjem prosječnog opterećenja novinara. No, taj rast opterećenja rijetko rezultira odgovarajućim povećanjem naknade za obavljani rad. Tako se pokazalo da samo u trećini slučajeva značajno povećanje obima posla nosi i rast zarade. Stoga ne čudi da je poruka - više posla, manje novca - pratiteljica većine novinarske populacije u Europi. Tako gotovo dvije trećine novinarske populacije u Europi smatra da su im radni uvjeti pogoršani. Negativne promjene nešto su izraženije kada je riječ o ženama, slobodnjacima, ali i novinarima s dugogodišnjim novinarskim stažom.

U novinarstvo se ne ulazi radi zarade, znakovita je rečenica kojom se mlade ljude koje interesira novinarstvo u Velikoj Britaniji, u jednom od priručnika, upoznaje s tim poslom. Tek toliko da znaju na čemu su i prije no što pročitaju informacije o mogućnostima zaposlenja, oblicima rada, mogućnostima napredovanja. Navodi se, među ostalim, da je volontiranje prihvaćen način za stjecanje radnog iskustva, ali i da budući novinar treba biti svjestan kako će se naraditi u takozvanom nesocijalnom radnom vremenu, odnosno noću ili vikendima dok ne stekne dovoljno iskustva. No, rečenica koja novinarstvo ne povezuje sa zaradom, stvarnost je od koje se ne može pobjeći i koja se odnosi na većinu novinara u klasičnim radnim odnosima, a pogotovo na sve one u atipičnim oblicima rada, slobodnjake kojima nad glavom stalno visi nesigurnost. Ta je nesigurnost, primjerice, prije nekoliko godina pokrenula prosvjede talijanskih slobodnjaka. Nakratko ih je ujedinila tragična sudbina Pierpaola Faggiana, slobodnog novinara, kojeg su na samoubojstvo natjerali nesigurni uvjeti rada. Desetljećima je bio suradnik lokalnih novina i po tekstu zarađivao od 4 do 20 eura. Za njegovo samoubojstvo mnogi su novinari optuživali nepravdano medijsko okruženje u kojem se štiti samo mali broj stalno zaposlenih dok se ostale prisiljava da žive s oskudnim primanjima. No, položaj slobodnjaka u Italiji nije doživio značajan napredak. Kao i u mnogim drugim zemljama, slobodni novinari “objijaju” vrata redakcija ili su nerijetko samo prividno slobodni jer im kakav-takav prihod može jamčiti samo vjernost određenom mediju. U većini europskih zemalja slobodnjaci nisu pokriveni kolektivnim ugovorima. Odnose s poslodavcem sami reguliraju. Tek u rijetkim slučajevima djelomično im je regulirano socijalno osiguranje tako da ga plaća poslodavac. No, u pravilu je to obaveza koju sami snose. S druge strane, u razvijenim EU zemljama regulirano je pitanje autorski prava, kako za stalno zaposlene tako i za slobodne novinare ■

iz rada HND-a i SNH-a

HZSN: Nagrada Romani Eibl

Romana Eibl proglašena je novinarom godine, a Zvonimir Vukelić i Dragutin Kerže dobitnici su nagrada za životno djelo. Nagrade su im uručene na tradicionalnoj svečanosti Hrvatskog zbora sportskih novinara (HZSN). Dugogodišnja novinarka Vjesnika, 24sata i Jutarnjeg lista Romana Eibl dobila je nagradu Novinar godine zbog beskompromisnog pisanja i čvrstog stava, po čemu je prepoznatljiva i jedinstvena u hrvatskom novinarstvu, a nagradu joj je uručio predsjednik Hrvatskog olimpijskog odbora Zlatko Mateša.

“U ovim teškim vremenima za novinarstvo pozivam kolege na solidarnost jer je to naša najveća obrana protiv sve većih anomalija i nepravdi”, kazala je Eibl, koja je nedavno ostala bez stalnog radnog odnosa. Novinar Večernjeg lista Zvonimir Vukelić dobio je nagradu za životno djelo kao dugogodišnji kroničar zbivanja u nogometu, rukometu i hokeju na ledu, a HZSN je nagradu dodijelio i osječkom novinaru Dragutinu Keržu, koji je osim vrsne novinarske karijere, aktivan i kao izdavač i sportski djelatnik u više udruga i klubova. Priznanje za lokalno novinarstvo HZSN-a pripalo je Viktoriji, sportskom podlistku Novog lista, priznanje za najbolje organiziranu press-službu u protekloj godini dobio je HNK Hajduk iz Splita, a priznanje za publicistiku pripalo je novinaru iz Solina Jurici Gizdiću za knjigu “Hrvatska i olimpijska odličja”. Novinar osječkog Gradskog radija Mario Mihić dobitnik je priznanja za radijsko novinarstvo, dok je Branko Stipković iz Sportskih novosti nagrađen za kolumnu “Metak u petak”. “Hrvatski sportski novinari obavljaju izuzetno težak posao u ovim turbulentnim vremenima opće komercijalizacije sporta, a u svojim tiskovinama i eteru nalaze prostora, ne samo za vrhunski sport, nego i studentski, školski i rekreativni sport”, kazao je, pozdravljajući dobitnike, predsjednik HOO-a Mateša ■ (Hina)

Krivi Krnjo

Hrvatsko novinarsko društvo zaprepašteno je monstruoznom idejom da omiška karnevalska povorka spali Krnju, lutku koja predstavlja Vinka Vukovića, novinara Slobodne Dalmacije koji je otkrivao afere omiške lokalne vlasti, ponajviše afere bivšeg gradonačelnika Ivice Škaričića, kojeg zbog sumnje u nesavjesno trošenje gradskog novca istražuje i USKOK. Povorku su organizirali “omiški gusari”, bliski bivšem gradonačelniku. Nije poznato da se ikad dosad dogodilo da Karneval kojeg se spaljuje bude novinar - u ovom slučaju onaj koji je otkrivao korupcijske afere. Nešto jednako bizarno i zastrašujuće dogodilo se u Selcu gdje su najavili paljenje lutke djeteta začetog oplodnjom *in vitro*, odnosno kako su napisali “gay djeteta iz epruvete”. Inače u tradiciji naših karnevala nije bio običaj spaljivati lutke osoba, čak i onih najomraženijih, nego je Krnje uglavnom alegorijski lik koji simbolizira ono što je loše - korupciju, lošu politiku, rat i tome slično. Sada pale lutke novinara i djece, sutra bi mogli linčovati koga živoga, stoji u priopćenju HND-a, koje potpisuje predsjednik Zdenko Duka ■ (no)

Sindikata novinara Hrvatske održao skupove solidarnosti

Općem štrajku solidarnosti, koji su organizirale sindikalne središnjice, Sindikat novinara Hrvatske pridružio se skupovima solidarnosti koji su održani u podružnicama između 12.00 i 12.30 sati. Za te skupove iskorišteno je pravo na polusatnu stanku iz Zakona o radu (članak 52.). Na skupovima solidarnosti u podružnicama okupljenima su se obratili sindikalni povjerenici i objasnili zbog čega štrajkaju sindikalne središnjice i koje su najspornije odredbe predloženih izmjena. Članovi SNH pozvani su također da se odazovu središnjem prosvjednom sindikalnom skupu, 26. veljače 2014. godine u Zagrebu. Kako se radi o zakonu koji je od općeg interesa za sve hrvatske radnike, Sindikat novinara Hrvatske poziva sindikalne središnjice da u kreiranju sljedećih akcija uključe i autonomne sindikate kako bi hrvatski radnički pokret ostao jedinstven. Jer samo takav može inicirati promjene koje će dovesti do poboljšanja nezavidnog položaja radnika u Hrvatskoj, stoji u priopćenju koje potpisuje predsjednik SNH Anton Filić ■ (no)

“Argentinski roman” Drage Pilsela

U Novinarskom domu prošli je mjesec predstavljena knjiga “Argentinski roman” kolege novinara Drage Pilsela. Kako je navedeno, taj roman predstavlja obračun s vlastitom desničarskom i antisemitskom prošlošću te je svojevrsna psihoanaliza njegova životnog puta koji ga je doveo do današnjih ljevičarskih i antifastičkih uvjerenja. Kako u svom izvještaju navodi Hina, roman, objavljen u izdanju nakladnika Profil Knjige, svojevrsno je Pilselovo “oslobođenje”, rekonstrukcija bremena naslijeđenih uvjerenja o Anti Paveliću, ustašama i NDH, koja su na njega prenijeli otac Adolf Zvonimir Pilsel, koji je u Argentini bio Pavelićev tjelohranitelj, te djedovi - gestapovac Jakov Pilsel i ustaški vojnici Erih Pavlinec. Urednik knjige, književnik Miljenko Jergović, istaknuo je kako tu nije riječ o klasičnoj biografiji ili memoarima u pravom smislu.

“Ona je autorefleksija i to je ono što je za hrvatsko društvo i kulturu dragocjeno jer je izuzetno usamljeno i stoji protiv onoga što je masovno raspoloženje i ‘duh nacije’, koji je predugo i prečesto bio taj da se odsustvo tolerancije i razumijevanja za druge smatra jednim obrascem hrvatskog patriotizma”, rekao je Jergović.

Drago Pilsel, odgajan kao Carlos Zvonimir Pilsel i u skladu s uvjerenjima ekstremne hrvatske emigracije u Argentini, u mladosti je bio desničar, fašist i antisemit. Od djeteta i mladića odraslog na glorificiranju ustaške ideologije i mržnji prema Srbima i Židovima, čija je baka imala papigu koja je znala reći “Živio Ante Pavelić”, postao je angažirani antifašist i danas jedan od najčešćih boraca za ljudska prava u Hrvatskoj. Sam Pilsel je napomenuo kako je napisao tu knjigu na temelju istinitih događaja, bez preuveličavanja i izmišljanja, dobro promislivši, i to tek nakon više od četiri godine psihoterapije. “Pred vama je pokušaj da pišem o sebi, ali i poziv na jedinstvo

koje nije tako teško postići. Svima želim reći da su promjene o kojima se u knjizi govori moguće i potrebne. Znao sam da će sve skupa imati smisla samo ako budem iskren ‘do boli’ i nadam se da ovo nije kraj već tek početak”, poručio je.

Osim o svojem preobražaju, Pilsel u knjizi govori i o suočavanju s odlaskom oca koji je napustio obitelj kada je Drago imao 10 godina. Sljedeći su se put vidjeli tek 25 godina kasnije. Godine 1991. u Domovinskom je ratu izgubio brata, o čemu također svjedoči u knjizi. Među brojne epizode iz Pilselova života sadržane u “Argentinskom romanu” uvršten je i fikcionalni intervju s Vladom Gotovcem napisan na 13. obljetnicu njegove smrti, te “razgovor” s Isusom iz Nazareta ■ (Hina)

HND osuđuje blaćenje novinara Malića

Hrvatsko novinarsko društvo osuđuje javno blaćenje slobodnog novinara Gordana Malića objavom navodnih podataka iz tajnih dosjeda o njegovoj povezanosti sa stranim tajnim službama. Tvrdnje da je Gordan Malić suradnik stranih obavještajnih službi, koje su imale za cilj diskvalificirati njegov novinarski istraživački rad, prvi put su plasirane u javnost u mandatu vlade premijera Ive Sanadera, u istom kontekstu u kojem je zbog navodne suradnje s britanskom obavještajnom službom prozivan i bivši ravnatelj policije u Račanovoj vladi Ranko Ostojić. U toj iskonstruiranoj i politički dirigitiranoj hajci na oporbu i cijeli niz kritičkih novinara sudjelovale su i sigurnosno-obavještajne službe RH. Danas se, međutim, hajka ponavlja. Njezina meta ponovo je novinar Gordan Malić, a ulogu progona ljevičarske SDP u čijoj je vladi, da paradokso bude veći, i Ranko Ostojić sadašnji ministar unutarnjih poslova i potpredsjednik vlade. Neshvatljivo je i krajnje opasno da državne institucije, pa i sam državni vrh, ponovo potiču curenje tajnih dokumenata u kojima se barata i podacima iz privatnih života hrvatskih novinara i članova njihovih obitelji. Još je neshvatljivije da to čini vlast koja je obećavala da će u svemu biti drukčija od prethodne, kao i to da novinar Gordan Malić ponovo prolazi pritiske kojima je bio izložen u mandatu HDZ-ovih vlada. Ovo priopćenje Središnjeg odbora HND-a podupire nekolicina kolegica i kolega koji nisu naši članovi, na toj im podršci zahvaljujemo, stoji u priopćenju HND-a koje potpisuje predsjednik Središnjeg odbora HND-a Luko Brailo ■

Umirovljeni novinari za lokalitete pod zaštitom UNESCO-a

Treći Međunarodni svibanjski susreti novinara, pisaca, diplomata i pridruženih članova održat će se u Starom Gradu na Hvaru od 3. do 7. svibnja, na temu “Mediji i baština”, pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske, prof. dr. Ive Josipovića. To je izjavila na konferenciji za novinare u Bijeloj dvorani Hrvatskog novinarskog društva predsjednica Udruge umirovljenika Hrvatske radiotelevizije

HND: Nadite napadača na Antu Tomića

Hrvatsko novinarsko društvo najoštrije osuđuje napad na Antu Tomića, kolumnista Jutarnjeg lista. Dok je u nedjelju sjedio s prijateljem na splitskoj Pjaci, nepoznati muškarac ga je zalio fekalijama, navodno rekavši: “Evo ti sad, pa ponovno piši o meni!” HND traži od istražnih organa da pronađu napadača te da on sudski odgovara zbog ovog mučkog, sramotnog napada na novinara. U demokratskoj zemlji novinari moraju biti maksimalno zaštićeni, prije svega, od bilo kakvih fizičkih nasrtaja zbog svojih novinarskih priloga ili nekih drugih osobnih animoziteta koji su u vezi s novinarskim poslom. Svaki napad na novinara ima posebnu težinu i o njoj organi progona, ali i cijelo društvo moraju posebno voditi računa.

prof. Branka Starčević, a na konferenciji su govorili i prof. dr. Iva Dekaris, Gordana Ambruš, Snježana Sučić, Filip Gelo i Andrija Karafilipović. Rečeno je također da se na Hvaru očekuju predstavnici Ministarstva kulture koje će u Starom Gradu postaviti izložbu lokaliteta pod zaštitom UNESCO-a na području Hrvatske te domaćini u Starome Gradu, uz organizacijski odbor. Bit će predstavljen i projekt povoljnijih zdravstvenih usluga. Na konferenciji u Zagrebu direktorica Klinike "Svjetlost", prof. dr. sc. Iva Dekaris i predsjednica Udruge umirovljenika HRT-a prof. Branka Starčević potpisale su ugovor o suradnji. Tim ugovorom Klinika i Udruga utvrđuju suradnju kada je riječ o pružanju oftalmoloških usluga članovima Udruge, uz popust na važeće cijene usluga. Klinika "Svjetlost" će, u skladu s prihvaćenom ponudom, pružati oftalmološke usluge za članove Udruge umirovljenika HRT-a koje obavlja u sklopu dviju djelatnosti (opći oftalmološki pregled, kontrolni pregled, OCT, kontrolno mjerenje očnog tlaka, ultrazvuk oka, orbita i biometrija, operacija mrežnice...) uz popust od 20 posto na objavljene cijene.

Članovi Udruge umirovljenika HRT-a mogu popust ostvarivati na temelju i uz predočenje važeće članske iskaznice za tekuću godinu i osobne iskaznice. Klinika "Svjetlost" će, u sklopu suradnje iz ovoga ugovora, za članove Udruge i u dogovoru s njom, nastojati održavati povremena predavanja ili prezentaciju u sklopu oftalmoloških djelatnosti i usluga te obavještavati Udrugu umirovljenika HRT-a o drugim mogućnostima i

pogodnostima koje daju osiguravajuće kuće (Croatia zdravstveno osiguranje, Basler osiguranje) ■ (j.p.)

Osnovan Zbor satiričnih novinara

Na središnjoj sjednici ogranaka HND-a, jednoglasno je prihvaćen prijedlog za osnivanjem Zbora satiričnih novinara, čime je HND i službeno otvorio put afirmaciji satiričkog novinarstva kao legitimnog oblika novinarskog izvještavanja. Prijedlog za osnivanjem Zbora podnijeli su novinari i urednici satiričkog portala News-Bar.hr, koji su u HND primljeni prošlog tjedna, nakon što je središnji odbor HND-a prihvatio argumente da se i satiričko novinarstvo treba smatrati granom novinarstva. Osim novinara i urednika portala News Bar, članovima Zbora satiričnih novinara postali su i karikaturist Nikola Plečko (Nik Titanik), novinar 24sata Boris Rašeta, glavni urednik portala autograf.hr Drago Pilsel i Vladimir Lulić iz novinske agencije Loula, koji su se također okušali u satiričkom novinarstvu na portalu News-Bar.hr. Zbor satiričnih novinara djelovat će s ciljem zaštite profesionalnih interesa i slobode govora. Zbor će posebno inzistirati na uklanjanju kaznenog djela sramoćenja iz kaznenog zakonodavstva te na vraćanju odredbe o isključenju protupravosti za umjetnička djela i satiru u Glavi XV. Kaznenog zakona RH. Članovi/osnivači Zbora satiričnih novinara: Vlado Lucić, Borna Sor, Domagoj Zovak, Anton Radačić, Marijan Vrdoljak, Vladimir Lulić, Ozren Podnar, Boris Rašeta, Nikola Plečko, Drago Pilsel ■

U Italiji ima više od 60 posto novinara slobodnjaka koji rade u medijima, a samo 30 posto ih ima radni odnos, dok je 2000. godine bilo više stalno zaposlenih, odnosno 65 posto, a samo 35 posto slobodnjaka. To istodobno znači kako mediji novinarske radove manje plaćaju, odnosno novinari zarađuju manje za obimniji posao. Ipak, broj novinara raste iako nemaju više gotovo nikakvu mogućnost dobivanja stalnog radnog mjesta.

"Znači, vi ste bogati"

Novinarstvo je, zapravo, strast (pasija), kako je to kazao i papa Ivan Pavao II. kada se u udruženju stranih novinara

(Stampa Estera) koncem osamdesetih susreo s nama, stranim dopisnicima. Strast, poziv, a ne samo službovanje u redakciji. Nekada je ta strast u Italiji bila i dobro plaćena. Kada sam 1984. godine postao dopisnik Vjesnika i Večernjeg lista iz Italije i Vatikana, talijanski dopisnici glavnih listova u svijetu primali su goleme plaće uz sve plaćeno, od stana, telefona, putovanja... Kada su moga sina u školi pitali što mu radi otac i kada je odgovorio novinar-dopisnik iz Rima, zaključak nastavnika i učenika je bio: "Znači, vi ste bogati." Evo, to je bilo ne samo mišljenje o novinarskom poslu, već i stvarnost. Dovoljno je kazati kako sam za prvi tekst koji sam 1985. godine napisao za jedan talijanski list dobio tadašnjih 300 tisuća lira, što je

Novinarstvo je, zapravo, strast (pasija), kako je to kazao i papa Ivan Pavao II. kada se u udruženju stranih novinara (Stampa Estera) koncem osamdesetih susreo s nama, stranim dopisnicima. Strast, poziv, a ne samo službovanje u redakciji. Nekada je ta strast u Italiji bila i dobro plaćena. Kada sam 1984. godine postao dopisnik Vjesnika i Večernjeg lista iz Italije i Vatikana, talijanski dopisnici glavnih listova u svijetu primali su goleme plaće uz sve plaćeno, od stana, telefona, putovanja... Kada su moga sina u školi pitali što mu radi otac i kada je odgovorio novinar-dopisnik iz Rima, zaključak nastavnika i učenika je bio: "Znači, vi ste bogati." Ispitivanje koje je 2010. godine provelo talijansko društvo novinara (Ordine dei giornalisti) pokazalo je kako mediji plaćaju sve manje, a neki uopće ne plaćaju novinarske tekstove

Dnevni listovi Il Messaggero, La Repubblica, Il Tempo ili glavna novinska agencija ANSA plaćaju u prosjeku od 2 (slovima: dva) eura do 20 eura po tekstu bez obzira na njegovu dužinu

150 eura s tečajem kada se prelazilo na jedinstvenu monetu, ali što je za ono vrijeme bilo mnogo, mnogo više od tog sadašnjeg iznosa. Od 1990. godine i ja sam slobodnjak. Otišao sam iz Vjesnika, koji je prema svim logikama tržišta, kakvo je bilo u tržišnim zemljama, pa prema tome i u Italiji, a koje je trebalo stići i u nas, trebao propasti. Prešao sam Slobodnu Dalmaciju, jer je bila tada više nego profitabilna, te s tadašnjim glavnim urednikom Joškom Kulušićem potpisao ugovor, ali ne stalni radni odnos. Sa Slobodnom Dalmacijom se događala "majka svih pretvorbi" tako da sam se prilagodio situaciji slobodnjaka. Pisao sam za talijanske medije, javljao se za BBC, DW itd. Oprostite mi taj mali izlet u moje radno iskustvo, ali potrebno kako se ne bi, na temelju onoga što ću pisati o talijanskoj novinskoj pozornici, pomislilo kako govorim s položaja novinara sa sigurnim radnim mjestom. Tim više što mislim kako će ne samo u novinskoj djelatnosti biti sve manje stalno zaposlenih, već je to sudbina koja čeka sve na svim poljima.

A, i tekstovi su plaćani sve manje. Ispitivanje koje je 2010. godine provelo talijansko društvo novinara (Ordine dei giornalisti) pokazalo je kako mediji plaćaju sve manje, a neki uopće ne plaćaju novinarske tekstove. Dnevni listovi Il Messaggero, La Repubblica, Il Tempo ili glavna novinska agencija ANSA plaćaju u prosjeku od 2 (slovima: dva) eura do 20 eura po tekstu bez obzira na njegovu dužinu. U nekim slučajevima, spominje se list Il Manifesto, novinari ne bivaju ni plaćeni za objavljeni tekst (Manifesto mi je početkom devedesetih plaćao 100 dolara po tekstu). Televizijske postaje nisu bolje, posebno one lokalne, regionalne. Za prilog, što znači istodobno napisati tekst, snimiti, snimiti ton, montirati itd., plaća se 12 eura. Nije mnogo bolje ni na državnoj televiziji RAI. U toj analizi talijanskog novinskog društva citira se video-novinarku

mediji u svijetu

(termin za one koji rade novinarski, snimateljski i montažerski posao) Robertu Barcella (navršila je 40 godina) koja je za RAI načinila dva priloga u trajanju po 15-20 minuta na kojima je radila dva mjeseca i za što je dobila neto 900 eura.

Prema podacima talijanskog statističkog zavoda (ISTAT), prosječna plaća talijanskih zaposlenika iznosila je 2011. godine 25.000 eura godišnje, a novinara u stalnom radnom odnosu 54.000 eura. A, samo 19 posto od ukupnog broja novinara u Italiji je u stalnom radnom odnosu. Prosječna godišnja bruto plaća slobodnjaka iznosila je oko 12.000 eura. Prema podacima za 2012. godinu, prosječna bruto godišnja plaća stalno zaposlenih novinara iznosila je 62.459 eura, a ako se pribroje i plaće slobodnjaka, onda je prosječna godišnja plaća iznosila 33.557 eura. Stalno zaposleni novinar dobiva 5,5 puta veću plaću od slobodnjaka. Slobodni novinari u Italiji su plaćeni manje nego u drugim europskim zemljama. U Španjolskoj, na primjer, ima 65,1 posto slobodnjaka kojima su prosječna mjesečna primanja iznad 1.000 eura. Prosječna plaća francuskih novinara je 44.473 eura godišnje. U Italiji ima novinara, posebno na nekim tv-postajama, koji godišnje zarađuju i više milijuna eura. Vjerojatno svi oni koji se žele baciti u novinarstvo vjeruju kako bi mogli doći i do visokoplaćenih mjesta, jer Italija je, ipak, puna novinara. Prema podacima sa konca 2012. godine bilo je 526 novinara po glavi stanovnika, a istodobno u Francuskoj ima 1778 novinara po glavi stanovnika ili u SAD-u 5333 novinara po stanovniku. Naravno, u Italiji nisu svi novinari upisani u društvo novinara stvarno aktivni. Među upisanima ima i mnogo, na primjer, političara koji su bili urednicima stranačkih glasila itd., odnosno od ukupno 112.046 upisanih njih manje od polovicu, odnosno 48.000 su i radili kao novinari, a što se vidi po tome jesu li uplaćivali u mirovinski fond na osnovi novinarskog rada.

Upraznjena se mjesta ne popunjavaju

U proteklih 13 godina, odnosno od 2000. do danas, slika novinarstva u Italiji se potpuno izmijenila. Dok je na početku ovog stoljeća samo jedan na svaka tri novinara bio slobodnjak, sada šest slobodnjaka dolazi na deset novinara. Novinara u stalnom radnom odnosu ima (podaci s konca 2012.) samo 18,8 posto članova novinskog društva. Svake godine je sve manje stalno zaposlenih, 2011. godine bilo je 19,1 posto stalno zaposlenih novinara. Od 2000. godine sve je više padao broj stalno zaposlenih novinara u odnosu na slobodnjake, a u 2008. je broj slobodnjaka postao veći (20.257 prema 20.087). Svake godine se smanjuje broj stalno zaposlenih novinara. Zapravo, smanjuje se odlascima u mirovinu (pa i otkazima) na čija mjesta ne bivaju više zapošljavani drugi novinari.

Svaki treći novinar ima više od 50 godina, dok je 2000. godine bilo samo 20 posto starijih od 50 godina. Kada i ti novinari za desetak godina budu otišli u mirovinu, ostat će jako malo stalno zaposlenih. Zapravo samo su časopisi zapošljavali novinare i u 2012. bilo je 1,8 posto više zaposlenih nego prethodne godine. Najviše se smanjio broj zaposlenih u dnevničkim listovima, odnosno u razdoblju od 2008. do 2012. bilo je 838 zaposlenih manje ili 10,5 posto manje. Samo u 2012. bilo je 2,8 posto manje zaposlenih nego u 2011. U novinskim agencijama u posljednje četiri godine broj zaposlenih pao je za 6,6 posto, a na državnoj televiziji RAI 2,4 posto. Maurizio Bekar, odgovoran za

Tablica najtiražnijih dnevnih listova u 2013.

dnevnic	tiskano	prodano	digitalno	ukupno
Corriere della Sera	472.883	368.981	95.447	464.428
La Repubblica	455.672	323.525	58.709	382.234
Il Sole 24 ORE	257.305	200.155	115.366	315.521
Gazzetta dello Sport	297.867	203.516	21.042	224.558
La Stampa	299.049	214.461	7.198	221.659
Il Messaggero	190.624	137.678	4.510	142.188
Il Resto del Carlino	161.236	122.513	1.234	123.747
Corriere dello Sport	238.327	121.128	1.272	122.400
Il Giornale	185.530	103.658	2.115	105.773
Avvenire	142.976	103.985	1.578	105.563
QN - La Nazione	132.331	98.812	1.094	99.906
Tuttosport	172.033	94.970	818	95.788
Libero	135.512	75.301	886	76.187
Italia Oggi	98.366	54.166	18.157	72.323
Il Gazzettino	85.349	66.163	4.276	70.439
Il Fatto Quotidiano	109.698	50.763	13.621	64.384

Piše **Ozren Podnar**

slobodnjake u novinarskom sindikatu, kaže kako se treba boriti da budu pravedno plaćeni, ali... Bivši glavni tajnik novinarskog sindikata, Paolo Serventi Longhi, kaže kako treba zaštititi prava i uvjete rada slobodnjacima koji su na margini redakcija.

Zapravo, novinarski sindikat je, kao uostalom svi sindikati, zastario. Bavio se zaštitom zaposlenih i zaboravio na nezaposlene, na slobodnjake. U međuvremenu je broj zaposlenih novinara pao, a slobodnjaka porastao. Sindikati kao da su živjeli izvan, ali i iznad, društva.

A, za 30-ak godina će se pojaviti još jedan problem, odnosno iznos mirovine sadašnjih slobodnjaka. Njihova mirovina bit će "zastašujuće niska", iznio je u izvješću predstavnik novinarskog mirovinskog fonda, Ignazio Ingrao.

No, rekli smo kako neki vrhunski novinari imaju visoke plaće. Primjerice, Enrico Mentana, sadašnji urednik informativnog programa televizije La7, što je poslije RAI-ja i privatnih postaja Mediaset, još jedna nacionalna postaja, prima godišnje bruto 500.000 eura. Mentana je započeo na RAI-ju, a zatim je pozvan na Mediaset Silvija Berlusconija da na tv-postaji Canale 5 uvede dnevnik. Od prije par godina Mentana je na La7. Ali, što znači biti urednik informativnog programa? Kao i na Canale 5, tako i sada na La7, Mentana vodi većemji dnevnik svaki dan. Tek je prije par mjeseci prestao voditi i onaj subotom i nedjeljom. No, vodi, kada se za njih pokaže potreba na temelju događaja, i gotovo cjelodnevne informativne emisije vezane, na primjer, uz krize vlade itd. Drugim riječima, radi gotovo bez prestanka, bez tjednog odmora.

Novinska naklada

Nekada su, na primjer, ključni novinari-komentatori ili dopisnici iz svijeta, radili dva do tri teksta tjedno. Sada imaju najmanje jedan tekst dnevno. Danas novinari rade tri puta više za plaću koja je niža od one koju su dobivali osamdesetih godina.

A, evo i u kakvoj su situaciji mediji, odnosno kakvo je talijansko tržište novina.

U 2012. godini u prosjeku je dnevno prodano 3.990.573 komada dnevnih listova, a što je 6,6 posto manje nego u 2011. godini. Spomenimo da je osamdesetih godina dnevna naklada listova bila oko šest milijuna primjeraka.

Digitalno je dnevno bilo prodano 245.000 novina.

Računa se da dnevnik u prosjeku dnevno pročita 22.502.000 Talijana, što je 42,7 posto ukupnog stanovništva.

U 2012. prikupljeno je 6,9 milijardi eura za oglašavanje u medijima, a što je 14 posto manje nego 2011.

Dnevni listovi su prošlog godini od oglasa dobili 1,02 milijarde eura, što je 17,5 posto manje nego 2011.

Televizijske postaje prikupe 56 posto od ukupnog tržišta oglasa, a dnevni listovi samo 16 posto.

U Italiji ima 134 tiskara s rotacijama, što je 18 posto manje u odnosu na 2011. godine, i koji imaju ukupni proizvodni kapacitet od 4.195.000 okretaja na sat.

Grafičara u tiskarama ima ukupno 5065, odnosno za 424 manje nego na koncu 2011. godine.

Postoji ukupno 155 dnevnih listova koje izdaju 116 izdavačkih kuća, koje imaju 77 tiskara. U Italiji ima i 147 novinskih agencija.

I dok mnogi predviđaju daljnji pad naklade, broj novinara ipak raste, ali raste i broj digitalno prodanih listova ■

Hoće li bivši urednici News of the Worlda završiti u zatvoru

U londonskom Središnjem kaznenom sudu bivšim čelnicima News of the Worlda i većoj skupini suradnika sudi se pod optužbama za prisluškivanje telefona i podmičivanje dužnosnika radi pribavljanja ekskluziva za 168 godina star

Rebekah Brooks i Andy Coulson, bivši urednici ugašenog tjednika News of the World, našli su se na optuženičkoj klupi gotovo dvije i pol godine nakon izbijanja skandala s prisluškivanjem u srcu carstva Ruperta Murdocha

mediji u svijetu

tabloid koji se prije gašenja prodavao u 2,6 milijuna primjeraka. Brooksova i Coulson bili su dvoje od najvećih moćnika britanskih medija - visoko rangirani menadžeri na plaći kod Murdocha, usko povezani s premijerom Davidom Cameronom. Andy je bio mozak Cameronove medijske strategije prije parlamentarnih izbora, ali je sam vješto izbjegavao reportere i objektivne kamera.

Dolijale velike zvjerke

Rebekah je upečatljiva, ekstravagantna ridokosa žena koja je izmjenjivala SMS-ove s prijateljem i susjedom Cameronom, usporedo s uređivanjem glasila iz sastava Murdochova News Corporationa. Brooksova i Coulson optuženi su za planiranje i nalaganje prisluškivanja telefona i podmićivanje javnih dužnosnika, kao što su policajci i zatvorski stražari. Tužitelj je sličnim optužbama teretio i druge novinare News of the Worlda. Rebekah Brooks i njen muž Charles s još nekolicinom kolega optuženi su i za ometanje pravde tako što su uklonili arhivsku građu i sakrili računala i dokumente od policije. Optužbe izviru iz skandala koji je izbio 2011. kad je otkriveno da su novinari News of the Worlda prisluškivali glasovne poruke doslovno tisuća estradnih zvijezda, sportaša, političara, žrtava zločina i drugih javnih osoba, uključujući kraljevsku obitelj. Najveće je ogorčenje zavladao kad se pročulo da su novinari ili njihovi plaćenici prisluškivali telefonsku sekretaricu nestale 13-godišnje

Milly Dowler dok se još nije znalo da je ubijena. Budući da su i roditelji nesretne djevojčice također preslušavali poruke, primijetili su da su neke poruke u međuvremenu izbrisane. Bili su uvjereni da ih je izbrisala sama Milly te da je stoga živa. Kakvo su razočaranje doživjeli doznajući da je netko hakirao njenu sekretaricu!

Bijes koji je zahvatio britansku javnost naveo je Murdocha da ugasi News of the World, ali je i potaknuo opsežnu policijsku istragu koja se u međuvremenu proširila i na također Murdochov The Sun.

Kakve im kazne prijete

Ključna su pitanja koliko su Brooksova i Coulson znali o počinjenim zločinima i koja su djela počinjena dok su oni uređivali novine - Brooksova od 2000. do 2003., a Coulson od 2003. do 2007. Oboje bivših urednika tvrdi da nije znalo za prisluškivanja, pa bismo trebali povjerovati da su novinari sami smislili i organizirali masovno prisluškivanje, angažirajući privatne detektive da im pomognu. No, Coulsona tereti njegov bivši novinar Dan Evans, svjedok-pokajnik koji je priznao krivnju za prisluškivanje. Na sudu je izjavio da je na razgovoru za posao krajem 2004. Coulsonu povjerio da "uz pomoć telefona može napraviti svašta" pa ga je ovaj ubrzo angažirao u News of the Worldu. Dobio je i listu slavnih osoba koje je trebao prisluškivati. Na popisu su bili deseci slavnih

mediji u svijetu

imena, uključujući model Elle Macpherson, bivša Spice Girl Geri Halliwell i kralj popa Michael Jackson. Svjedok je dodao i da je 2005. Coulsonu pustio snimku poruke koju je na sekretarici za glumca Daniela Craiga ostavila Sienna Miller, tadašnja djevojka Judea Lawa. Novine su ubrzo objavile priču o aferi glumice i budućeg Agent 007. Evans tvrdi da mu je, nakon što je čuo snimku, Coulson poručio da prikrije tragove tako što će napraviti kopiju, staviti je u vrećicu i ostaviti na porti novinske redakcije. Želio je da stvar izgleda kao anonimna dojava. Po vlastitom priznanju, dok je radio za News of the World, Evans je pristupio pretincima govorne pošte slavnih više od 1000 puta. Na kraju je uhvaćen kada je nepromišljeno koristio svoj poslovni telefon, umjesto jednokratnog mobitela na bonove. Najstroža kazna za prisluškivanje ili naređivanje prisluškivanja u UK je dvogodišnji zatvor, dok optužbe za korupciju nose potencijalno i doživotnu robiju. No, pravni stručnjaci upozoravaju da optuženi za takva djela dobivaju mnogo kraće kazne. Koje će biti posljedice skandala? Mnogi političari i dio javnosti smatraju da su se mediji razularili, no urednici i novinari strahuju da bi mjere kontrole značile i cenzuru. Nakladnici će se, pak, teško oduprijeti pritisku, tako da bi vladajući u konačnici mogli biti zadovoljni raspletom: strogo kontroliranim medijima!

Glassove senzacije iz bajke

I druga glasila, pa i ona s većim ugledom od News of the Worlda, pala su kao žrtve nevaljalosti svojih novinara ili urednika. Tako je američki politički magazin The New Republic krajem 20. stoljeća, nakon 80 godina mirnog postojanja, imao nesreću zaposliti reportera Stephena Glassa. Tada 25-godišnji Glass imao je velik talent, ali ne za izvještavanje, nego za fikciju. Samo što njegovi urednici nisu bili toga svjesni. Godinama su bili sretni što objavljuju njegove članke o izuzetno šakkljivim temama i s osebujnim sugovornicima. Jedna od najzbuđljivijih Glassovih priča bila je Hack Heaven (Hakerski raj), objavljena u svibnju 1998. Bila je to "ekskluziva" o maloljetnim računalnim genijima koji su iz zafrkancije ulazili u sustave informatičkih divova. Glavni lik reportaže bio je "15-godišnji računalni virtuoz Ian Restil", koji je na službenu stranicu "velike informatičke kompanije Jukt" postavio slike golih žena i podatke o plaćama svih zaposlenih.

Da bi ga odobrovoljili, Juktovi su direktori Restilu ponudili radno mjesto, a ovaj je kao plaću tražio putovanje u Disney World, kolekciju stripova, pretplatu na Playboy i Penthouse i puno gotovine. Nažalost po Glassa, priča o mladim hakerima bila je toliko zanimljiva da su se za nju zakvačili i drugi mediji. Tako su reporteri Forbese poželjeli razgovarati s dotičnim programerima i s njihovim "žrtvama" iz hakiranih kompanija, no nisu mogli pronaći nikoga. Najčudnije im je bilo što nisu uspjeli ući u trag ni navodno velikoj kalifornijskoj kompaniji Jukt. Uzaludna je potraga navela Forbesova novinara Adama Penenberga da posumnja u istinitost Glassove priče i da nazove urednika New Republica, Charlesa Lanea. Alarmirani je Lane započeo

istragu i utvrdio da nije moguće locirati nijedan lik iz Glassovih reportaža. Nakon početnog nijekanja, Glass je naposljetku priznao prijevaru: od 41 reportaža, 27 ih je bilo potpuno ili dijelom izmišljeno. Glass se izvukao samo s otkazom i gubitkom novinarskog ugleda, ali je potom nešto zaradio autobiografijom "The Fabulist" (Pripovjedač). O njegovoj je karijeri 2003. snimljen igrani film "Shattered Glass" (Smrskano staklo).

Rak - dobra inspiracija

Glassov skandal nije obeshrabrio druge "pripovjedače", pa je nakon njega nagrađivana novinarka Boston Globea, Patrizia Smith, također dobila otkaz zbog krivotvorenja likova i citata. Spotaknula se na reportaži o tobožnjoj žrtvi raka, Claire, koja se prijavila za eksperimentalnu terapiju testiranu samo na miševima. Dramatične izjave koje je reporterka pripisala "Claire" potakle su uredništvo da od nje zatraže kontakte šest zadnjih sugovornika. Pod pritiskom, priznala je da ih je četvero izmislila. Godinu potom, kandidat za Pulitzerovu nagradu Jack Kelley uhvaćen je u laži dok je izvještavao iz Moskve. Izmislio je da ga ganjaju čečenski mafijaši te je tražio od urednice USA Todaya da nazove američku ambasadu i zamoli osiguranje da ga puste unutra. Trebao je to biti scenarij za još jednu spektakularnu Kelleyjevu reportažu, ali je netko u redakciji posumnjao u detalj s čečenskim atentatorima i inicirao istragu. Pokazalo se da su barem dva tuceta njegovih reportaža bila plod mašte. Jonah Lehrer, novinar New Yorkera, dao je otkaz u srpnju 2012. kad je otkriveno da je izmislio nekoliko citata Boba Dylana u svojoj knjizi "Imagine: How Creativity Works".

Nakon istrage, priznao je da je neke citate potpuno izmislio, dok je druge sklepaio iz djelića ranijih Dylanovih citata.

Sanaderov dvojniki

CNN-ov i Timeov novinar Fareed Zakaria doživio je svoj trenutak sramote kad su blogeri otkrili da njegova kolumna o kontroli oružja u Timeu od 20. kolovoza 2012. sadrži neovlašteno preuzete odlomke iz članka povjesničarke Jill Lepore, koji su četiri mjeseca ranije objavljeni u New Yorkeru. Zakaria se brzo ispričao za "strašnu pogrešku", a Time i CNN suspendirali su ga dok se prašina ne stiša. Šest dana kasnije, oba su uredništva objavila da Zakarijina pogreška ne opravdava daljnju suspenziju, pa su ga vratili na njegove sjajno plaćene zadatke. U najčuvenijem hrvatskom medijskom skandalu sudjelovali su kolumnist Jutarnjeg lista Davor Butković, gay aktivist Viktor Zahtila i - iako toga nije bio svjestan - tadašnji premijer Ivo Sanader. U veljači 2008. Butković je primio Zahtilin SMS, ali je iz nekog razloga pomislio da je pošiljatelj Sanader. Predložio mu je intervju putem e-maila, na što je duhoviti Zahtila pristao, pa je odglumio Sanadera odgovarajući na niz ozbiljnih pitanja vezanih za hrvatski ulazak u NATO i prijetnje srpskih radikala. Obmana je otkrivena tek kad je intervju objavljen, a Zahtila se ispričao rekavši da nije ni slutio da će njegova šala doći do novinskih stranica ■

50 godina
Drugog
programa
HR-a

Program uz koji su se slušatelji mogli opustiti

Isprva se spiker javljao samo kada je imao obavijest, a ostalo je bila tišina, no brzo se shvatilo da slušatelji ne dežuraju uz prijemnik i da ih nekako treba privući; zbog toga je, pored obavijesti, u program uvrštena i glazba

Svake obljetničke godine Drugog programa Hrvatskoga radija raspravlja se o datumu početka emitiranja tog programa: zna se da je to bila godina 1964. i mjesec travanj, ali se ne zna koji je bio dan niti točan datum. I mnogima nije jasno kako to da je Drugi program počeo s emitiranjem poslije Radio Sljemena jer neki su uvjereni da je Sljeme nastalo od Drugog programa. Živih svjedoka gotovo da i nema, a mladi djelatnici ne znaju kome bi se obratili za te podatke. Evo kako je to bilo. Moje se informacije temelje na svjedočenju Ive Vuljevića i Zvonimira Furtingera.

Urednici za pamćenje

Ivo Vuljević (1919.-1987.) bio je glavni glazbeni urednik, šef Odjela za izvedbu programa i pomoćnik direktora za program Radio Zagreba od 1949. do 1958. (Ovdje ne navodim ostale poslove i funkcije gospodina Vuljevića, kao što su direktor Lada, prvi direktor Koncertne dvorane Lisinski i dr.)

Zvonimir Furtinger (1912.-1986.) pionir je hrvatske znanstvene fantastike i popularne književnosti uopće. Cijenjeni radijski novinar i urednik, autor scenarija za stripove Julija Radilovića Julesa i Žarka Bekera, koscenarist najranijih hrvatskih televizijskih serija, popularizator znanosti, istraživač svijeta preko ruba znanosti, Furtinger se od samih početaka svoga stvaralaštva opredijelio

za najširu publiku, riskirajući time zaborav književne kritike i akademske teorije. Autor brojnih novela i koautor (sa Stankom Radovanovićem i Mladenom Bjažićem) nekih od najbitnijih hrvatskih SF romana. Z. Furtiniger je uz novinare Roberta Tomovića, Filipa Svetića i Ive Ostoje podržavao da se sedamdesetih godina unaprijedi hrvatska, a time i jugoslavenska radiofonija, o čemu ću malo kasnije pisati. Narodna fronta je poslije oslobođenja osnovala malu radiostanicu koja je bila smještena na Trgu Republike broj 15, drugi kat desno. Snaga te radiostanice bila je 50 watta, a pokrivala je tadašnje cijelo gradsko područje i okolicu. Noću je domet bio ograničeniji jer su je pokrivala druge inozemne radiostanice. Postojao je Radio Zagreb, koji je, kao što je poznato, počeo s prvim emitiranjem 15. svibnja 1926. godine, pa je ova druga radiostanica logično nazvana i javljala se kao Zagreb 2. Slobodno se može reći da je ta radiostanica isprva bila *razglasna stanica* koja je objavljivala razne obavijesti. Međutim, s vremenom se uvidjelo da slušatelji ne slušaju stalno radiostanicu (pojasnit ću: spiker se javljao samo kada je imao obavijest, a ostalo je bila tišina), već ih treba privući da budu uz prijemnik. Zbog toga je, pored obavijesti, u program uvrštena i glazba.

U programu Zagreba 2 davale su se razne, danas se to naziva, *servisne informacije*: tražila su se djeca, izgubljeni

psi, mačke, pa čak i ostavljeni ili zaboravljeni ogrjev, konji, zaprežna kola i dr.

Spomenuti Z. Furtinger dodijeljen je radiostanici u svojstvu tehničara, ali tada su svi obavljali sve poslove, pa je Furtinger postao i novinar i pisac tekstova. Od zapaženijih emisija bile su to glazbena emisije poput "Čari zvuka", u kojoj su emitirane pjesme uglavnom uživo jer nije bilo snimljenog materijala. Objavljivale su se vijesti, novosti iz frontovskih organizacija i kojekakve pustolovne serije kao što je "Klub kapetana", s licima - Robinson Crusoe, moreplovac Sinbad i kapetan Nemo. Naišao sam na podatak da je Zagreb 2 vodio Ivo Sabol, a njega je zamijenila Vijeka Marušić. Zagreb 2, ne znam iz kojih razloga, rasformiran je 1947. godine. No, 1953. osnovan je Drugi program Radio Zagreba. To je bio komercijalni program s lakšim temama i s puno glazbe. Uveden je već onda koncert po željama. Narudžbe su se naplaćivale. Z. Furtinger je bio prvi voditelj (šef?) tog programa. Drugi program je dobio svoje ime, najprije Val na valu, a onda Radio Sljeme. Tada je Radio Zagreb već bio u Jurišićevoj ulici broj 4. Radio Sljeme je zakupilo i pravo razglašala na Zagrebačkom velesajmu. Bio je to zabavno-komercijalni program: davale su se kratke obavijesti, ubacivali reklamni slogani u prijenose utakmica, izvođeni su reklamni skečevi i tako dalje.

Kokoš ili jaje?

Napravljena je, između ostalog, i adaptacija Orsona Wellesa "Rat svjetova" koja je bila usmjerena na domaće prilike. Sudeći po telefonskim pozivima, emisija je izazvala uzbuđenje među slušateljima. Godine 1964. započeo je s emitiranjem Drugi program, ali i Treći program Radio Zagreba na istom drugom kanalu, jer se Prvi program, naravno, emitirao na prvom. Drugi program je emitiran od 7.00 do 19.30 kada bi, na istoj frekvenciji, kretao Treći program. 15. svibnja 1989. godine počelo je cjelodnevno emitiranje Drugog programa, a Treći je program dobio svoju mrežu.

Držim da je ovo trebalo jednostavno i razložno objasniti kako u buduću ne bi dolazilo do nesporazuma što je bilo prije "kokoš ili jaje", to jest Radio Sljeme ili Drugi program. Slobodan sam savjetovati sadašnjem rukovodstvu HRT-a, posebno Drugog programa, da sačuvaju ove podatke za sebe i buduću generaciju. Možda će im trebati kao gole činjenice. Prvi glavni urednik Drugog programa bio je Mijo Vlaović, a potom Filip Svetić. "Lice s fotografije", autora Drage Britvića, jedna je od prvih emisija toga novog Drugog programa. U tom razdoblju se ističe emisija "Porodični semafor" i "Izlet u obično" urednika Ante Uvodića. Godine 1969. glavni urednik Drugog programa bio je Ivo Ostoja. Neslužbeno se smatra da je početak hrvatske modernije radiofonije započeo 1969. s emisijom "Taksi za Babilon" Voje Šiljka, Zvonka Zmazeka i Dobroslava Silobrića. U toj se emisiji prvi put izravno telefonski komuniciralo sa slušateljima i suradnicima, to je prva zabavna emisija, emitirana subotom uživo od 17 do 20 sati, i to u stereo tehnici (1974. godine), s jinglovima, efektima, koje su novinari i tehničari sami kreirali. (Danas, npr., postoje stotine CD-ova s tisućama gotovih raznoraznih efekata.)

Mozaične emisije

Mogli bismo reći da je to bilo *zlatno doba* Drugog programa koji je bio popularan i prepoznatljiv u radijskom eteru. Prijepodnevni program se zvao Radio Jadran, a popodnevni Studio A. To su bile emisije mozaičnog tipa, a svaka je trajala pet sati. Obradivane su raznolike teme, a zabavna glazba je ilustrirala govorne teme ili se emitirala

kao zasebna cjelina. Svaka je emisija imala voditelja. Bili su to spikeri, poneki glumac i novinar. Podsjetit ćemo se samo na neke emisije i neke urednike i novinare koji su ostvarivali Drugi program: "Plavi pingvin" (Kruno Sabolić), "Vikend u 8" (Zvonko Blažević), "Radio ring" (Branko Vondraček), "Sunčan sat" (Zvonko Đurin), "Sportski mikrofon" (Ivan Jurišić), "Meridijan 16" (Dalija Grin), "Eppur si muove" (Marijan Selman). "Pod starim i novim krovovima", "Ulice i trgovi", urednika Drage Britvića (sjajni pjesnik, tekstopisac zabavnih pjesama) bile su briljantne dokumentarne reportaže. "Zeleni megaherc" je bila petosatna emisija Drugog programa Radio Beograda i Drugog programa Radio Zagreba. Emitirana je subotom od 7 do 12 sati. Emisija je nastala na inicijativu novinara Radio Beograda Nikole Neškovića Neleta i Voje Šiljka, novinara Radio Zagreba. U Beogradu je Nešković bio prvi voditelj i urednik, a u Zagrebu prvi je voditelj bio Vojo Šiljak, a urednik je bio Pjer Vukelić. "Zeleni megaherc", ili od milja "Zegi ȓ megi", počeo je s emitiranjem 1972. godine. U početku je zamišljena kao lagana emisija, u kojoj bi se na jednostavan način upoznavali slušatelji u Hrvatskoj s događanjima u Srbiji i obrnuto. Kasnije se emisija potpuno politizirala, prateći nesuglasice dviju Republika.

U Zagrebu su emisiju vodili i uređivali: Vojo Šiljak, Branko Vondraček, Mario Mihaljević, Marijan Selman, Domagoj Veršić, Sonja Šarunić. ...

Najavnu špicu emisije pisali su: riječi Ljubivoje Ršumović, glazbu Alfi Kabiljo. Odljavna špica: riječi Drago Britvić, glazba Komeleje Kovač, pjeva Komi grupas Dadom Topićem. Na Drugom programu je objavljivana i humoristična emisija "Porodica Veselić", koju su uređivali Ivan Gavrilović i Ljubiša Pavić.

Emisije za mlade - "Crvena jabuka" i "25. sat", urednika Pjera Vukelića, bile su izuzetno popularne, a obilježile su kraj sedamdesetih i početak osamdesetih godina.

Emisija "Četvrtkom zajedno", urednika Marka Sapunara, objedinjavala je sve RTV centre u Hrvatskoj (Pula, Rijeka, Zadar, Split, Dubrovnik i Osijek).

Emisija "Sunčani sat", prvenstveno turistički orijentirana (urednici Zvonko Blažević, potom Vjeko Salmić, stalni suradnik Karlo Šetka), emitirana je s terena svakoga petka u popodnevnom satima; kasnije ju je uređivao Tomislav Radić, a i danas je na programu.

Bile su tu još emisije "U posjet radnom kolektivu", koju su realizirali Kruno Sabolić, Smiljana Šunde, Tanja Devčić, Domagoj Veršić i dr.

Emitirane su dokumentarne reportaže Astre Božiković, Ede Rebeca, Ljiljane Radmilović i drugih novinara stalno zaposlenih, ali i vanjskih suradnika, a emisije iz kulturnog života Hrvatske (jer Drugi program bio je republički hrvatski program) uglavnom je obrađivala i uređivala Astra Božiković. Emisiju "Tragom vaših pitanja" realizirali su Marina Marinović i Branimir Bilić. Također su bile slušane emisije "VE-VO-SCRM" (Pjer Vukelić); vrlo zanimljiva bila je emisija "Radio križaljka", koju su uređivali Zvonko Furtiniger i Marijan Selman; nedjeljom popodne emitirana je "Fijaker formula 1" koju je vodio i uređivao Zvonko Đurin.

"Zvezdanu prašinu", glazbeno-dokumentarnu emisiju iz svijeta jazza, vječnih melodija i glazbenih zvijezda, s tematskim glazbenim blokovima, autorski je i voditeljski potpisivao Dubravko Majnarić. Ova je emisija prošle godine obilježila tisućito emitiranje i još je na programu. Na Drugom programu emitirana je i radiokomedija "Panoptikum" sve do njenog ovogodišnjeg gašenja iz meni nepoznatih razloga. Kada je Treći program dobio svoju mrežu, Drugi se proširio do 24 sata, pa se od 19.30 do 24.00 svakoga dana emitirao

program “Na drugom super”. Ja sam bio urednik i pokretač, a svoje su emisije imali Željka Ograsta, Dubravko Merlić, Dubravka Družinec, Maksim Jurjević, Pjer Vukelić, Duško Radić, Branka Husedžinović, Lidija Tocilj (uveli smo horoskope u radijski prostor), emitiran je i noćni cabaret, autori su bili i kvalitetni vanjski suradnici, i tako dalje i tako dalje. Posebnu je ulogu Drugi program imao (u sklopu Hrvatskoga radija) za vrijeme Domovinskog rata, ali to je posebna tema. Navodim samo neke značajnije emisije Drugog programa u vremenu od 1990. godine do danas: “Konvoj” Dubravke Družinec, “Andromeda” Tanje Devčić,

Radiopraktičar

I sada nešto intimno jer sam se formirao i afirmirao (od vanjskog suradnika do urednika programa) kao novinar upravo na Drugom programu Radio Zagreba, odnosno Hrvatskoga radija.

Slušam radio

Emisije dosadne i sive.

Mnogi su u pravu:

U njem mali ljudi žive.

I za televiziju ista tvrdnja stoji.

Samo su u boji.

Ja nisam radioteoričar, ja sam radiopraktičar. Ne znam biti ni mentor, ne znam to teoretski objasniti, ali oni koji rade sa mnom to mogu vidjeti. Radio je riječ, radio je zvuk.

Radio je informator, zabavljač. Radio se može pratiti, a da pritom nisi vezan za njega, kao što moraš biti privezan za televiziju.

Mogu se raditi i neki drugi poslovi, i slušati radio, dok se to uz TV, a niti uz računalo ne može. Uz njih se jedino može jesti.

Radio može po potrebi biti u prvom planu, a može biti samo zvučna kulisa.

Za to i postoji ona: *radio, ne radio, uvijek ti svira radio.*

Na radiju mogu čitati tekst, a na televiziji se pravim kao da ne čitam, a imam tzv. blesimeter.

“Slušam, dakle jesam”, rekao bi moj prijatelj Sead Muhamedagić, pisac i prevoditelj, germanist. Ovo “slušam, dakle jesam” dobiva na značenju jer je Sead slijepa osoba. Ne bih se složio s nekim teoretičarima koji tvrde da će radio biti samo lijepa uspomena na 20. stoljeće. On će se vjerojatno mijenjati po izgledu. Nemamo više starih aparata *Kosmaj, Triglav, Sava...* Radioprijemnici su npr. u mobitelima.

Hoće li internet pojести radio, isto je pitanje kao i hoće li internet pojести knjigu. Meni se čini da barem još dva desetljeća neće. Za dalje ne znam.

Radio je intimniji i iskreniji medij od televizije. On mora zadržati nivo i, rekao bih, uhvatiti se za umjetnost kao slamku spasa. Tako će pobjeći od televizijskih trivijalnosti kao što su glupave reklame, reality show i sl.

Televizija koketira, zavodi... Radio treba animirati svoju publiku što kvalitetnijim sadržajima i zvukom dočarati ono što se hoće reći. Obično kažem da ni jedna televizija ne može pokazati sliku ljepšom od one koju ja mogu zamisliti.

Televizija je ženskoga, a Radio muškog roda.

Kada je Bog stvarao svijet, onda je pogledao Adama i rekao:

- Zadovoljan sam!

Onda je pogledao Evu i rekao:

- Ti ćeš se morati šminkati!

Siguran sam da ste shvatili aluziju. Čestitam Drugom programu 50. obljetnicu sa željom da se ne izgubi u sličnosti s drugima, da sačuva svoj identitet i svoju prepoznatljivost ■

“U mreži radija” Duška Kneževića, “Pilana” i “1001 priča” Marija Mihajevića, “Živjeti svoj život” Dubravke Družinec i Voje Šiljka, “Z kao Zemlja”, “Zvijezde tamnog sjaja”, “Brazde”, “Ljudi XX. stoljeća”, “Šuškalica”, “Abeceda zdravlja”, “Baština”, “Kairosov čuperak”, “Imendan”, “Zlatne ploče”, “Vi i vaše zdravlje”, “Treća dob”, “U prolazu”, “Petkom s Petkom”, “Dolce vita”, “Povratak u budućnost”, “Avantura promjene”, “Svi smo mi potrošači”, “Vrijeme vinila” i niz drugih.

Drugi program u posljednjih petnaestak godina redovno prenosi sva sportska događanja, a obavezno je prenosio i novogodišnji koncert iz Beča.

Prema mojim informacijama (jer sada sam u mirovini pa nisam u svakodnevnom kontaktu s kolegama), u Drugom programu u odjelima zabava, glazba, sport sada su: Mirjana Žugec Pavičić, Branka Husedžinović, Sabina Jaganjac, Zlatan Skalicki, Monika Lelas, Dubravka Družinec Ricijaš, Nataša Mikac, Andro Tomović, Zrinka Štimac, Neven Čikara, Mirna Farkaš, Ljudevit Grgurić, Silvio Novosel, Zlatko Turkalj i Branka Muvrin, Krešimir Gotlin, a tu su i voditelji: Mirko Fodor, Karmela Vukov Colić, Aleksandar Kostadinov.

Velika radijska imena

Glavni urednici Drugog programa bili su: već spomenuti Mijo Vlaović, Filip Svetić, Ivo Ostoja, potom Dobroslav Silobričić, Zoran Zoković, Vojo Šiljak, Marko Sapunar, Vjeko Salmić, Mladen Rutić, Duško Radić, onda je došlo dvovlašće, dva urednika: Devčić-Mesar, Muvrin-Družinec Ricijaš, a sada je urednica Jadranka Rilović. Nabrajao sam imena, jer ljudi, novinari, glazbeni urednici, tonski realizatori stvaraju emisije (naravno, u suradnji sa slušateljima). Oni su radio. (Ujedno se ispričavam onima koje nisam spomenuo.) Drugi program i Dokumentarno-zabavni program Hrvatskoga radija često se poistovjećuju jer dokumentarni i zabavni program ostvaruju najviše sati na Drugom programu, odnosno drugoj mreži. Međutim, na Drugom programu emisije realiziraju i drugi programi. Drugi program je u *moje doba* imao veliku slušanost u Hrvatskoj, ali i u susjednim republikama, sastavnicama tadašnje države: u Srbiji te u Bosni i Hercegovini, a nešto manje u Sloveniji. Mogli bismo reći da je Drugi program bio *učitelj* radiostanica koje su nastajale. Naime, u to vrijeme bilo je stotine divljih malih radiostanica u Hrvatskoj, koje nisu ni imale dopuštenje za emitiranje i koje su s vremenom prestale s radom. O fenomenu tih radiostanica, a u povodu pedesete godišnjice radija u svijetu 1973. godine, Miran Kučić, Maksim Jurjević i Zvonimir Bajsčić ostvarili su dokumentarni *feature* “Ad libitum” za koji su dobili prvu nagradu Prix Italia. U to vrijeme nije bilo drugih radiostanica u Hrvatskoj. Omladinski radio, kasnije popularna Stojedinica, osnovan je 1984. godine, a tek poslije počeli su s emitiranjem Otvoreni radio, Obiteljski radio (nastao na neki način iz radiostanice Velika Gorica), Plavi radio, Hrvatski katolički radio, Radio Marija i mnogi drugi. Novinari Drugog programa dobili su stotine i stotine nagrada. Od većih nagrada, to su dva Ondasa (prestižna međunarodna nagrada koja se dodjeljuje u Barceloni). Prvi Ondas dobio je Ivo Ostoja 1969. godine, a Vojo Šiljak i Duško Radić za emisiju “Zvižduća priča” 1997. godine ■

U vrijeme kad su k nama dolazili sportovi razni, prva faza toga prijenosa obilježena je nastojanjem hrvatske strane da te nazive prevede i tako prilagodi hrvatskom jeziku, čineći ih što razumljivijima hrvatskim govornicima. Odnosilo se to prije svega na timske igre. Neki su nam sportovi stigli i bez posrednika iz zemlje podrijetla (tako početke igranja nogometa bilježimo u Županiji još 1880. dolaskom engleskih tvorničara, koji donose i prvu nogometnu loptu u Hrvatsku, a 1881. ondje se igra i tenis), nazivi nekih preko jezika posrednika, no ipak se u hrvatskom nije uvriježilo ni *fudbal* (donekle prema engleskom), ni *fuzbal* (sličnije jeziku posredniku, njemačkom), nego *nogomet*, pa tako onda prema njem. *Handball* imamo *rukomet* itd. Vidimo da se i u tom prevodenju naziva postupalo različito. Negdje je bilo važnije izreći bit novoga sporta (*košarka* pokazuje oko čega se vodi igra, oko koša), negdje nešto i o načinu igre (nogomet, rukomet), no premda je i košarka nastala od *Basketballa*, taj *Ball* nije u ovom slučaju preveden nikako, dok u primjerima *nogometa* i *rukometa* jest. Zanimljivo je da u tom jezičnom posuđivanju nismo tada (kraj 19. stoljeća i početak 20.) pribjegli *kalku*, doslovnoj prevedeni cijeloga izraza ili njegovih sastavnih dijelova, jer da jesmo, trebalo je onaj *Ball* prevesti kao *lopta*, a ne *met*. Što uopće znači taj *met*? Jesmo li pogriješili? Ne, nismo. *Met* dolazi od glagola *met-ti*, što je dalo *mesti*, ali najprije u značenju *mete snijeg*, da ne spominjem kulturni *zameo ih vjetar*, što je još od praslavenskoga u svim slavenskim jezicima suženo na značenje *čistiti* kuću, ulicu, dvorište i sl., no prvotno znači *bacati*. To se značenje u hrvatskom izgubilo, u suvremenom slovenskom još je vrlo živo (*meti* - bacanja: kugle, diska, koplja, kladića), a kod nas se sačuvalo u složenicama. Taj stari *met* u značenju bacanja, izbacivanja vrlo je produktivan, pa je i novostvoreni *nogomet* brzo stekao pravo građanstva, primivši lako u svoje društvo i *rukomet*, pa i *glavomet*, ali i *puškomet*, *domet*, *vatromet*, *promet*, *zamet*, *smet* (snijega), dapače i nešto što se na prvi pogled čini nespojivim

Nogomet i futsal

- *izmet* i *metak*. Jasno je da su *smetovi* snijega *nabacani* na hrpu, a da je *izmet* nešto što se *izbacuje* iz organizma kao iskorišteno i prerađeno. *Metak* se lijepo uklapa u značenje glagola *metati* (stavljati *rukom*) - tane se *umeće* u cijev i onda baca, ispaljuje.

A *futsal*? *Futsal* je primjer kako danas, primajući nove sportove i njihove izraze, više uopće i ne pokušavamo te izraze prevesti. Što je uopće *futsal*? To je momčadska igra loptom, kratica od portug. *futebol de salao*, odnosno šp. *futbol de sala*, što znači *dvoranski nogomet*. Kako vidimo, dvoranski nogomet razumijemo, a *futsal* ne. Postoji i *mali nogomet*, najprije sam pomislila da je *futsal* to, no protivljenje tom razumljivom prijevodu, premda razlike uopće nisu velike (4 igrača + vratar prema 5 + vratar u malom nogometu, uz minimalne razlike u pravilima), uvjerilo me da taj otpor izvire prije svega iz našega već poslovičnog priklanjanja svemu što je strano. To što je FIFA prihvatila *futsal* kao službeni izraz razumijem. Manje razumijem Hrvatski nogometni savez, koji je također pristao uz *futsal*, dvoranskom nogometu usprkos. Primjera prenošenja riječi iz stranih jezika u hrvatski uz nekakvu prilagodbu ili bez ikakve prilagodbe ima bezbroj: *skvoš* je npr. zadržao svoje ime, prošao je samo grafijsku adaptaciju, prema engl. *squash*, no ni nju uvijek, pa tako imamo u istom članku i *skvoš*, u opisu pravila igre, i *squash* u potpisima pod slike (loptica za *squash*, dvorana za *squash*). O približavanju *curlinga* hrvatskim govornicima nije se više uopće ni razmišljalo, pa kod njega nije provedena ni grafijska prilagodba, a sva ja prilika da i neće, jer je 2001. godine osnovan i *Hrvatski curling savez*, igra se *stonerom* (bar kamenja imamo!), granitom od 20 kg, pa će tako najvjerojatnije i ostati. Još samo da mi je znati kako će izvorni hrvatski nepoznavajući engleskoga čitati ime toga hrvatskog saveza - kada će im i hoće li im (kako? po čemu?) “svichnuti” da to treba čitati *karling*, a ne *curling*?! Dobrom starom pokušaju približavanja novih sportova i njihovih naziva hrvatskom pučanstvu vidimo da je odzvonilo za sva vremena ■

intervju **fredi kramer**

**Novinari su
nekad bili
nepotkupljivi**

Jedan od najviđenijih sportskih novinara i sportskih radnika Zagreba i Hrvatske, "stoljetni maksimirski kroničar i najpoznatiji dinamolog", danas je gost našeg cehovskog glasila, Novinara. Razgovarali smo približno dva sata u HND-u i obnovili sjećanja na davne dane.

Kada danas gledate retrospektivno, možete li reći da ste sretan čovjek? Jesu li se ostvarili vaši mladenački snovi?

- Jesam li sretan - jesam. Ostvarili su se svi moji snovi. Zahvaljujući sportu prošao sam ono što ni jedan od mojih kolega s faksa nije uspio. U svakom slučaju, zadovoljan sam, proputovao sam čitav svijet, Wimbledon sam radio 33 puta, počevši od 1966.

Kako ste se odlučili za novinarstvo, gdje ste učili zanat?

- Nisam namjeravao biti novinar. Studirao sam pravo i bio sam jedan od 20 najboljih na fakultetu. Sa mnom su studirali i neki tada vrhunski i svestrani sportaši, a i ja sam se bavio sportom: tenisom, nogometom, a dobro sam i plivao. U svakom slučaju, ja sam sport volio, igrao sam tenis, na Šalati sam bio svakodnevno, nakon škole i kasnije fakulteta. Stanovao sam u Draškovićevoj ulici, i nije mi bilo daleko popeti se Schlosserovim stubama na Šalatu.

Dakle, želio sam završiti pravo i posvetiti se advokaturi. Međutim, kako sam se upoznao s dosta prijatelja, među kojima i nekoliko novinara, pomalo sam 1956 i 1957. počeo pisati u časopisu Nogomet, što ga je izdavao Zagrebački nogometni podsavez. Glavni urednik mu je bio Josip Černe, a kasnije Berislav Nikpalj. Uređivala ga je jedna dosta dobra ekipa. Bio sam kasnije i u Upravnom odboru Zagrebačkog nogometnog podsaveza.

Kolega Nikpalj me forsirao i ubrzo sam dogurao do urednika međunarodne nogometne rubrike. Kako sam znao njemački, prevodio sam najzanimljivije nogometne tekstove iz njemačkih časopisa i objavljivao zanimljive članke o austrijskom i njemačkom nogometu te njihovim najboljim nogometnim momčadima. Bilo je posla na pretek. A surađivao sam i u nekim drugim medijima. Naravno, imao sam sve manje vremena za polaganje zadnjih ispita na Pravnom fakultetu, što se nimalo nije sviđalo mojim roditeljima.

Potom ste se obrel i u VUS-u?

- Da, susreo sam se, sredinom pedesetih godina, s glavnim urednikom Vjesnika u srijedu Franom Barbierijem i počeo s VUS-om surađivati. K njemu me doveo Tomislav Crnković, tada jedan od najboljih nogometaša u zemlji. On je bio urednik sportske redakcije VUS-a.

Zahvaljujući Ici Kerhinu, čuvenom atletičaru, tada uredniku sportske rubrike zagrebačkog Narodnog lista, počeo sam pisati i o atletici i drugim sportovima u tom listu, što je izlazio svakodnevno oko podneva. U VUS-u sam pisao reportaže. List je imao golemu nakladu i pisati za taj tjednik bila je izuzetna čast. A uz pomoć mog prijatelja, sportskog novinara Vilka Luncera, pojavljivao sam se i na stranicama sportskog lista Narodni sport, kasnije Sportske novosti.

Kolega Mladen Delić zaslužan je što ste postali profesionalac?

- Najzaslužniji. Mene je primio na posao i na tome sam mu iznimno zahvalan. On je bio urednik Sportske redakcije Radio Zagreba. A nju su, osim njega, činili Ivan Tomić, Marijan Rogić i ja. Nas četvorica. Svi su me oni nagovarali da budem spiker. Imao sam glas koji se prepoznavao, koji je nosio i imao snagu. Govorio sam zagrebački - onda se jako pazilo na jezik, a ne kao danas.

Treba li za novinarski poziv talent ili se sve može naučiti na fakultetu?

- Potreban je talent, kao i za svaki drugi posao. Tu nema zbora. No, nitko se ne rađa s genijalnošću.

Kad se dogodio vaš prvi prijenos?

- Mladen Delić odredio me da zajedno s njim na Prvom programu Radio Zagreba prenosim Davis Cup susret iz Splita 1961. godine. Igrali su Jugoslavija - Španjolska. Bio je to moj prvi radijski prijenos. I tako sam uletio u tenis, o kojem sam znao gotovo sve pa sam kasnije prenosio skoro sve najvažnije mečeve. Nogometne tekme uglavnom je komentirao neponovljivi Ivo Tomić. Bio je poseban u svakom pogledu. Takvi se radaju jednom u sto godina.

Nekada se s mladima itekako puno radilo. Legendarni sportski radnik i novinar Hrvoje Macanović mladima je na Radio Zagrebu zdušno pomagao.

- Upamćen je kao novinar, publicist i sportski radnik, koji je suradnju s Radio Zagrebom počeo daleke 1929. godine, direktno prenoseći veslačko prvenstvo na Savi u Zagrebu, a kasnije i nemali broj sportskih zbivanja, uključujući Olimpijske igre. Prenosio je i komentirao brojna natjecanja i za Televiziju Zagreb. Bio je urednik TV pošte i drugih emisija te osnivač i predavač interne novinarske škole RTZ-a. Pomagao je mnogim mladim kolegicama i kolegama. Macanović je, kako su ga kolege zvale Macan, bio svjedok hrvatske sportske povijesti. On je sve pratio, imao je prepoznatljiv radiofonijski glas, ljudi su se navikli na njega. Ja sam njegove prijenose slušao satima dok sam glancao parkete. No, ja sam imao drugog učitelja, Mladena Delića, i od njega sam najviše naučio.

Pišete i danas. Još niste bacili pero u trnje?

- I neću dok, što se kaže, god budem mogao pisati i razmišljati. Dok me glava služi.

Što biste iz dugogodišnjeg bavljenja novinarstvom voljeli ponoviti?

- Bilo je jako puno lijepih događaja. Volio bih ponoviti sve ono što je bilo lijepo.

A što zaboraviti?

- Zaboraviti ono što se dogodilo stadionu Dinama u Maksimiru 13. svibnja 1990., na utakmici Crvena zvezda - Dinamo. Nevideni i nesportski događaj. Južna tribina je u jednom trenutku doslovce provalila na stadion, došlo je do obračuna i milicija je agresivno intervenirala. Istina: ona je pokušala zaustaviti nalet koji su izazvali navijaci Crvene zvezde. Kažu da se među njima nalazio i Arkan; ja ga nisam vidio, ali kažu da je on bio među njima glavni čovjek. Uslijedila je nevidena gužva, došlo je do tučnjave itd. Boban je skočio nogama na jednog milicionera, ovaj je izvadio pištolj i moglo

Kada bi se danas radila rang-lista najdražih, odnosno najboljih sportaša, kako bi vaša izgledala? Na primjer:

Najbolji

košarkaš Hrvatske?

Dražen Petrović

Najbolji atletičar?

Lucano Sušanj

Najbolja atletičarka?

Sanja Perković

Najbolji tenisač?

Punčec Franjo

Najbolja tenisačica?

Iva Majoli

Najbolji nogometaš?

Franjo Wolff

Najbolji skijaš?

Ivica Kostelić

Najbolja skijašica?

Janica Kostelić

Najbolji hokejaš?

Fredi David

Najbolji stolnotenisač?

Dragutin Šurbek i

Žarko Dolinar

Najbolji

nogometni trener?

Martin Buković

Najbolji sportski i

fotoreporter?

Radiša Mladenović

Najbolji spiker?

Jozo Vukelić,

Zvonimir Đuretić,

Ljubo Jelčić,

Željko Tomac i

Ivan Kojundžić

Najbolja spikerica?

Nada Agbaba

Najbolji režiser?

Ivan Hetrich

Najbolji radijski urednik?

Mladen Delić

Najbolji radijski

nogometni reporter?

Ivan Tomić

Najbolji komentator?

Zvonko Letica ■

intervju freddie kramer

se dogoditi svašta. Dakle, to je nešto što bih u svakom slučaju htio zaboraviti. Ne ponovilo se.

Isto tako volio bih zaboraviti onaj dan kada je izvršen napad na Židovski paviljon u Münchenu na Olimpijskim igrama. Ja sam imao na ušima slušalice, cijeli dan sam govorio, prenosio događaje za Radio Zagreb. S nama novinarima glasoviti Špic je proveo noć, jer su i njemu prijeli. A on je osvojio 7 zlatnih medalja. Njega su jako čuvali, kao najveću zvijezdu Olimpijade.

Jesu li novinari danas odgovorni?

- Mislim da smo mi osjećali veću odgovornost. Na neki način šttili smo dignitet i vlastiti ceh. Bili smo nepokupljivi, uopće se nije moglo dogoditi da nam netko kaže kako moramo "delati". Ako je i bilo pokušaja, to bismo riješili na sastanku u redakciji. Ukratko, težili smo istinskom istraživačkom novinarstvu. Netko više, netko manje - ne bih se hvalio, ali bio sam jedan od tih. Na koncu konca, vide se i rezultati.

Žestoko sam se usprotivio onima što su predlagali da se ukinu pojedini nogometni klubovi, na primjer HAŠK Građanski i Concordia. Rekao sam da je to žalosno. I mogu vam reći, vodio sam borbu sa svim mogućim i nemogućim pojedincima i tijelima; održavao sastanke za povratak imena Građanski. Jer, Građanski je bio klub, u njemu su igrali i komunisti i Srbi, među kojima i Lala Đanic, jedan od najboljih i najtalentiranijih nogometaša što smo ih dosad imali. Nitko mu nije mogao oduzeti loptu. August Lešnik,

ZIVOTOPIS

Fredie Kramer, novinar, urednik i publicist (9. srpnja 1931. Zagreb). Apsolvirao na Pravnom fakultetu Zagrebačkog sveučilišta.

Novinarstvom se počeo baviti 1956., najprije kao vanjski suradnik listova i časopisa Nogomet, Večernji list, Globus, Vjesnik u srijedu, Narodni spor, Sportske novosti, a od 1961. stalni je član sportske redakcije Radio Zagreba.

Specijalnost u novinarstvu mu je atletika, tenis, stolni tenis, nogomet i zimski sportovi.

Izjestitelj s po 8 ljetnih i zimskih olimpijskih igara, s 2 prvenstva Europe u atletici, s po 7 prvenstava svijeta i Europe u stolnom tenisu.

Kažnjen 1972. zbog suradnje u emisiji "Hrvatski sati" na Radio Torontu.

Obavljao je mnoge dužnosti u Zagrebačkom nogometnom podsavezu, Teniskom savezu Hrvatske, Hrvatskom nogometnom savezu i NK Dinamo. Urednik je revije Dinamo od 1958., pomoćnik glavnog ravnatelja HRT-a od 1998. do 2000.

Objavio je 15 sportskih monografija i knjiga o Dinamu iz Zagreba, Hrvatskom nogometnom savezu i povodu 80 godina njegova postojanja, o tenisu, zatim o proslavljenom nogometašu Stjepanu Bobeku Štefu...

Scenarist filmskog projekta "Stoljeće hrvatskog nogometa" iz 2002. godine, urednik "Nogometnog leksikona", 2004., u izdanju Hrvatskog leksikografskog zavoda Miroslava Krležice. Glavni urednik "Sportskog almanaha" Saveza za fizičku kulturu Zagreba 1963.-1978.

Dobitnik brojnih priznanja, nagrada i odlikovanja, među kojima i Trofeja Hrvatskog sportskog saveza 1992., Nagrade Grada Zagreba 1994., Nagrade za životno djelo Hrvatskog zbora sportskih novinara 2005., Godišnje nagrade dr. Franjo Bučar 2009., Nagrade za životno djelo dr. Franjo Bučar 2013. i drugih.

Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman odlikovao ga je Redom Danice hrvatske s likom Franje Bučara 1995. ■

Milan Antolković i drugi su mi to potvrdili. A taj dečko je strijeljan na Dotršćini. Štoviše, odigrao je dvije utakmice za reprezentaciju NDH. Nitko ga nije mogao spasiti, čak ni intervencija jednog Bogdana Cuvaja i Bernarda Hugla.

Oduševljavali su vas mnogi sportaši. Kojih se posebno sjećate?

- Najviše Šurbeka, Franje Punčeca, Franje Wolfla i Žarka Dolinara. Oni su naše najveće zvijezde. Gdje god su nastupali, svuda su oduševljavali.

Treba li se suzdržavati od neodmjerenog senzacionalističkog prikazivanja nasilja i brutalnosti?

- Sigurno. To se zlo mora iskorijeniti. Ne valja o tome previše raspravljati, a ništa ne raditi.

Koja je danas televizijska redakcija u vrhu hrvatskog žurnalizma?

- Nova TV i RTL. Ljudi vole čuti istinu. A manje televizije se više trude biti bliže gledateljima.

Sportska televizija, Matešina, je li nam ona potrebna?

- Rijetko je pratim. Ideja o njenom pokretanju nije bila loša. Dapače.

Jeste li član koje političke stranke?

- Nisam. Kad me u HDZ pokušao učlaniti Hrvoje Šarinić, rekao sam mu da mene može učlaniti samo Franjo Tuđman.

I je li vas učlanio?

- Nije. Dakle, nisam član, ali simpatiziram HDZ.

Bili ste veoma bliski s dr. Tuđmanom. Kad ste se upoznali?

- Čim je došao u Zagreb iz Beograda šezdesetih godina.

Postavljen je za direktora Instituta za historiju radničkog pokreta naroda Hrvatske sa sjedištem u Opatickoj 10. No, susretao sam se s njim i prije toga u Beogradu jer je igrao tenis na jednom veteranskom turniru. Ali kad je 1961. prešao na rad u grad podno Sljemena, nastavili smo se intenzivnije družiti i igrati.

Gdje ste sve igrali?

- Na Šalati i na Mladosti na Savi.

U kakvom ste ga sjećanju zadržali?

- Veoma lijepom. I mogu reći da je bio idealist. Bio je razočaran ponašanjem nekih pojedinaca, ali i iznimno sretan što je došao u Zagreb. Bili smo zbilja nerazdruživi prijatelji. Mogao sam ga posjetiti uvijek, u svako doba dana, ili u uredu ili kod kuće.

Kakav je bio kao tenisač?

- Vrlo borben. Nikad ga nisam pobijedio. Trčao je više od mene. Njegov veliki obožavatelj bio je dinamovac Željko Čajkovski - danas 89-godišnjak. Željko je silno želio da zaigraju, ali do toga nije došlo.

Što kao nogometni ekspert očekujete od spektakla što će se ovoga ljeta održati u Brazilu?

- Posebno mi je drago da će Hrvatska otvoriti SP, da će je dobro pripremiti izbornik Niko Kovač. I vjerujem da će naša reprezentacija provesti u Brazilu kao ona 1998. u Francuskoj.

Opus vam je raznovrstan i dojmiljiv. Kojih biste svoja djela posebno izdvojili?

- Knjiga "Desetljeće našega tenisa", moja je prva teniska knjiga, izašla je 1973. godine, a naslov za dao je dr. Franjo

Tuđman. Tiskana je u ono vrijeme kada Beograd nije imao Đokovića. Mi smo desetljećima vladali domaćim teniskim terenima. Beogradski igrači nisu nam često bili ni do ramena. Sada je drukčije. Zahvaljujući Đokoviću, Srbija visoko kotira u svjetskom tenisu. A u ono doba mi smo bili stvarno carevi. Imali smo Franju Punčeca, Dragutina Mitića, Josipa Paladu, Boru Jovanovića, Nikolu Pilića, Željka Franulovića, Gorana Ivaniševića itd.

To je moje najbolje djelo. Inače, nikada nisam zadovoljan ni jednim djelom potpuno, no u ovo sam uložio puno truda.

Imate li svoje pisce u novinama ili reportere, komentatore koje ne propuštate?

- Volim slušati i gledati nogometne utakmice što ih prenosi i komentira Drago Ćosić. On je ozbiljan, dobar komentator, ima razgovijetan glas, ne guta riječi. Što se tiče novinara-pisaca, rijetko preskočim Milana Ivkošića, Jasminu Popović, Antu Tomicća, Tihomira Dujmovića i druge.

Novinarski uzori su vam...?

- Mladen Delić na prvome mjestu, zatim Zvone Mornar, Frane Barbieri, Ive Mihovilović i Boris Janković. Iznimno cijeni Vilka Luncera, on je u ono vrijeme bio najobrazovaniji i najplodniji pisac. I rado je pomagao mladim kolegicama i kolegama. Pisao je lepršavo, vrlo precizno i nadasve zanimljivo. Atletika nije imala u nas bolje pero.

Koje je vaše prijenoše publika smatrala najboljima?

- Kada bi Dinamo pobjeđivao.

A najlošijima?

- Kada bi Dinamo gubio.

Za koga navijate?

- Uvijek za hrvatske klubove.

Znači za Dinamo i Hajduk?

- Može se tako reći. I za reprezentaciju RH.

Danas ste vrlo bliski s Hajdukovim zvijezdama?

- Godinama sam vrlo lijepo prijateljjevaos starom gardom dinamovaca te najboljim našim golmanom svih vremena Vladimirom Bearom i Bernardom Vukasom. Vukas je grizao travu kad je igrao protiv Dinama. Zašto? Jer je bio uvrijeđen što njegov bogomdani talent slijepci u Zagrebu nisu

**Na Brijunima,
dr. Franjo Tuđman i Fredie Kramer**

**Na sastanku u Haulikovoj
ulici u Zagrebu 1960.
godine: Gordan Irović,
Tomislav Crnković i Fredie
Kramer**

vidjeli. Dakle, travu je grizao i bio je najbolji. Publika je obojicu obožavala i nagrađivala dugotrajnim i snažnim pljeskom. Gledatelji više nisu onakvi kakve smo nekoć imali. Smatram da moramo djelovati pozitivno i s jedne i s druge strane pa ćemo onda imati i publiku. Kad će se to dogoditi - Bog zna.

Danas je više publike na hokeju nego na nogometnim predstavama...

- Eto, i to smo doživjeli. No, to je žalosno. Splitska publika ipak nije takva. Ona ne kažnjava. Zagrebačka kažnjava. A Zagreb je ipak kolijevka hrvatskoga nogometa, imao je i ima tradiciju, ima danas dobro uređeni klub, ali o tom-potom.

Jesu li naši mediji podložni utjecajima sa strane?

- Da, jesu. Itekako.

Kako protjecu umirovljenički dani?

- Nikada ne dangubim. Uvijek sam zaposlen. Pišem, analiziram, istražujem.

Može li Fredie Kramer živjeti od mirovine?

- Može, može, ali skromno.

Što imate od minuloga rada?

- Skromnu mirovinu. No, kad čitam kolike su penzije mnogih naših kolegica i kolega, radnika, moram biti kuš. I pitam se kako ti ljudi prolaze. Kako uopće žive? Prosjek od 2200 kuna je poražavajući, a još je strašnije koliko ljudi prima 1600 kuna. Pa se pitam, kao što je nekoć govorio Mladen Delić, ljudi moji je li to moguće?! Da, moguće je.

Što zamjerate sadašnjoj generaciji naših sportskih novinara?

- Moraju imati više sportskog poštenja i želje da se ne boje znanja.

Vrlo često pratim radijske i TV prijenose, poglavito nogometne. Ti naši komentatori uglavnom ne razlikuju č i ć.

- Nažalost, u pravu ste. To im je ušlo u krv i to je teško, vrlo teško popraviti.

** Pomogli ste mnogim mladim novinarima i to izdašno.*

Kojima se dičite, a koji su vas razočarali?

- O onima što su me razočarali, neću govoriti. Ali hoću reći da sam zadovoljan Ognjenom Nagličem koji je po mom sudu vrlo dobar novinar, komentator i urednik. A od ovih što sada nastupaju najveću pohvalu zaslužuje Lovorko Magdić,

**Janica Kostelić u
"Dinamu": Ivan Enjengi,
Janica Kostelić i Fredi
Kramer**

inače fin, kulturni dečko. Vodi zanimljive razgovore na Hrvatskom radiju.

Što vas ljudi u sportskom novinarstvu danas?

- Smatram da bi se mnogi morali bolje pripremiti kada prenose i komentiraju pojedine sportske događaje i pišu osvrte. Neki od njih ne navode izvor. A to je vrlo važno. Zapravo najvažnije.

Na što ste posebno osjetljivi kad je riječ o sportu?

- Ne bismo se smjeli bojati znanja.

Jesu li ostvarene sve vaše profesionalne želje?

- Jesu. Zbog toga sam sretan i presretan.

S vlaču ste imali nepriliku, no preživjeli ste?

- Bolje reći - s mojim pretpostavljenima, i to samo u dva navrata. Nas, članove sportske redakcije Radio Zagreba, nakon dežurstva nedjeljom navečer, zvao bi nas kolega s Radio Toronta, inače reporter emisije "Hrvatski sati" i molio da mu damo rezultate najvažnijih sportskih zbivanja. Mi bismo mu izdiktirali rezultate nogometne, rukometne i još nekih sportova. Sasvim čista sportska situacija. Netko je po tome počeo čačkati i optužio nas da šurujemo s emigracijom. Bio sam iznenađen. No, stvar je sredio urednik Radio Zagreba Filip Svetić.

I još sam imao jednu nezgodu prigodom teniskog susreta Jugoslavije i Rumunjske u Zagrebu. Greškom tehničara zamijenjene su kasete s himnama. Na kasetama su se nalazile himne Rumunjske, FNJR i Hrvatske. Preskočeno je sviranje nacionalne himne - odsvirana je samo rumunjska himna i "Lijepa naša". No, izvukla nas je jedna dama, supruga Mate Mikića, koja je radila u našoj kući. I izbjegao sam posljedice. Objasnio sam direktoru Ivici Krizmaniću kako je došlo do greške i tako nisam kažnjen ■

Stjepan Bobek i Fredi Kramer u Plavom salonu

Kako se matične kuće odnose prema vama umirovljenicima, pozivaju li vas kad obilježavaju kakvu godišnjicu?

- Pozivaju uvijek 15. svibnja, kad se slavi dan HRT-a. Nažalost, mnogi ne dolaze, a mnogi su otišli na svoje vječno počivalište. Takvih je podosta.

Postoji li neki tekst ili radijski prijenos, možda knjiga koje biste se danas htjeli odreći iz svojeg 60-godišnjeg bavljenja novinarstvom?

- Ne postoji. Nikada nisam nikoga uvrijedio, nikada nije nikakav prigovor upućen na moju adresu. Uvijek sam govorio istinu i nikad nitko nije intervenirao. A imao sam dosta oštre slušatelje.

Biste li danas potpisali sve ono što ste u sportskom novinarstvu napravili?

- Apsolutno sve. Ne sramim se nijednog svog teksta, ni radioprijenosa. Štoviše, silno sam ponosan.

Jeste li ikada u životu pisali, komentirali po narudžbi

S nečasnim namjerama - nikada. To je u suprotnosti s mojim odgojem i načelima.

Jesu li naši kolege krivi za degradaciju profesije?

- Bez daljnjege.

Jeste li ikada kao šef stali iza svojih podčinjenih ili ste pak čuvali sebe?

- Uvijek sam štitio kolegu, uvijek sam s njime nalazio zajednički jezik i uvijek se ono što se moglo ispravilo.

Što je najvažnije za uspjeh u novinarstvu?

- Opća kultura. Znanje. Brzina. Pa i odricanje. Moraš uvijek, u svako doba dana i noći, biti spreman izvršiti postavljene zadatke.

Čime ste se vi dosad najviše proslavili?

- Pa, između ostalog, vjerojatno i po glasu - jer me ljudi prepoznaju i danas. Vele to je onaj što je prenosio utakmicu Dinamo - Hajduk, Partizan - Dinamo - Dinamo - Crvena zvezda...

**Branko Kralj, Fredi Kramer i
Vladimir Beara 2011. godine u
posjetu Branku Kralju**

Može li se vaš spisateljski opus izraziti u brojkama, minutama, satima?

- Ne - to je vrlo teško, gotovo nemoguće. Ogroman je to učinak. Pisao sam o više sportova, svakodnevno i rano i kasno, i praznikom i blagdanom iz zemlje i inozemstva.

Što kod svojih prijatelja i kolega najviše cijenate?

- Iskrenost.

Radi li se danas puno ili malo radi s mladim novinarima kada dođu u redakciju?

- Jako malo.

** Nema više onih slavni mentora uz koje su mladi učili?*

- Nema. Puste te u vodu i plivaj. A to je nedopustivo.

Zašto danas redakcije ne koriste, da tako, kažem islužene novinare da rade s mladim ljudima?

- Velika je to šteta. Nekoć je mladima koji su dolazili na Radio Zagreb izdašno pomagao slavni - legendarni Hrvoje Macanović i još neki veterani hrvatskog novinarstva. On je, premda je bio u mirovini, dolazio na Radio Zagreb, razgovarao s novinarima i ukazivao na stanovite greške. Uočene greške su se tako ispravljale - nisu se više ponavljale.

Vaš odnos s Ivanom Šiblom...

- Nije mogao biti bolji. Šibl je za mene najbolji generalni direktor što ga je Radio Zagreb, odnosno HRT imala u svojoj dugoj povijesti. Često je navraćao k nama u Sportsku redakciju, igrao je s nama šah i diskutirao o nevoljama u sportu ili pak o uspjehu pojedinaca. Ponekad sam ga znao i oponašati u njegovoj prisutnosti. Bio je najbolji dirigent koji nije znao svirati instrumente, ali je vladao orkestrom. Nagrada HRT s punim pravom nosi njegovo ime. Bio gospodin u pravom smislu te riječi - genij. Ja sam ga obožavao, kao i toliki drugi.

Sportska pera nije glas da su dvolična - najprije pojedine igrače i trenere dižu u nebesa, a poslije prvoga kiksa žestoko ih blate, smjenjuju ih?

**Godine 1990. u
dobrom raspoloženju:
Mladen Delić, Fredi
Kramer i Vlatko
Mokrović**

- Da. Nažalost ima i toga. Za mene je uvijek bilo najvažnije: ako nemam što lijepo reći, neću reći ništa.

Neki naše kolege u sportske bitke pozivaju kao u vojne, protivnici se doživljavaju kao neprijatelji (sportski ogledi s reprezentacijom ili klubovima iz Srbije). Kako to komentirate?

- To je nesportski. Na našim terenima mora opet zavladati sportski duh. Razumije se, to nije lako napraviti, nakon jednog izuzetno teškog rata, razaranja - ali tome moramo težiti.

Takvo pumpanje atmosfere dovelo je i dovodi i do značajne materijalne štete?

- Zbog toga i imamo veliku materijalnu štetu na stadionima. Tu mora država naći rješenje. Nema druge nego kazniti. Rigorozno, ali objektivno.

Koje je najveće zlo sporta?

- Doping, menadžeri.

A najveće zlo sportskog novinarstva?

- Neobjektivnost sasvim sigurno.

Prevelika je bliskost novinara i onih o kojima se piše.

Novinar mora imati distancu jer svaka večera jednom dodde na naplatu?

- Tako je. Onog trenutka ako si na bilo koji način podlegao - ne samo večeri - ti si zarobljenik.

Bili ste izvjestitelj s mnogih najvećih europskih i svjetskih natjecanja: što je najljepše što ste doživjeli?

- Najljepši doživljaj kad naši predstavnici stoje na počasnim postolju, primaju kolajne i kad se svira Lijepa naša. Oni su proslavili sebe, proslavili i nas koji smo bili uz njih - ali i našu domovinu.

Da se ponovo rodite, što biste bili?

- Arhitekt.

Pratite li naš staleški list Novinar? Svida li vam se ili ga, čim ga dobijete, bacite u koš?

- Ne, ne. Uvijek ga najprije prelistam, a potom ga temeljito pročitam od prve do zadnje stranice. Nažalost, posljednje stranice sve su deblje ■

Družili ste se i s mnogim uglednim osobama minule epohe, pa tako i s Miroslavom Krležom. Znete i neke pojedinosti koje slavni pisac nije nikome iznio, niti napisao?

- Često, dosta često sam se nalazio u društvu s Miroslavom Krležom, Mikom Tripalom i Savkom Dabčević Kučar, Perom Pirkerom i drugima. Jedne večeri u domu dr. Franje Tuđmana poveo se razgovor o sportu. Krleža je znao što radim i čime se bavim te je u jednom trenutku rekao: "Pa i ja sam sportaš." Nastade tajac. Nevjeric. "Vi ste bili prvak Zagreba u plivanju 1910. godine. Natjecanje je održano na Maksimirskom jezeru", rekao sam. I dodao: "Iza vas su plivali labudovi..." Društvo je puklo od smijeha, i sam se Krleža iznenadio ■

novе knjige

Radio Dubrovnik

Najbolji promicatelj Grada

“Radio Dubrovnik 70 godina, dokument jednog vremena, jednog grada i jednog radija”, urednica Adriana Tomašić, nakladnik Hrvatski radio, Radiopostaja Dubrovnik 2012., 278 stranica

Jedna od naših iznimno uspješnih i uglednih radiostanica, Radio Dubrovnik, obilježila je prošle, 2012. godine, značajan jubilej, uz ostalo i objavljivanjem sjajne monografije “Radio Dubrovnik 70 godina” - dokument jednog vremena, jednog grada i jednog radija.

Tijekom 70 godina postojanja na jugu Hrvatske, Radio Dubrovnik postao je dio tradicijskog traga, svakodnevna potreba i navika vjernih slušatelja, uvijek vjerodostojan i jednako rado slušan izvor informacija.

Nakon Radio Zagreba, Radio Dubrovnik najstarija je radijska stanica na ovim prostorima koja je od svog osnutka, daleke 1942. godine, postala neodvojivim dijelom javnog života grada podno Srda, a i šire. Tijekom godina, tehnološki se unapređujući, kadrovski i programski rastući, Radio Dubrovnik pokriva je svojim programom sva područja javnog života, poglavito njegujući tradiciju i kulturnu baštinu Grada, njegov duhovni trag, identitet i posebnost.

Ne prestajući emitirati ni u najtežim trenucima neprijateljske opsade Dubrovnika u Domovinskom ratu, Radio Dubrovnik bio je jednako sa svojim slušateljima u skloništima i s braniteljima Grada na prvoj crti bojišnice. Glas Hrvatskoga radija, Radiopostaje Dubrovnik nije bio samo prva i najčešće jedina informacija o ratnim zbivanjima na području Dubrovnika, bio je to glas prkosa i nade, glas slobode.

Prateći potrebe i razvitak sredine u kojoj djeluje Radio Dubrovnik prvi je u našem medijskom prostoru uveo posebne emisije o turizmu i pomorstvu. Praktički od svojih početaka 1942. godine postao je stjecištem svih događaja u kulturnom i javnom životu Grada i u županiji. Cjelinom svog vlastitog informativnog programa, Radio Dubrovnik i danas sustavno prati gospodarski, turistički, politički, kulturni, vjerski i javni život na području Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije.

Za uspješno promicanje Grada Hrvatski radio, Radiopostaja Dubrovnik dobitnik je “Nagrade Dubrovnika”.

Usto, gradonačelnik Dubrovnika Andro Vlahušić posebno ukazuje da je Radio Dubrovnik već sedam desetljeća temelj vrlo uspješne informiranosti građana. Zahvaljujući profesionalnom odnosu njegovih djelatnika, Radio Dubrovniku uvijek se vjerovalo. U njega su se Dubrovčani uvijek mogli pouzdati, a upravo to je nevjerojatan doseg profesionalnog i stručnog novinarstva koje se ondje gaji već desetljećima. Radio Dubrovnik može biti ponosan na svoj rad kao i na rad svojih prethodnika.

“Tijekom sedam desetljeća stvarali ste instituciju koja je od dragocjene vrijednosti za Grad. Pred vama su novi izazovi i nova vremena. Siguran sam da će i u njima ostati vjerman partner svakoj Dubrovkinji i Dubrovčaninu”, ističe uz ostalo gradonačelnik Vlahušić (p)

Knjiga koja razbija mitove

“Svjedok hysterije”, Ninoslav Kopač, Srpski demokratski forum, SDF biblioteka, Zagreb, 2012., 424 stranice

Jedan od naših najvidenijih novinara i spisatelja, čije smo ime susretali na valovima Radio Zagreba, političkom tjedniku Danas, Večernjim novostima, Glasu javnosti, Novostima, Identitetu, dugogodišnji član HND-a, čovjek s bogatim iskustvom i znanjem Ninoslav Kopač ukoričio je desetine intervjua što ih je objavljivao u našim medijima, u knjigu pod naslovom “Svjedok hysterije”.

Među ostalim, u knjizi su publicirani intervjui s Ivom Josipovićem, Stipom Mešićem, dr. Ivom Perišinom, Latinkom Perović, Borivojem Dvornikovićem, Darom Janeković, Matom Meštrovićem, Zlatkom Dizdarevićem, Raifom Dizdarevićem, Oskarom Danonom, vladikom

Gerasimom, mitropolitom Jovanom, Bobijem Marotijem, Nikolom Plečašem, Svetozarom Livodom, Bogdanom Denićem, Nenadom Puhovskim, Dušanom Matićem, Tvrtkom Jakovinom, Josipom Manolićem i drugim uglednim osobama javnog, znanstvenog i kulturnog života.

“Ovim djelom Nino Kopač je zadužio dio naše povijesti, opisujući građansku stranu rata kao najgoreg među ratovima u kojima ni groblja nisu pošteđena kao strateški neprijatelj. Podario nam je koristan rad u spoznaji istine”, ističe ugledni prof. dr. Svetozar Livada.

Najnovije djelo Ninoslava Kopača ocijenjeno je kao vrlo vrijedan dokumenat. Autor predgovora - kolega po struci - urednik izdanja Igor Palija podvlači da je ovo knjiga o hysteriji i propadanju. O dobrom, starom, potrošenom i krvavom Balkanu koji je nadrealističan onoliko koliko je i stvaran, a kontradiktoran koliko i smislen. Knjiga intervjua Ninoslava Kopača s brojnim akterima i promatračima formativnih, ali i destruktivnih godina raspada Jugoslavije i stvaranja novih država, objedinjuje sve navedeno, pokušavajući dati smisao ljudskom postojanju u vremenima hysterije i autodestrukcije.

Ninoslav Kopač je umijećem razgovora, kroz poziciju kvalificiranog svjedoka, napravio čitav niz intervjua najčešće objavljenih u časopisima Identitet i Novosti. Kroz te je intervjue, prije svega, pokušao pronaći svrhu svog novinarskog postojanja, usprkos svim poteškoćama i izazovima s kojima se suočio kao “persona non grata” hrvatske kvazi-demokracije 90-ih godina prošlog stoljeća, a onda i potražiti odgovore na brojna pitanja koja su mainstream mediji izbjegavali najčešće zbog svoje političke kontroliranosti, nedostatka novinarske hrabrosti i autocenzure, tabloizacije, senzacionalizma i žutla javnog medijskog prostora kod nas i u regiji, te opće devalvacije profesionalnih standarda i etičkih vrijednosti.

Autor je razgovarao s podobnima i nepodobnima, s poznatima i onima manje poznatima, s velikima i malima, ne praveći razliku među sugovornicima, već uporno pokušavajući dokumentirati i svjedočiti o vremenima političke tranzicije i nesigurnosti, moralnim previranjima i općoj hysteriji u kojima su istine sakrivene, a laži ustoličene kao mitovi.

Možda je najveća vrijednost ove knjige upravo u činjenici da razbija mitove te vjerodostojno, s puno kredibiliteta, govori događajima, procesima i pojavama u našem društvu. Ova knjiga predstavlja ljude i objašnjava događaje. Daje sasvim novi pogled na neke, za naše područje kulturno ustoličene “konačne istine” s kojima autor uporno polemizira iz kuta novinara osjetljivog na pitanja ljudskih prava, građanskih sloboda, pravednosti i pravde za svakog čovjeka.

U knjizi su prisutna oba osnovna tipa intervjua - postupni i izravni. U nekim intervjuiima razgovor teče postupno kao tekućina koju lijevamo kroz lijevak - lagano, neprestano, sigurno, bez proljevanja.

Kako se dobar intervju ne može napraviti bez temeljite pripreme, Ninoslav Kopač se pokazuje kao vrstan znalac za ovu složenu novinsku vrstu, jer intervjuiima pristupa studiozno, uz kvalitetnu pripremu, te na taj način izražava poštovanje prema sugovorniku i čitateljima, ali i novinarskoj profesiji.

On intervjue donosi profesionalno ispravno, jer ih koristi za ispitivanje reakcija i interpretacija, a ne za prikupljanje činjenica. Dobar novinar istražuje i prikuplja činjenice prije intervjua. Novinarsko i životno iskustvo autora, profesionalizam, osjećaj društvene odgovornosti i dobra priprema, čine razgovore Ninoslava Kopača vrlo kvalitetnim novinarskim proizvodom koji je zbog svoje društvene angažiranosti i propitivanja “vječnih istina” demokratski neophodno štivo u općoj degradaciji žurnalizma kod nas.

Umijeće razgovora Ninoslava Kopača, objedinjeno kao životno djelo u knjizi “Svjedok hysterije”, provodi nas kroz vrijeme koje je proročki najavio Johnny Stulić još ranih osamdesetih godina prošlog stoljeća: “...vrijeme očaja, vrijeme nade, jedni ruše, a drugi grade, prolaze ratovi, padaju vlade...”

“To vrijeme očaja, novih balkanskih ratova, destrukcije i kolektivne hysterije Ninoslav Kopač je zacementirao u ovoj knjizi zbog svih nas. Onih koji su bili, onih koji jesu i onih koji će biti. Da se ne ponovi!

Nikada i nikome... Ovo je knjiga učenja, knjiga iskustava i knjiga prosvjetljenja. Na nama je samo da je pročitamo i barem nešto upamtimo”, kaže Igor Palija.

Predstavljajući prvijenca Ninoslava Kopača u Novinarskom domu 13. veljače prisustvovali su predsjednik Republike Ivo Josipović i druge osobe iz javnog i znanstvenog života, a o djelu su govorili prof. Ivan Šiber, Marko Oršolić, Adana Tihnić, Rade Dragojević i autor (p)

novе knjige

Strahimir Primorac

LINIJA RAZDVAJANJA

Hrvatska proza o ratu i njegovim posljedicama 1990-2010, izdavač Naklada Ljevak, d.o.o., Zagreb 2012., strana 270)

Nakon knjige kritika o suvremenoj hrvatskoj prozi “Prozor u prozu”, 2005. godine, Strahimir Primorac (1945.) objelodanio je novo djelo pod naslovom “Linija razdvajanja - Hrvatska proza o ratu i njegovim posljedicama 1990. - 2010. godine.”

Po završetku studija na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, kolega Primorac svoj radni vijek proveo je u “Večernjem listu” kao lektor-redaktor. Književne kritike i eseje objavljuje od kraja 60-ih godina prošlog stoljeća u novinama, časopisima i radiju. Uredio je knjige nekolicine suvremenih hrvatskih prozaika, a nekima od njih napisao je predgovore odnosno pogovore.

Njegovo najnovije djelo, “Linija razdvajanja”, predstavljeno je u Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu 13. ožujka, a o njemu značajnu veoma su iscrpno i izuzetno pozitivno govorili akademik Pavao Pavličić i prof. dr. sc. Vinko Brešić.

“Linija razdvajanja” sadrži kritike, prikaze i esejističke tekstove o romanima, zbirkama priča, autobiografskoj, dokumentarnoj i diskurzivnoj prozi hrvatskih (i nešto stranih) autora kojima je u središtu bila tema rata u Hrvatskoj i BiH 1991.-1995.

Na temu upućuje i naslovna sintagma koja inače pripada ratnoj terminologiji, a istodobno se ta sintagma može razumjeti i u aksiološkom smislu, kao literarno vrednovanje razmatranih izdanja, tj. kao razdvajanje žita od kukolja.

Autor je u knjigu uvrstio 53 teksta objavljevana u dnevnim novinama i časopisima: “Večernjem listu”, “Erasmusu”, “Republici”, “Mostu/The Bridgeu”, “Vijencu” i drugdje - i to u razdoblju koje započinje nešto prije samog rata i traje od prilike do 2010. godine.

Prema mišljenju autora, tema nije shvaćena usko, ne odnosi se samo na vrijeme borbenih djelovanja, nego uključuje i knjige koje govore o čovjeku u ratu (i na bojištu i u “pozadini”), ali i knjige o posljedicama što ih je rat ostavio na ljude i današnje hrvatsko društvo.

Okosnicu knjige čine kritike beletrističke produkcije - romana i novela. No, Primorac je uvrstio i prikaze nekih značajnih publicističkih knjiga, dnevnika, autobiografske proze, intervjua i studija stručnjaka različitih profila koji su iz svog kuta pisali o ratu i njegovim posljedicama.

Objavljivanjem ovog djela Primorac se dokazao i potvrdio kao jedan od naših najvidenijih književnih kritičara, čime se svrstao u prvu ligu majstora pera - na našoj zemlji (jp)

hannesburgu. Osim kompletnih statistika svih utakmica, zanimljivosti s natjecanja i izuzetno velikog broja atraktivnih i superkvalitetnih fotografija, knjiga sadrži i dragocjeni dodatak: analizu svih nastupa hrvatske reprezentacije ne svjetskim prvenstvima. Autori knjige ne kriju da je posrijedi bio težak posao, i to iz barem dva razloga ■

Jozo Petričević

Branka Primorac

Nagrada “Gardaš” za najbolji roman za djecu

Između 26 knjiga pristiglih na natječaj za književnu nagradu “Anto Gardaš”, koja se godišnje dodjeljuje za najbolji roman ili knjigu pripovijedaka za djecu i mladež, prosudbeno povjerenstvo, u sastavu prof. dr. sc. Dubravka Težak, predsjednica, Tito Bilopavlović i Stjepan Tomaš, članovi, za najbolji roman izabralo je knjigu “Zvonka Zmaj i Tri kavalira” (Alfa, 2012.) naše ugledne kolegice, večernjakovke Branke Primorac.

Riječ je o nagradi koju dodjeljuje Društvo književnika Hrvatske i njegov Slavonsko-baranjsko-srijemski ogranak, uz financijsku pomoć Grada Osijeka, a uručuje se na Gardašev rođendan 21. svibnja (ili uoči njega) u Osijeku.

Na svečanosti u osječkoj knjižari Nova rečeno je da je Branka Primorac, cijenjena novinarka i uspješna autorica za djecu i mladež, čije se pisanje odlikuje djeci privlačnim motivima, vještima fabularnim zapletima, dramskim vođenjem radnje te skladnom kompozicijom djela, sve to potvrdila i u najnovijem romanu. U “Zvonki Zmaju”, rekla je prof. Težak, spisateljica je na samom početku dala dobre portrete likova, kako glavnih tako i sporednih, a koloritu djela pridonose kulturološki i jezični elementi Dalekog istoka, uneseni s mjerom. Djelo prikazuje kako se nositi s vršnjačkim nasiljem, naglašava snagu prijateljstva i požrtvornosti te ruši rodne stereotype. Tako dječak Đuro, kojem je pogodena taština jer mu lekcije iz borilačkog sporta drži vršnjakinja, brzo shvaća njezinu vrijednost i onda je s mnogo uvjerenja prozove Zvonka Zmaj.

Dodjeli je, kao i svake godine, prisustvovala Marija Gardaš, supruga pisca po kojem nagrada nosi ime ■

J. Petričević

Ivica Buljan i Vlado Vurušić

NOGOMET - POVIJEST SVJETSKIH PRVENSTAVA

Dopunjeno izdanje sveobuhvatnog priručnika, izdavač Školska knjiga, Zagreb 2013., strana 658)

Novo, dopunjeno izdanje priručnika za sve ljubitelje najvažnije sporedne stvari na svijetu, pod nazivom “Nogomet - povijest svjetskih prvenstava”, obogaćeno je uzbudljivim zbivanjima na 20. svjetskom nogometnom prvenstvu, održano prije tri godine u Južnoafričkoj Republici, kada se Španjolska okitila najuglednijim trofejem.

Opsežna tvrdokoričena knjiga Ivice Buljana i Vlade Vurušića, u izdanju Školske knjige, zanimljivo je publicističko štivo za svakog poklonika “buba mare”, od poletaraca do veterana. U njemu su autori okupili relevantne podatke o svim utakmicama održanima od 1. svjetskog nogometnog prvenstva u Urugvaju 1930. godine do trijumfalne pobjede Španjolske nad Nizozemskom nakon produžetaka, 11. srpnja 1910. u Jo-

in memoriam

Petar-Pero Gabrić
(1932.-2013.)

Otišao je na počinak, u tišinu mira još jedan član HND-a. Sredinom prosinca umro je u Zagrebu nakon duže bolesti istaknuti novinar, urednik i redaktor Petar-Pero Gabrić.

Rođen je 31. listopada 1932. godine u Metkoviću. Gimnaziju je završio u Splitu 1950., a potom je približno osam godina proveo u trgovačkom poduzeću Razvitak u Metkoviću, istodobno pišući za sarajevsko Oslobođenje. Od 1962. honorarno surađuje u Vjesniku da bi 1. travnja 1966. bio primljen u stalni radni odnos.

Radio je najprije u gradskoj i unutrašnjopolitičkoj rubrici, a zatim piše o turizmu, ugostiteljstvu i vinarstvu, ne samo u Vjesniku, nego i u mnogim izdanjima NIŠPRO-a Vjesnik. Bio je urednik gradske rubrike tog dnevnika.

Od 1973. je redaktor u sportskoj rubrici, što će reći da je poslije od 1972. do 1990. imao zabranu javnog istupanja, to jest nije smio pisati pod vlastitim imenom i prezimenom, nego pod pseudonimom.

Novinar Petar, odnosno Pero, upamćen je kao vrhunski profesionalac oštrog pera i kao jedan od najaktivnijih novinara u svojoj cehovskoj organizaciji DNH. Nekoliko godina obavljao je dužnost predsjednika Zbora turističkih novinara Hrvatske.

Za novinarski rad dobio je mnoge nagrade, među kojim najviše priznanja turističkih društava i organizacija diljem zemlje (jp)

Poput mnogih kolegica i kolega, i on je postao žrtva privatizacijskih makinacija. Ostao je bez posla 1992. godine i otada se snalazi kao freelancer. Osnovao je svoju tvrtku koja je u međuvremenu mijenjala nazive, ali se uvijek bavila jednakom izdavačkom djelatnošću. Više godina izdavao je i uređivao Jaspert Magazin i bio sve do kraja prisutan u medijima, poglavito u Sportskim novinama (jp)

Boris Berlan
(1927.-2013.)

Dugogodišnji član Vjesnika i drugih medija, Boris Berlan preminuo je 22. studenoga 2013. u 87. godini, a ispraćen je 27. studenoga 2013. u krematoriju na Mirogoju.

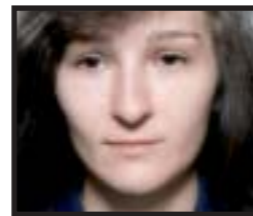
Rođen je 10. srpnja 1927. u Zagrebu gdje ja završio realnu gimnaziju 1946. godine. Studirao je na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Član je DNH od 21. siječnja 1963.

Prije dolaska u Vjesnik bio je komercijalist i šef računovodstva u više radnih organizacija. Između ostalog, radio je u NIP-u Narodna štampa 1948.-1952., Narodnom listu, Epohi, Privredi Zagreb (kasnije Zagrebačka Panorama) i dr.

U kući Vjesnik počinje kao suradnik u Plavom vjesniku, 1. ožujka 1968., uređuje roto-romane i stripove, a zatim postaje redaktor, tehnički urednik i

zamjenik glavnog urednika Kviza, 1977.-1982. Opremio je i nemali broj knjiga i publikacija.

Bio je veoma aktivan u društveno-političkom životu kuće Vjesnik, kao predsjednik Radničkog savjeta, Upravnog odbora i Zbora radnih ljudi, a zapažena je njegova aktivnost u sindikalnoj i partijskoj organizaciji. U mirovinu je otišao 1. siječnja 1982. godine (jp)

Dušanka Halužan
(1967.-2014.)

Iznenada, u 47. godini života, preminula je 8. siječnja članica HND-a Dušanka Halužan, a posljednji ispraćaj obavljen je 16. siječnja na groblju u Kraljevu Vrhu.

Rođena je 16. srpnja 1967. godine u Zagrebu, gdje se i školovala. U svojstvu novinara djelovala je profesionalno od 15. kolovoza 1994. godine radeći kao redaktor - superrevizor u Areni. A bila je, kako je to zapisano u radnoj knjižici, stručni radnik za TV i film.

Posao redaktora obavljala je veoma stručno i na najvišoj profesionalnoj razini. Bila vrlo dobar redaktor: opremila je stotine i stotine tekstova, članaka, komentara i intervjuja, a na njene intervencije nikada nije bilo prigovora. Usmjeravala je mlađe kolegice i kolege da im tekstovi budu koncizni- i da nikada ne smiju zaboraviti navesti izvor (jp)

Zvonimir Zmaić
(1951.-2013.)

Novinarske redove napustio je 5. prosinca 2013. godine još jedan svestrano obdareni kolega - dugogodišnji novinar, urednik, tehnički i grafički urednik uglednog tvorničkog lista Industromontaža Zvonimir Zmaić.

Rođen je 6. svibnja 1951. u Zagrebu. Po završetku Politehničke škole Rade Končara zaposlio se u poduzeću Industromontaža gdje isprva radi u informativnom listu toga kolektiva. Najprije obavlja tehničko uređenje, a potom, od 15. lipnja 1971., piše članke, reportaže i komentare i na kraju postaje urednik lista. Pisao je o svemu onome što se zbivalo u tom renomiranom kolektivu: produkciji, izvozu, usvajanju novih proizvoda itd.

Uz matični list, piše vrlo često reportaže i komentare za inozemno izdanje Vjesnika, Arenu, Privredni vjesnik, Končarevac i druge medije.

Upamćen je i kao sportski novinar, ali i svestrano nadareni sportaš (košarka, šah, nogomet), o čemu je također objavljivao tekstove.

Isticao se u radu društveno-političkih i sportskih organizacija u svom poduzeću: bio je predsjednik SSO, predsjednik Šahovske sekcije i član Radničkog savjeta Industromontaže.

hnd HRVATSKO NOVINARSKO DRUŠTVO

sekcija novinara skijaša

zatvaranje sezone

SKI KLUB • BOJANO

NOVINAR

ČEŠKIJE

www.visitfiemme.it

valledifiemme

7.-12. 4. 2014.

booking:

danijel.popovic4@ri.t-com.hr

HOTEL
Alpino
Via Mercato 8,
Varena (TN)

... za **novinare** (iskaznica)
... for **journalist** with press-card

5 polupansiona / 5 half board
5 SKI-PASS

381 €

5 polupansiona / 5 half board

280 €

doplata za jednokrevetnu sobu
supplement for single room:

75€

doplata za korištenje
dvojnokrevetne kao jednokrevetnu
supplement for double room
used like single:

125€

... za **goste***
... for their **guests***

5 polupansiona / 5 half board
5 SKI-PASS

421 €

5 polupansiona / 5 half board

280 €

AKONTACIJA **100 €** po osobi na hotelski bankovni račun
ADVANCE **100 €** for 1 person to hotel bank account

hnd

HRVATSKO NOVINARSKO DRUŠTVO
sekcija novinara skijaša

CHAMPION

Na Svjetskom prvenstvu novinara skijaša sedam predstavnika hrvatskih medija

petar fabijan

tom dubravac

đanijel podgornić

branka malnar

srđan vrančić

ana rajić knežević

barbara štrbac

SRĐIČKI!

NOVI LIST